

**UCHWAŁA NR 684/LIII/23
RADY MIASTA ŻORY**

z dnia 30 marca 2023 r.

**w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Żory
na lata 2023 -2028”**

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2023 r., poz. 40), art. 92 ust. 1 pkt 1) ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r., poz. 1526) oraz art. 16b, art. 17 ust. 1 pkt 1) i art. 19 pkt 1) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm)

**RADA MIASTA
uchwała:**

§ 1. Przyjąć „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Żory na lata 2023 - 2028”, stanowiącą załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierzyć Prezydentowi Miasta Żory.

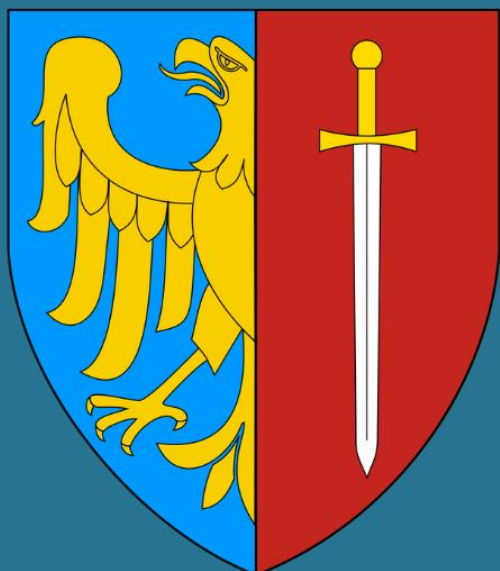
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

Piotr Kosztyla

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

dla Miasta Żory
na lata
2023-2028

Spis treści

Spis treści	1
Wykaz skrótów	3
Wprowadzenie.....	5
1. Metodologia opracowania Strategii	7
2. Podstawy prawne.....	9
3. Spójność z dokumentami strategicznymi	13
3.1. Dokumenty europejskie	13
3.2. Dokumenty krajowe	14
3.3. Dokumenty regionalne.....	15
3.4. Dokumenty lokalne.....	15
Część diagnostyczna	16
1. Charakterystyka miasta Żory.....	16
<i>Położenie</i>	<i>16</i>
<i>Sytuacja demograficzna</i>	<i>17</i>
<i>Rynek pracy i sytuacja gospodarcza</i>	<i>19</i>
<i>Edukacja i wychowanie.....</i>	<i>22</i>
<i>Kultura, sport i rekreacja.....</i>	<i>23</i>
<i>Opieka zdrowotna.....</i>	<i>26</i>
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	<i>27</i>
<i>Podmioty ekonomii społecznej a realizacja usług społecznych. Działalność sektora pozarządowego</i>	<i>28</i>
<i>System pomocy społecznej</i>	<i>33</i>
<i>Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych</i>	<i>37</i>
2. Sytuacja społeczna miasta Żory	38
<i>Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej.....</i>	<i>38</i>
<i>Wsparcie osób z niepełnosprawnością.....</i>	<i>44</i>
<i>Zdrowie psychiczne.....</i>	<i>51</i>
<i>Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień</i>	<i>53</i>
<i>Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.....</i>	<i>61</i>
<i>Aktywność i integracja społeczna seniorów</i>	<i>68</i>
<i>Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu.....</i>	<i>73</i>

<i>Wsparcie osób z problemem ubóstwa i zagrożonych wykluczeniem społecznym</i>	78
--	----

Część programowa	85
1. Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych	86
2. Kierunki rozwiązywania problemów społecznych	87
3. Ramy finansowe Strategii	103
4. System wdrażania Strategii	105
5. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	106
6. System aktualizacji Strategii	106
7. Komunikacja społeczna i promocja Strategii	107
8. Monitoring i ewaluacja	108
9. Wnioski i podsumowanie	112
VII. Bibliografia	115
VIII. Spis rysunków, tabel, wykresów	116
1. Spis rysunków	116
2. Spis tabel	116
3. Spis wykresów	118

Wykaz skrótów

CIS – Centrum Integracji Społecznej

DDS+ – Dzienny Dom Senior+

DPS – Dom Pomocy Społecznej

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GUS – Główny Urząd Statystyczny

KBPN – Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

KCPU – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

KDR – Karta Dużej Rodziny

kk – kodeks karny

KMP – Komenda Miejska Policji

KM PSP – Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej

MBP – Miejska Biblioteka Publiczna

MDPS – Miejski Dom Pomocy Społecznej

MM – Muzeum Miejskie

MOK – Miejski Ośrodek Kultury

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

MOSiR – Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji

MŚP – sektor małych i średnich przedsiębiorstw

NGO (ang. *non-government organization*) – organizacja pozarządowa

NK – Niebieskie Karty

OHP – Ochotnicze Hufce Pracy

OIK – Ośrodek Interwencji Kryzysowej

OREW – Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy

OSP – Ochotnicza Straż Pożarna

OWI – Ośrodek Wczesnej Interwencji

PAI – Program Aktywizacja i Integracja

PARPA – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

PES – podmioty ekonomii społecznej

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PK – Punkt Konsultacyjny

pp. – punkt procentowy

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

PSONI – Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

PWD – placówki wsparcia dziennego

ŚRR – Świetlica Rewalidacyjno-Rehabilitacyjna

UM – Urząd Miasta

UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku

WOKRO – Wiodący Ośrodek Koordynująco-Rehabilitacyjno-Opiekuńczy

WTZ – Warsztat Terapii Zajęciowej

ZBM- Zarząd Budynków Miejskich

ZI – Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

ZSS – Zespół Szkół Specjalnych

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

ŻCOP – Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych

ŻRS – Żorska Rada Seniorów

Wprowadzenie

Przemiany technologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe, które dokonały się w XX w. były przyczyną przeobrażeń w sferze życia społecznego i doprowadziły do zmiany starych i powstania nowych problemów społecznych. Problem społeczny określany jest jako niekorzystne dla społeczności zjawisko, zagrażające, niebezpieczne i konieczne do wyeliminowania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów: dotyczy wielu osób w społeczności, ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy, jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domaga się rozwiązania i można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie¹. Wśród problemów społecznych występujących w polskiej rzeczywistości wymieniane są: alkoholizm, narkomania, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz wykluczenie społeczne. Jednym z instrumentów polityki społecznej jest tworzenie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które są ważnymi dokumentami odnoszącymi się do polityki społecznej, a odpowiednio przygotowane i wdrażane prowadzą do rozwiązania kluczowych problemów społecznych występujących na danym terytorium.

Konsekwencje pojawienia się wirusa SARS-CoV-2 i wywołanej przez niego choroby COVID-19 spowodowały konieczność zredefiniowania zaplanowanych działań. Skutki ekonomiczne, gospodarcze i społeczne pandemii będą dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej. W związku z tym pojawić się mogą nowe wyzwania dla polityki lokalnej, jak np. bezrobocie, które dotychczas nie stanowiło dotkliwego problemu na poziomie kraju, województwa jak i gminy. W związku z trwającą pandemią uwydatniają się stare i pojawiają nowe ryzyka socjalne. Na poziomie lokalnym można do nich zaliczyć kryzys gospodarczy skutkujący, m.in. poważnymi skutkami dla rynku pracy, rozwarstwienie społeczne pociągające za sobą ryzyko wzrostu liczby osób wykluczonych ze społeczeństwa, zwiększenie skali ubóstwa, ujawnianie się nowych konfliktów społecznych, wzrost zachowań indywidualistycznych w miejsce zachowań wspólnotowych, wpływających negatywnie na jakość kapitału społecznego i więzi społecznych, czy problem organizacji i zarządzania czasem osób starszych. To tylko

¹ Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.

część z wielu negatywnych konsekwencji jakie może za sobą pociągać pandemia koronawirusa².

Obecnie polityka socjalna naszego kraju stoi przed kolejnym wyzwaniem, jakim jest konflikt rosyjsko-ukraiński i związany z nim napływ uchodźców. Migracje wojenne mogą mieć charakter długotrwały, co będzie wpływało bezpośrednio nie tylko na migrantów, ale całe społeczeństwo polskie i wymagało korekt polityk społecznych. Kryzys wywołany przez wojnę w Ukrainie musi skłonić Polskę do modernizacji systemu usług społecznych w sposób adekwatny do nowej sytuacji³.

Polityka społeczna w czasie kryzysu wymaga specjalnej uwagi i planowania, wykorzystując przy tym swoje instrumenty zarówno interwencyjne – w perspektywie krótkoterminowej, jak i w okresie długoterminowym.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028⁴ jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki działań mające na celu doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie Miasta. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe zadania służące przeciwdziałaniu tym problemom, a także zakładane rezultaty. Strategia jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego zwiększającego efektywność podejmowanych działań. Jej wdrażanie odbywa się poprzez szereg działań związanych z realizacją planów strategicznych.

Strategia będzie służyć osiągnięciu zaplanowanych celów, wraz ze szczegółowym określeniem sposobów dojścia do poprawy sytuacji społecznej w wybranych obszarach. W związku z tym, że rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, lokalna polityka społeczna wymaga od jej realizatorów strategicznego podejścia. Planowanie strategiczne, polegające na podejmowaniu systematycznych działań, podczas których planowana jest przyszłość i wytyczane są najistotniejsze kierunki działań, uwzględnia długi horyzont czasowy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028 zawiera kilka części składowych: charakterystykę Miasta, diagnozę sytuacji społecznej oraz część programową obejmującą misję, wizję, cele, zadania

² N. G. Piłkuła, M. Grewiński, E. Zdebska, W. Glanc, *Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa*, Kraków 2020, s. 9-16.

³ E. Bendyk, P. Buras, *Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie Zadania na nowy czas*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022, s. 1-7.

⁴ Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028” stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia”.

przewidziane do realizacji, ramy finansowe, zakładane rezultaty, system wdrażania, monitoring i ewaluację. W Strategii uwzględniono różnorodny zakres problematyki społecznej. Diagnoza sytuacji społecznej dokonana została w następujących obszarach:

- wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej,
- wsparcie osób z niepełnosprawnością,
- zdrowie psychiczne,
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- aktywność i integracja społeczna seniorów,
- promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- wsparcie osób z problemem ubóstwa.

Do każdego z tych obszarów wskazane zostały podstawowe informacje i działania interwencyjne.

Podsumowując, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028, określa sposób osiągnięcia wyznaczonych celów oraz pozwala wypracować sprawny i efektywny system pomocy, umożliwiający skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych, co pozwoli na zapewnienie mieszkańcom miasta Żory dogodnych warunków do rozwoju i przyczyni się do wzrostu poczucia bezpieczeństwa społecznego.

1. Metodologia opracowania Strategii

Podstawowe elementy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028 są tożsame ze strukturą innych dokumentów określających kierunki lokalnej polityki społecznej. Tym co wyróżnia Strategię od innych wiążących dokumentów i programów jest przede wszystkim jej okres obowiązywania oraz nadrzędność wobec nich. Mimo, iż horyzont czasowy nie został wskazany w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, powinien precyzować główne działania Miasta w zakresie zaspokajania społecznych potrzeb mieszkańców i niwelowania nierówności społecznych w długim okresie, tj. 5-10 lat.

Obligatoryjny charakter Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz jej istota i wpływ na kreowanie lokalnej polityki nakłada na jej realizatorów obowiązek tworzenia jej w sposób odpowiedzialny i spójny z zapisami zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Nadrzędność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nad programami o charakterze taktycznym, takimi jak Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, Program Wspierania Rodziny, czy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, wymusza na podmiotach odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie Strategii ujęcia w niej określonych elementów. Poniżej zawarte zostały elementy wchodzące w skład Strategii oraz poszczególne etapy jej opracowania.

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

L.P.	Etap	Charakterystyka
1	Analiza strategiczna	Analiza bieżącej sytuacji społecznej Miasta, umożliwia wskazanie kierunków działań w zakresie polityki społecznej. Głównym źródłem informacji o sytuacji mieszkańców, ich problemach i potrzebach jest analiza danych zastanych, czyli bieżącej dokumentacji urzędowej, danych demograficzno-gospodarczych oraz trendów społecznych. Na tym etapie ocenie poddaje się również otoczenie jednostki samorządowej.
2	Sformułowanie Misji i Wizji Strategii	Wizja zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest swoistym obrazem, do którego dąży Miasto za sprawą realizacji celów w niej wskazanych, natomiast misja określa nadrzędny powód opracowania Strategii.
3	Określenie celów priorytetowych i zadań	W następstwie prawidłowo przeprowadzonej analizy strategicznej możliwe jest wskazanie głównych kierunków działań strategicznych. Identyfikacja ich i określenie kompleksowych działań minimalizujących skalę problemów społecznych, zapewnia realizację polityki społecznej zgodnej z oczekiwaniami i potrzebami, a także podniesienie jakości życia lokalnej społeczności.

4	Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji Strategii	Ostatnim elementem Strategii jest określenie planu, zgodnie z którym ma zostać zrealizowana podczas okresu jej obowiązywania. Zarówno źródła i ramy finansowe, podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów, sposób komunikacji jak i sprawozdawczość mają niebagatelny wpływ na stopień i jakość jej wdrożenia, dlatego zarówno w trakcie, jak i po jej zakończeniu należy przeprowadzić ewaluację, umożliwiającą ocenę działań w odniesieniu do zamierzonych celów.
----------	--	---

Źródło: opracowanie własne

2. Podstawy prawne

Opracowana całościowa, spójna i wieloletnia koncepcja rozwiązywania problemów społecznych gminy lub powiatu, podobnie jak inne dokumenty strategiczne, jest uwarunkowana prawnie. Podstawą jurystyczną do opracowania niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40) oraz ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.), która stanowi, iż do zadań własnych gminy o charakterze obligatoryjnym należy *„opracowanie oraz realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”*⁵.

Tworząc niniejszą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z założeniami polityki państwa. Najistotniejsze ustawy kompetencyjne, nakładające na administrację rządową i samorządową określone obowiązki to m.in.:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 2009 r. poz. 946),
2. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego

⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

- (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2000 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 z późn. zm.)
 5. ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 902).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE WSPARCIA RODZINY I DZIECKA

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1577 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1744 z późn. zm.),
5. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 615 z późn. zm.),
6. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1205 z późn. zm.),
7. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359 z późn. zm.),
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249),
9. ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 204).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OCHRONY ZDROWIA ORAZ PRZECIWDZIAŁANIU UZALEŻNIENIOM

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 165),
2. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 172 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 633 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2123).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OŚWIATY, ZATRUDNIENIA ORAZ WSPARCIA SOCJALNEGO

1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 100 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 690 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2230),
4. ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1028 z późn. zm.),
5. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2241 z późn. zm.),
6. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 377 z późn. zm.),
7. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2021 z późn. zm.),
8. ustawa z dnia 17 grudnia o dodatku osłonowym
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 169),

9. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1009 z późn. zm.),
10. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów,
mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 172 z późn. zm.),
11. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu
Ubezpieczeń Społecznych
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 504 z późn. zm.),
12. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej
finansowanych ze środków publicznych
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2561 z późn. zm.),
13. uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie
ustanowienia wieloletniego programu rządowego programu „Posiłek
w szkole i w domu” na lata 2019-2023
(M.P. z 2018 r. poz. 1007).

AKTY PRAWNE NORMUJĄCE ASPEKTY FINANSOWE

1. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu
terytorialnego
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2267),
2. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1634 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 120),
4. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego
i o wolontariacie
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 z późn. zm.),
5. ustawa z dnia 11 września 2019 r. prawo zamówień publicznych
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1710 z późn. zm.).

AKTY PRAWNE NORMUJĄCE POBYT CUDZOZIEMCÓW NA TERENIE KRAJU

1. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2354 z późn. zm.),

2. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji
(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1105),
3. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
(Dz. U. z 2022 r. poz. 1264 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa
(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 103).

3. Spójność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028 jest zgodna z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych realizowanych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Rozdział ten przedstawia opis wyżej wymienionych dokumentów strategicznych.

3.1. Dokumenty europejskie

„Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” jest kluczowym dokumentem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej. Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich, do których należą: „Unia innowacji”, „Młodzież w drodze”, „Europejska agenda cyfrowa”, „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”, „Polityka przemysłowa

w erze globalizacji”, „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”, oraz „Europejski program walki z ubóstwem”⁶.

3.2. Dokumenty krajowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028 jest zgodna z poniższymi dokumentami krajowymi:

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**, będąca aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, stanowi obowiązujący, kluczowy dokument dla Polski, w zakresie średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia zawiera rekomendacje dla polityk publicznych oraz jest podstawą dla zmian w systemie zarządzania rozwojem.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030**, której celem jest *rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia*⁷.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030** stanowiąca kontynuację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, a jej głównym celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

Ponadto wymienić należy również dokumenty mające wpływ na kształtowanie polityki społecznej, takie jak:

- Strategia Demograficzna 2040;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030;
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej;
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021-2035.

⁶ Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

⁷ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.

3.3. Dokumenty regionalne

Na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami strategicznymi dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory są: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” wraz z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego.

3.4. Dokumenty lokalne

Najważniejszym dokumentem strategicznym na poziomie lokalnym dla miasta Żory jest „Strategii rozwoju miasta Żory 2030+”, która nakreśla podstawowe kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta w dłuższej perspektywie czasowej, a jej zasadniczym celem jest zapewnienie możliwie najwyższej jakości życia mieszkańców.

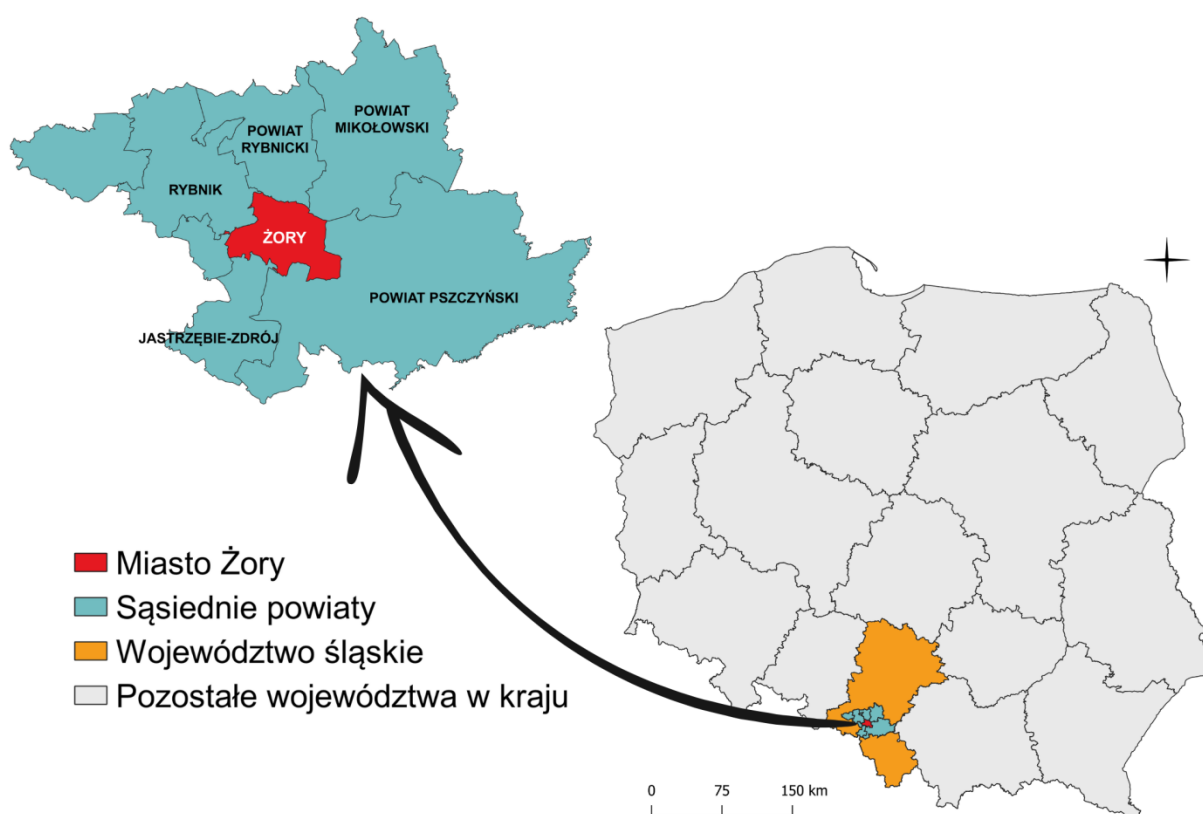
Część diagnostyczna

1. Charakterystyka miasta Żory

Położenie

Żory to miasto na prawach powiatu położone w południowo-środkowej części województwa śląskiego. Oddalone jest o około 55 km od siedziby województwa śląskiego – miasta Katowice. Miasto zajmuje powierzchnię 64,59 km². Pod względem geograficznym Żory leżą na Płaskowyżu Rybnickim, nad rzeką Rudą, a także jest jednym z miast należących do Rybnickiego Okręgu Węglowego.

Rysunek 1. Położenie miasta Żory na mapie województwa śląskiego i całej Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

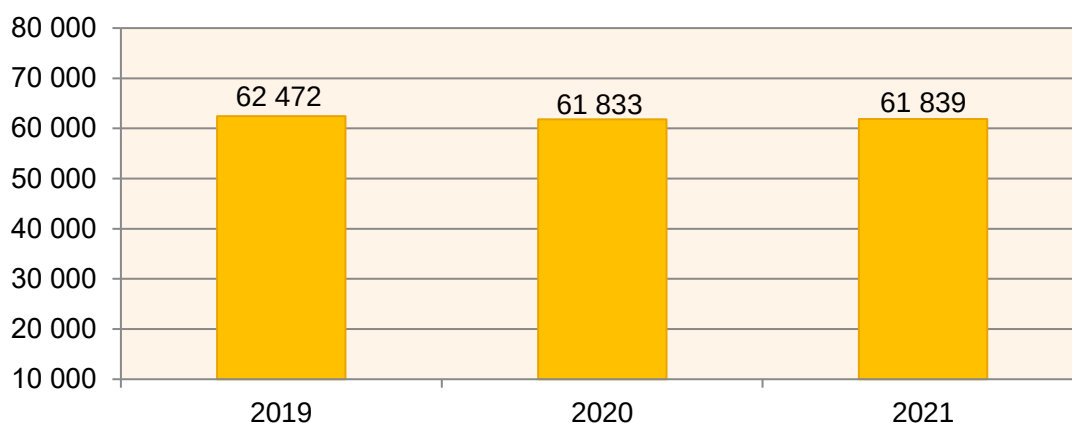
Miasto Żory pod względem administracyjnym składa się z 15 dzielnic: Baranowice, Kleszczów, Kleszczówka, Korfantego, Księcia Władysława, Osiny, Pawlikowskiego, Powstańców Śląskich, Rogoźna, Rowień-Folwarki, Rój, Sikorskiego, Śródmieście, Zachód oraz 700-lecia Żor.

Sytuacja demograficzna

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Miasto Żory zamieszkuje 61 839 osób (stan na 31 grudnia 2021 roku). Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba mieszkańców ulegała nieznacznym wahaniom, co obrazuje poniższy wykres. W 2021 roku dostrzegalny jest spadek w stosunku do roku 2019, kształtujący się na poziomie zaledwie 1%, z kolei w latach 2020 i 2021 liczba mieszkańców kształtowała się względnie na stałym poziomie.

Wykres 1. Liczba mieszkańców miasta Żory w latach 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kolejną analizowaną kwestią jest przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. W mieście Żory w 2021 roku przyrost naturalny na 1000 ludności kształtował się na poziomie -3,77 co oznacza, że wskaźnik ten przyjmował wyższą wartość w stosunku do województwa śląskiego (-7,15). W przypadku Miasta zauważalny jest trend spadkowy w zakresie przyrostu naturalnego na 1000 ludności, podobnie jak w województwie.

Tabela 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w mieście Żory w porównaniu do województwa śląskiego na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
miasto Żory	0,75	-0,79	-3,77
województwo śląskie	-2,49	-4,95	-7,15

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w mieście Żory według ekonomicznych grup wieku w roku 2021 przedstawiała się następująco:

- 19,7% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym – do 18 roku życia;
- 57,4% mieszkańców Miasta było w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia;
- 22,9% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym – dla kobiet 60 lat i więcej, a dla mężczyzn 65 lat i więcej.

Poniższa tabela prezentuje ekonomiczne grupy wiekowe w mieście Żory. Na przestrzeni lat 2019-2021 dostrzegalny jest spadek udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności – w 2021 roku w porównaniu do 2019 roku na poziomie 1,4 pp. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym nieznacznie, ale systematycznie wzrastał, podobnie jak w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym. Udział osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych w Mieście prezentuje się na nieco odmiennym poziomie w odniesieniu do wskaźników w województwie śląskim i w całym kraju. W województwie jest to 17,5% osób w wieku przedprodukcyjnym, 58,6% w wieku produkcyjnym oraz 23,9% w wieku poprodukcyjnym, natomiast w Polsce – 18,2% osób w wieku przedprodukcyjnym, 59,2% w wieku produkcyjnym oraz 22,6% w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2019-2021 (w procentach)

wyszczególnienie	2019	2020	2021
wiek przedprodukcyjny	19,3	19,6	19,7
wiek produkcyjny	58,8	57,8	57,4
wiek poprodukcyjny	21,9	22,6	22,9

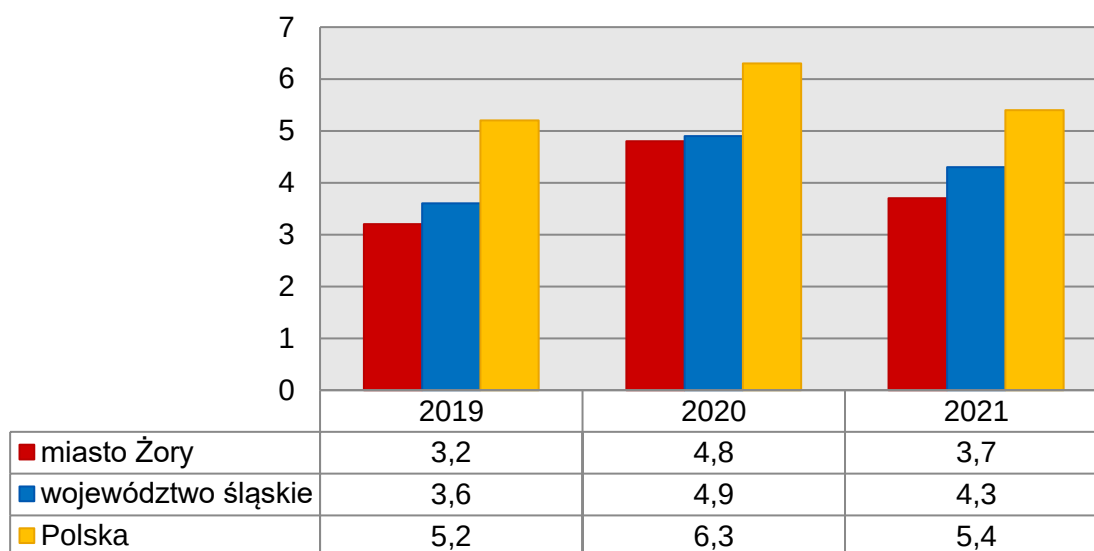
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Rynek pracy i sytuacja gospodarcza

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji).

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, jednakże w związku z tym, że Żory są miastem na prawach powiatu, wskaźnik jest możliwy do obliczenia. W 2021 roku stopa bezrobocia w mieście Żory wynosiła 3,7%, a więc była znacznie niższa niż stopa bezrobocia rejestrowana w województwie śląskim i w całej Polsce. Na przestrzeni lat 2019-2021 stopa bezrobocia w Żorach ulegała wahanom, a najwyższą wartość osiągnęła w 2020 roku, co może być skutkiem pandemii COVID-19. W przypadku województwa śląskiego, jak i całego kraju, również zauważalne są wahania na przestrzeni ostatnich lat. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w mieście na prawach powiatu Żory na przestrzeni lat 2019-2021 w porównaniu do województwa śląskiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)

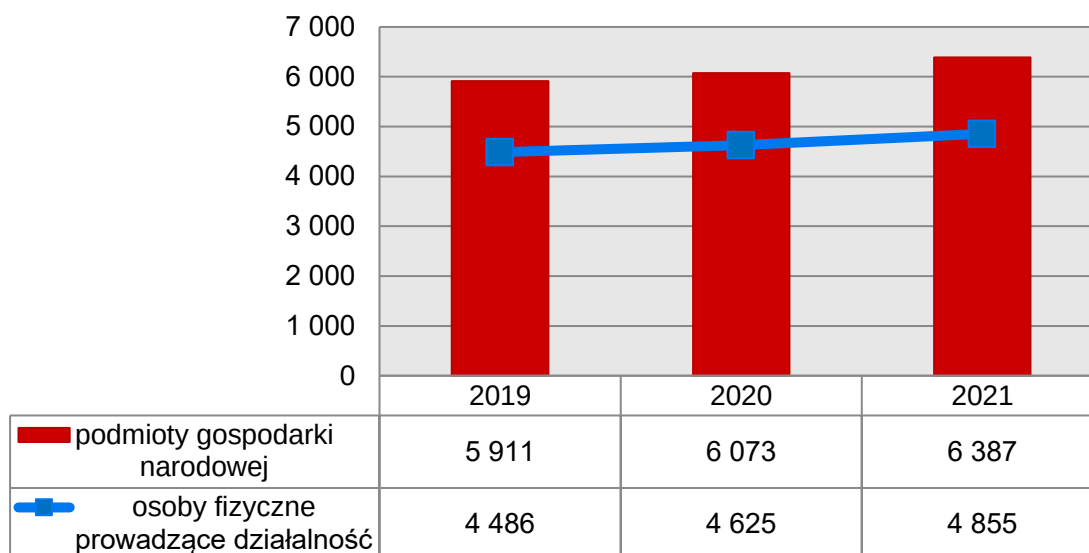

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości, jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W mieście Żory na koniec 2021 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 6 387 podmiotów gospodarki narodowej, w tym większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w liczbie 4 855 (76%). Podobnie

sytuacja wyglądała w latach poprzednich. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w mieście Żory ulegała systematycznemu wzrostowi.

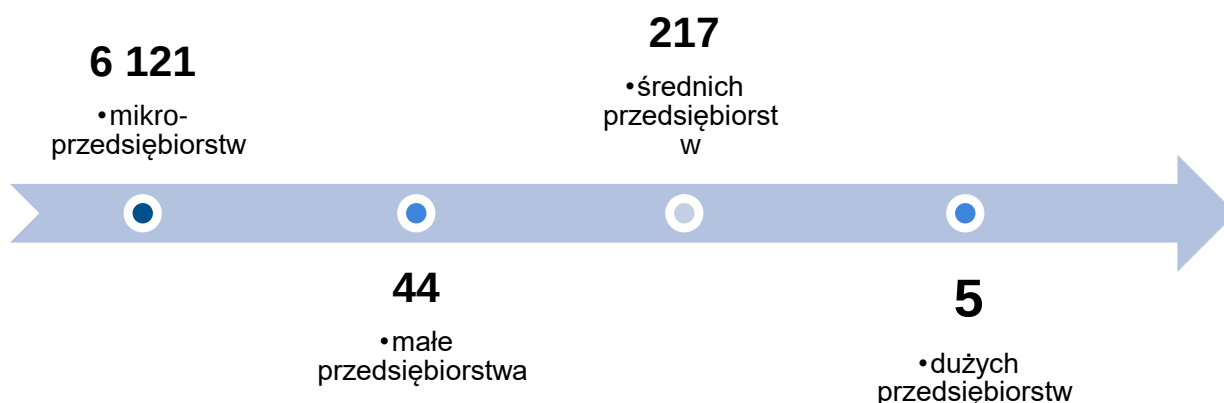
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność w mieście Żory w latach 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Największa liczba podmiotów gospodarczych działających w mieście Żory według klas wielkości to mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników – jest ich 6 121 (stan na koniec 2021 roku). Małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 pracowników jest w Mieście 217. Działalność prowadzą również 44 średnie przedsiębiorstwa zatrudniające 50-249 pracowników oraz 5 dużych przedsiębiorstw, w których liczba pracowników przekracza 250 osób.

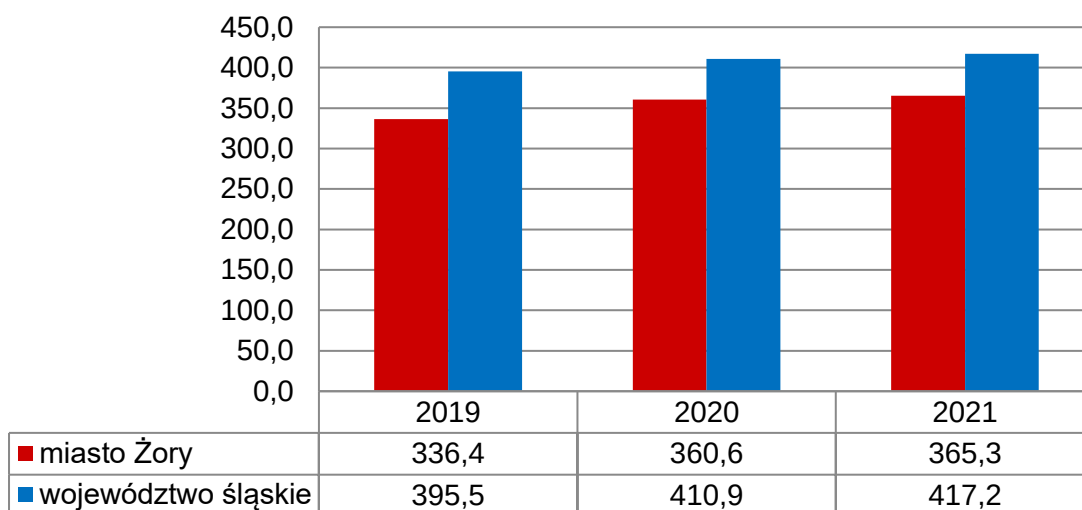
Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie miasta Żory według klas wielkości (stan na koniec 2021 roku)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Zgodnie z dostępnymi danymi, liczba mieszkań przypadająca na każdych 1000 mieszkańców w mieście Żory w 2021 roku wyniosła 365,3 i tym samym była mniejsza w porównaniu z ich liczbą w województwie śląskim (417,2). Świadczy to o mniej korzystnej sytuacji na rynku mieszkaniowym na terenie Żor, względem województwa. Można zauważyć, że w Mieście z roku na rok liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców systematycznie wzrastała. Taka sama tendencja dotyczy województwa.

Wykres 4. Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w mieście Żory oraz województwie śląskim w latach 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Wzrost liczby mieszkań w mieście nie oznacza spadku zainteresowania wynajmem lokali o najmie socjalnym, czy o pełnym czynszu, będących własnością gminy.

Tabela 4. Liczba złożonych wniosków o wynajem lokali z zasobów Miasta

wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba złożonych wniosków	109	92	98

Tabela 5. Liczba wniosków rozpatrzonych pozytywnie, zakwalifikowanych do wynajmu

wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba wniosków rozpatrzonych pozytywnie	48	59	66

Obecnie trwa w mieście realizacja programu „Z przyszłością w Żorach”, w ramach którego zakłada się powstanie 1000 mieszkań. Na przestrzeni lat 2019-2020 oddano do dyspozycji najemców 398 lokali. Aktualnie trwają prace inwestycyjne związane z powstaniem kolejnych 381 mieszkań, które przekazywane będą najemcom w okresie 2023-2024 roku. Następny etap programu planowany jest u zbiegu ulic Osińskiej i Handlowej oraz Alei Zjednoczonej Europy, gdzie ma powstać 468 lokali mieszkalnych. Realizując ustawę dotyczącą partnerstwa publiczno – prywatnego planuje się oddanie do dyspozycji miasta Żory 400 nowo wybudowanych mieszkań, które powstaną u zbiegu ulicy Okrężnej oraz Alei Jana Pawła II.

Edukacja i wychowanie

Do publicznej **bazy oświatowej** funkcjonującej na terenie miasta Żory w 2021 roku można zaliczyć:

- **6 samodzielnych przedszkoli,**
- **6 samodzielnych szkół podstawowych,**
- **7 zespołów szkolno-przedszkolnych,**
- **4 zespoły szkół,**
- **1 samodzielne Technikum,**
- **Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego,**
- **Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną.**

Ponadto na terenie Miasta funkcjonują placówki prowadzone przez osoby prawne inne niż jednostka samorządu terytorialnego lub osoby fizyczne – od poziomu przedszkoli, przez szkoły podstawowe, ponadpodstawowe, aż po szkoły policealne i szkołę wyższą. Wśród nich funkcjonują także placówki terapeutyczne i specjalne.

W roku szkolnym 2020/2021 łączna liczba **przedszkolaków** kształtowała się na poziomie **2 406 osób**, liczba **uczniów szkół podstawowych** wyniosła wówczas 5 206, z kolei uczniów **szkół ponadpodstawowych** – 3 164. Na przestrzeni lat 2019-2021 dostrzec można regularny wzrost ogólnej liczby dzieci i młodzieży szkolnej na terenie miasta Żory.

Tabela 6. Liczba uczniów przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
nauczanie przedszkolne	2 361	2 370	2 406
nauczanie podstawowe	5 141	5 266	5 206
nauczanie ponadpodstawowe	3 101	3 101	3 164
RAZEM	10 603	10 737	10 776

Źródło: Raport o stanie Gminy Miejskiej Żory za 2019, 2020 i 2021 rok

Kultura, sport i rekreacja

Działalność kulturalna na terenie Miasta koncentruje się głównie w **Miejskim Ośrodku Kultury**, w którego skład wchodzi:

- Dom Kultury,
- kino „Na Starówce”,
- Klub „Rebus”,
- Klub „Wisus”,
- Centrum Edukacji Regionalnej
- świetlice w Osinach, Roju, Rowniu, Kleszczowie oraz w Roju.

MOK realizuje swoje cele statutowe poprzez aktywną pracę z dziećmi oraz dorosłymi mieszkańcami Miasta, w postaci działań w dziedzinach muzyki, tańca, plastyki, rękodzieła artystycznego, folkloru, a także rozrywki i rekreacji.

Ośrodek oferuje mieszkańcom Miasta szeroki wachlarz zajęć artystycznych, np. tanecznych, wokalnych, folklorystycznych, teatralnych i plastycznych, a także umożliwia uczestnictwo w kołach zainteresowań z różnych dziedzin.

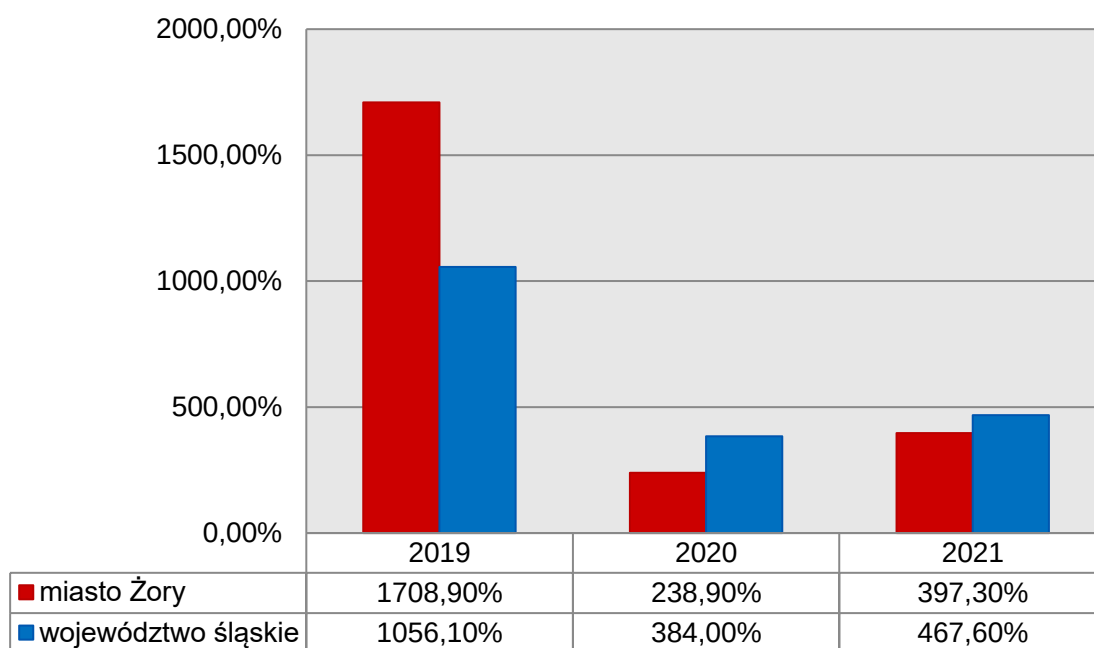
Ponadto placówka organizuje szereg **wydarzeń kulturalnych**, takich jak imprezy cykliczne, również realizowane we współpracy z innymi podmiotami, koncerty i wydarzenia okolicznościowe, wystawy, spektakle oraz wydarzenia kulturalne w klubach i świetlicach MOK.

Istotnym zasobem kulturowym w Mieście jest również **Muzeum Miejskie w Żorach**, które stanowi źródło wiedzy historycznej na temat regionu, a także całego kraju. Muzeum oferuje m.in. otwarcia i wernisaże wystaw stałych i czasowych, oprowadzania kuratorskie, wykłady i prelekcje, spotkania autorskie, a także lekcje muzealne inicjujące projekty edukacyjne.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują na to, że w 2021 roku liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 ludności w mieście Żory była niższa od ich

liczby na terenie całego województwa (467,60%). W tym samym roku nastąpił wzrost tego wskaźnika na poziomie Miasta, jak i województwa, co miało związek z trwającą pandemią i wynikającymi z niej obostrzeniami, które w 2020 roku znacznie ograniczyły działalność kulturalną. Obrazuje to poniższy wykres.

Wykres 5. Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 ludności w mieście Żory oraz województwie śląskim w latach 2019-2021

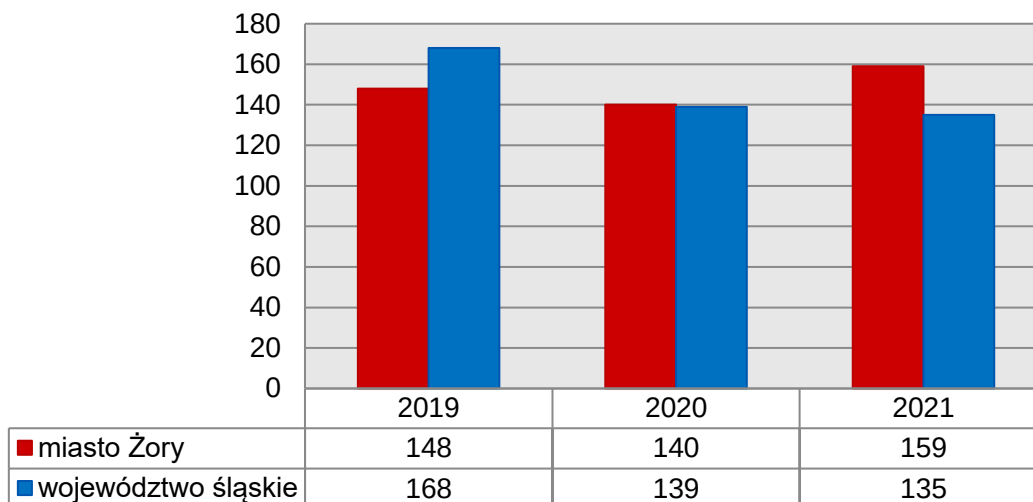
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Upowszechnianie wiedzy i kultury w mieście Żory jest również zadaniem **Miejskiej Biblioteki Publicznej w Żorach**. Placówka jest samorządową instytucją kultury, służącą rozwojowi i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, informacyjnych i kulturalno-oświatowych mieszkańców. Biblioteka oprócz swoich podstawowych funkcji, realizuje także szeroką działalność kulturalno-oświatową, poprzez organizację różnych form pracy z czytelnikami, współpracując przy tym aktywnie ze szkołami i przedszkolami z terenu Miasta. W ramach tejże działalności prowadzone są zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych, a także lekcje biblioteczne.

Poniższy wykres prezentuje dostępne dane w zakresie liczby czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności w mieście Żory oraz województwie śląskim w latach 2019-2021. Na podstawie danych statystycznych widać, że wskaźnik ten przyjmuje w Mieście wyższą wartość niż w województwie. W 2021 roku w Mieście było to 159 czytelników, natomiast w całym województwie – 135. Jednocześnie w mieście Żory zaobserwować można wahania poziomu czytelnictwa na przestrzeni ostatnich trzech lat, jednakże w 2021 roku osiągnął on najwyższą wartość.

W województwie śląskim widoczny jest spadek w zakresie liczby czytelników na 1000 ludności.

Wykres 6. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w mieście Żory oraz województwie śląskim w latach 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Zadania w zakresie sportu na terenie miasta Żory realizuje przede wszystkim **Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Żorach**, który jest organizacyjno-prawną jednostką budżetową Miasta działającą na rzecz społeczności lokalnej, w głównej mierze poprzez organizowanie oraz wspieranie sportu masowego, turystyki i rekreacji. MOSiR w Żorach dysponuje szeroką bazą sportowo-rekreacyjną, składającą się z obiektów, takich jak:

- stadion piłkarski,
- ośrodek rekreacyjno-wypoczynkowy Żory-Rój,
- hala widowiskowo-sportowa,
- sezonowe lodowisko sztuczne,
- przystań kajakowa „Śmieszek” w okresie letnim,
- modelarnia os. 700-lecia Żory,
- skate park (park Cegielnia),
- miasteczko ruchu drogowego,
- siłownie zewnętrzne⁸.

Na terenie Miasta znajduje się również Park Wodny Aquarion z basenem sportowym i strefą rekreacyjną, pełnowymiarowe boisko piłkarskie ze sztuczną

⁸ <https://mosir.zory.pl>.

nawierzchnią przy SP nr 13 Mistrzostwa Sportowego na os. Pawlikowskiego, otwarte korty tenisowe, boisko baseballowe oraz kąpielisko „Śmieszek”.

Opieka zdrowotna

W zakresie opieki zdrowotnej dla mieszkańców miasta Żory usługi świadczą:

- 12 zakładów podstawowej opieki zdrowotnej,
- 4 zakłady specjalistycznej opieki zdrowotnej (w tym opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień),
- Szpital Miejski prowadzony przez Miejskie Zakłady Opieki Zdrowotnej w Żorach Sp. z o.o.

Placówki zapewniają podstawową opiekę zdrowotną oraz specjalistyczne świadczenia zdrowotne w postaci leczenia zamkniętego w oddziałach szpitalnych i ambulatoryjnego w poradniach. Na terenie Miasta funkcjonują także niepubliczne placówki ochrony zdrowia.

Żorskie placówki ochrony zdrowia w zakresie promowania postaw prozdrowotnych realizują także **szereg programów profilaktycznych**. W 2021 roku wdrożono:

- program profilaktyczny dla uczniów II klas szkół podstawowych w zakresie wykrywania zaburzeń słuchu;
- program polityki zdrowotnej pn. „Organizacja i wykonanie nieodpłatnych, profilaktycznych szczepień ochronnych przeciwko meningokokom dla dzieci urodzonych w 2019 roku, zamieszkałych na terenie miasta Żory”;
- program polityki zdrowotnej pn. „Program przeciwko zakażeniom pneumokokowym dla osób chorujących na nowotwory złośliwe zamieszkałych na terenie miasta Żory”;
- program pn. „Mamy w Żorach karmią piersią”;
- program zdrowotny pn. „Program profilaktyki próchnicy dla dzieci Miasta Żory”;
- program profilaktyczny w zakresie wykrywania zwyrodnienia siatkówki związanego z wiekiem (AMD) oraz ocznych powikłań cukrzycy w aspekcie ich wykrywalności;
- program polityki zdrowotnej pn. „Program profilaktyki i wczesnego wykrywania nadwagi i otyłości wśród uczniów klas III szkół podstawowych z terenu miasta Żory”;

- umożliwienie mieszkankom Żor skorzystania z bezpłatnej mammografii dla kobiet w przedziale wiekowym między 50 a 69 rokiem życia.

Z dostępnych danych GUS wynika, iż w mieście Żory w 2021 roku na 1 przychodnię przypadało 2 061 mieszkańców. Jest to wartość znacznie wyższa od liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w całym województwie śląskim, która wynosiła w omawianym roku 1 649. W Żorach w ramach POZ w przedmiotowym roku udzielono 4,0 porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co jest wartością niższą, a tym samym mniej korzystną od tej dla całego województwa śląskiego (4,7).

Tabela 7. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej w mieście Żory w porównaniu do województwa śląskiego w 2021 roku

wyszczególnienie	miasto Żory	województwo śląskie
przychodnie	30	2 654
liczba osób przypadających na 1 przychodnię	2 061	1 649
porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone na 1 mieszkańca	4,02	4,7

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

W mieście Żory o bezpieczeństwo i porządek dbają funkcjonariusze z **Komendy Miejskiej Policji w Żorach**. Policjanci poza pełnieniem obowiązków z zakresu swojej podstawowej służby, podejmują również działalność profilaktyczną na terenie Miasta. Zadania związane z bezpieczeństwem publicznym wspierane są również przez rozbudowaną sieć monitoringu miejskiego.

Ochronę przeciwpożarową w Mieście zapewnia **Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Żorach**, a także **6 Ochotniczych Straży Pożarnych**, z czego 4 jednostki OSP włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W podstawowy zakres działalności KM PSP oraz OSP wchodzi ochrona przeciwpożarowa i usuwanie skutków klęsk żywiołowych, natomiast członkowie jednostek OSP biorą udział również w zabezpieczeniach imprez sportowych oraz kulturalnych organizowanych na terenie Miasta.

Podmioty ekonomii społecznej a realizacja usług społecznych. Działalność sektora pozarządowego

Narastanie nierówności społecznych wpłynęło na konieczność intensyfikacji oddolnych działań podejmowanych przez środowiska dotknięte nimi, na podstawie czego zainicjowany został ruch spółdzielczy, umożliwiający całym grupom społecznym zaspokojenie podstawowych potrzeb, a u jego podstaw leżała podmiotowość jednostki oraz wartość pracy indywidualnej. Przesłanki te doprowadziły do powstania **ekonomii społecznej**, skoncentrowanej na jednostce i oddziaływaniu społecznym, zarządzanej w sposób autonomiczny i partycypacyjny oraz wykazującej nadrzędną rolę świadczenia usług dla członków, pracowników lub wspólnoty ponad bezwzględnym zyskiem⁹.

Ekonomia społeczna prowadzona jest przez szereg podmiotów, wśród których znajdują się organizacje pozarządowe wskazane w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, tj. stowarzyszenia, fundacje i prowadzone przez nie jednostki reintegracyjne, a także w art. 3 ust. 3, w tym spółdzielnie socjalne, spółki non profit, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, itp.

Wśród podmiotów ekonomii społecznej wyszczególnia się podmioty ekonomii solidarnej, których celem działania jest w szczególności aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

⁹ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, str. 10.

Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*

Podmioty ekonomii społecznej prowadzą szeroką działalność na rzecz lokalnej społeczności i grup zagrożonych lub doświadczających wykluczenia społecznego. W dotychczasowych praktykach wiodącą formą współpracy międzyinstytucjonalnej w tym obszarze było zlecanie zadań publicznych oraz usług społecznych odpowiednim fundacjom i stowarzyszeniom. Wraz z rozwojem sektora ES zasadne jest włączenie wszystkich jego podmiotów do tworzenia lokalnych rozwiązań, w tym w zakresie rozpoznawania problemów społecznych, opracowywania dokumentów strategicznych, wdrażania działań i ich oceny.

W świetle ustawy o ekonomii społecznej rozszerzona została sfera zadań publicznych możliwych do realizacji przez organizacje pozarządowe, która dała im możliwość *działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych*, z kolei ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych uregulowała kwestie obszarów usług możliwych do realizacji przez PES w ramach otwartych konkursów ofert, małych grantów oraz w oparciu o prawo zamówień publicznych. Wśród działań i inicjatyw możliwych do podjęcia przez PES w ramach realizacji zadań publicznych i usług społecznych, znajduje się 14 obszarów usług oraz 43 sfery zadań.

Ważnym aspektem rozróżniającym usługi społeczne od zadań publicznych realizowanych przez PES jest sposób, w jaki dany podmiot otrzymuje je do realizacji. W przypadku zadań publicznych rozróżnia się ich 5, w tym:

- otwarty konkurs ofert,
- „małe granty” (tryb pozakonkursowy),
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez organ administracji publicznej w razie wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej,
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez Prezesa Rady Ministrów ze względu na ważny interes społeczny lub publiczny,
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu na podstawie samodzielnie złożonej oferty.

Realizacja usług społecznych następuje z kolei poprzez zlecenie zadań w formie:

- zlecenia usług,
- zlecenia instytucji,
- bonu na aktywność (regranting),
- kooperacyjnego rozwiązania problemów.

Na terenie miasta Żory funkcjonuje 11 przedsiębiorstw społecznych, do których należą:

- „ORIGAMI SUSHI” sp. z o.o. non profit;
- Centrum Kreatywnej Edukacji „ROBOKIDS”;
- Fundacja „Magiczny Domek”;
- Fundacja „Pracownia Wolnej Edukacji”;
- GMK SOLUTIONS sp. z o.o.;
- KUPUJEMY ONLINE sp. z o.o.;
- LEKOM spółka z o.o.;
- Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane „TOMAR” sp. z o.o. non profit;
- Stowarzyszenie „Ku Naturze Żory”;
- Stowarzyszenie „Żorska Strefa Przedsiębiorczości”;
- Żorska spółdzielnia socjalna „WERWA”.

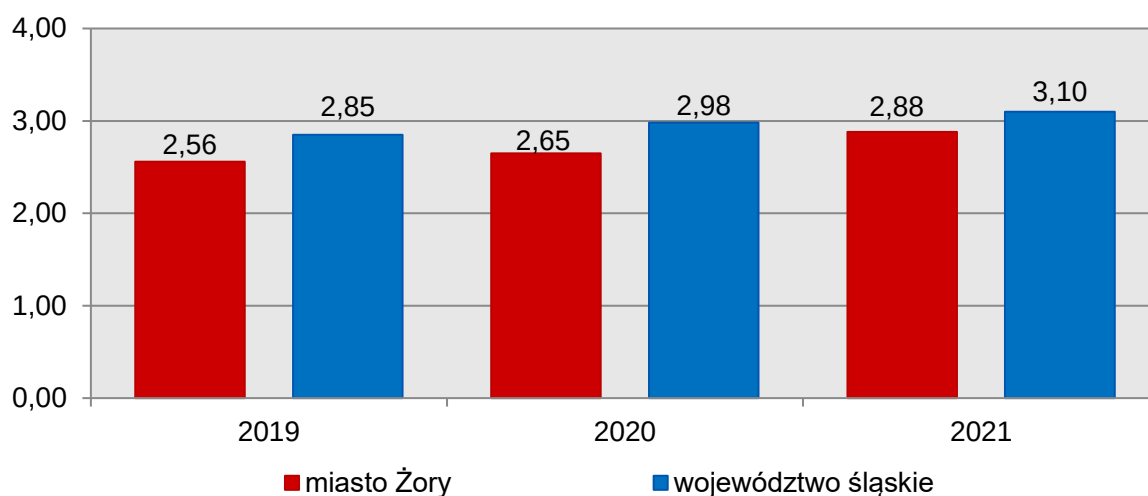
Rozwijanie sektora ekonomii społecznej i współpracy publiczno-pozarządowej możliwe jest przy aktywnym udziale **lokalnych organizacji pozarządowych**, których celem działalności jest budowa kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich, mobilizację grup społecznych i jednostek do większej aktywności „obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej”¹⁰.

Na obszarze miasta Żory funkcjonują organizacje pozarządowe w tym takie, które działają na rzecz społeczności lokalnej oraz stanowią ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych. Według danych za 2021 rok w Żorach działało:

- 98 stowarzyszeń zarejestrowanych;
- 16 stowarzyszeń zwykłych;
- 10 uczniowskich klubów sportowych;
- 25 klubów sportowych działających w formie stowarzyszenia;
- 6 stowarzyszeń rejestrowych;
- 15 fundacji.

Wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w mieście Żory w 2021 roku wyniósł **2,88** i tym samym był wyższy niż w latach 2019-2020. W odniesieniu do danych wojewódzkich powyższy wskaźnik w Mieście na przestrzeni analizowanych lat zawsze przyjmował niższe wartości.

Wykres 7. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w mieście Żory i województwie śląskim na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

¹⁰ J. Oniszczyk, Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy, s. 269.

Obszary, kierunki i formy realizacji wspólnych zadań i współpracy miasta Żory z NGO określone są w Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, uchwalanym corocznie.

Wsparcie dla lokalnego sektora pozarządowego na terenie Miasta świadczy **Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych**, którego działalność opiera się m.in. na pozyskiwaniu środków zewnętrznych dla organizacji pozarządowych, ale również na wspieraniu podmiotów ekonomii społecznej i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w ramach Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej Obszaru Rybnickiego. ŻCOP udostępniania także lokalnym organizacjom pozarządowym adres do korespondencji, pomieszczenia biurowe i szkoleniowe.

Tak więc organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej i inni partnerzy lokalni, będą ważnym partnerem zewnętrznym w procesie realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych na terenie naszego miasta. Współpraca z nimi może mieć formę finansową, np. realizacja projektów, w tym unijnych, w partnerstwie z Gminą Miejską Żory (z jej jednostkami organizacyjnymi), zlecanie usług społecznych i zadań publicznych oraz różnorodne formy pozafinansowe (nieodpłatne udostępnianie pomieszczeń na cele statutowe, organizowanie szkoleń wzmacniających potencjał sektora NGO i podmiotów ekonomii społecznej itp.).

Organizacjom pozarządowym i podmiotom ekonomii społecznej Miasto będzie zlecać realizację usług społecznych i zadań publicznych, które realizują cele określone w Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Żory na lata 2023-2028. Priorytetem będzie zlecanie usług i zadań publicznych określonych w programach realizujących tę strategię zgodnie z przyjętymi założeniami, w tym w uchwalanym corocznie Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi (m.in. w obszarze nieodpłatnej pomocy prawnej, przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii czy wsparcia osób z niepełnosprawnościami).

Gmina Miejska Żory planuje również zlecać organizacjom pozarządowym i podmiotom ekonomii społecznej usługi społeczne i zadania publiczne, które zwiększają spójność społeczną i promują zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także wspierać powstawanie nowych podmiotów ekonomii społecznej w obszarach wspierających

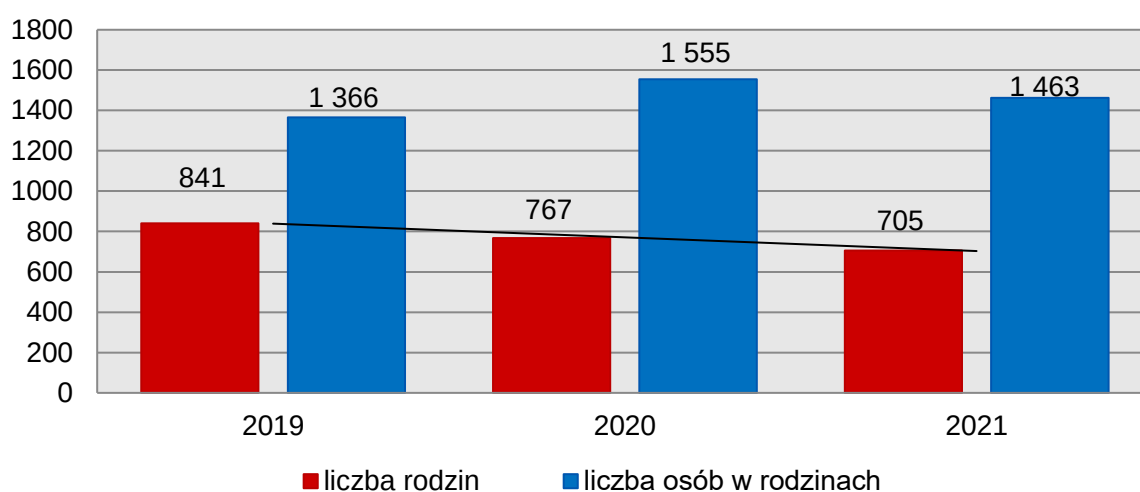
System pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości¹¹.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie miasta Żory jest **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach**. Zadania Ośrodka wynikają wprost z ustawy o pomocy społecznej. MOPS realizuje zadania własne gminy, zadania zlecone gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb gminy, bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych. Ośrodek realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej kieruje się ustaleniami przekazanymi przez wojewodę. Wykonując zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej kieruje się natomiast ustaleniami Prezydenta Miasta oraz uchwałami Rady Miejskiej.

Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w mieście Żory uległa spadkowi. W 2021 roku pomocą społeczną objętych było 705 rodzin – to o 16% mniej niż w 2019 roku. Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w analizowanym okresie ulegała wahaniom – w 2021 roku zmniejszyła się względem roku poprzedniego o 6%, natomiast względem 2019 roku wzrosła o 7%. Dynamikę zmian obrazuje naniesiona na wykres linia trendu.

Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w mieście Żory w latach 2019-2021

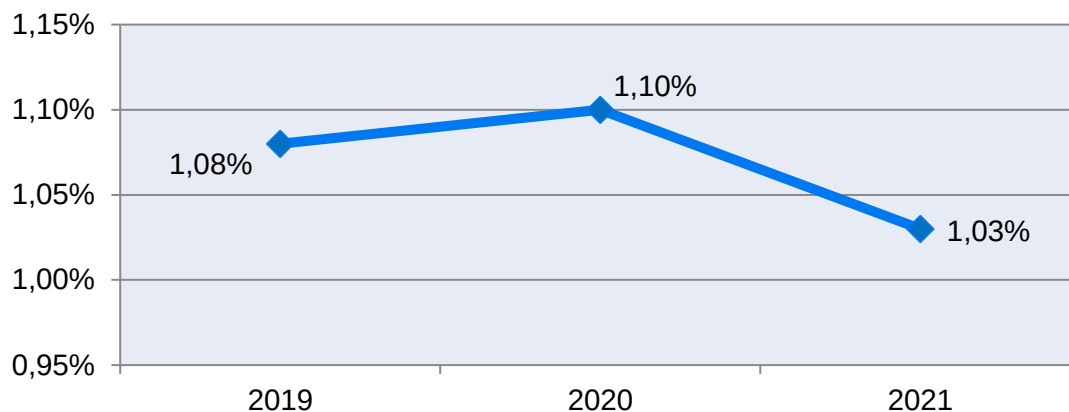

¹¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Liczba pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1000 mieszkańców określana jest jako wskaźnik deprywacji lokalnej. Na przestrzeni lat 2019-2021 wartość tego wskaźnika ulegała nieznacznym wahaniom, jednakże w 2021 roku osiągnęła najniższą wartość – 1,03%. Dane w tym zakresie zaprezentowane zostały na poniższym wykresie.

Wykres 9. Wskaźnik deprywacji lokalnej na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płeć. Z danych tych wynika, iż w 2021 roku korzystających z tego typu pomocy była 1 osoba w wieku przedprodukcyjnym, 380 osób w wieku produkcyjnym oraz 193 osoby w wieku poprodukcyjnym. Pod względem płci widoczna jest dysproporcja – korzystających z pomocy społecznej kobiet było więcej niż mężczyzn (liczba kobiet – 329, liczba mężczyzn – 245). Analizując dynamikę zmian na przestrzeni lat 2019-2021, dostrzec można stosunkowo stałą, niską liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym, spadek liczby osób w wieku produkcyjnym oraz wzrost beneficjentów w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2019-2021

wiek	2019		2020		2021	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
0-17	2	1	1	0	1	0
produkcyjny	399	204	387	192	380	183
poprodukcyjny	179	131	177	123	193	146
ogółem	580	336	565	315	574	329

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

W 2021 roku świadczenia pieniężne zostały udzielone 370 mieszkańcom miasta Żory, natomiast świadczenie niepieniężne – 359 osobom. Na przestrzeni omawianych lat widoczny jest spadek w zakresie liczby osób otrzymujących świadczenia niepieniężne, natomiast w przypadku świadczeń pieniężnych występowały niewielkie wahania. Dane statystyczne przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
świadczenie pieniężne	369	372	370
świadczenie niepieniężne	407	404	359

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej to te, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, liczba osób długotrwale pobierających świadczenie uległa wzrostowi – w 2021 roku względem 2019 roku o 32%. Różnice w zakresie płci osób długotrwale pobierających świadczenie w 2021 roku są nieznaczne – mężczyźni stanowili 49% wszystkich osób, którym świadczenie to zostało przyznane, a kobiety – 51%.

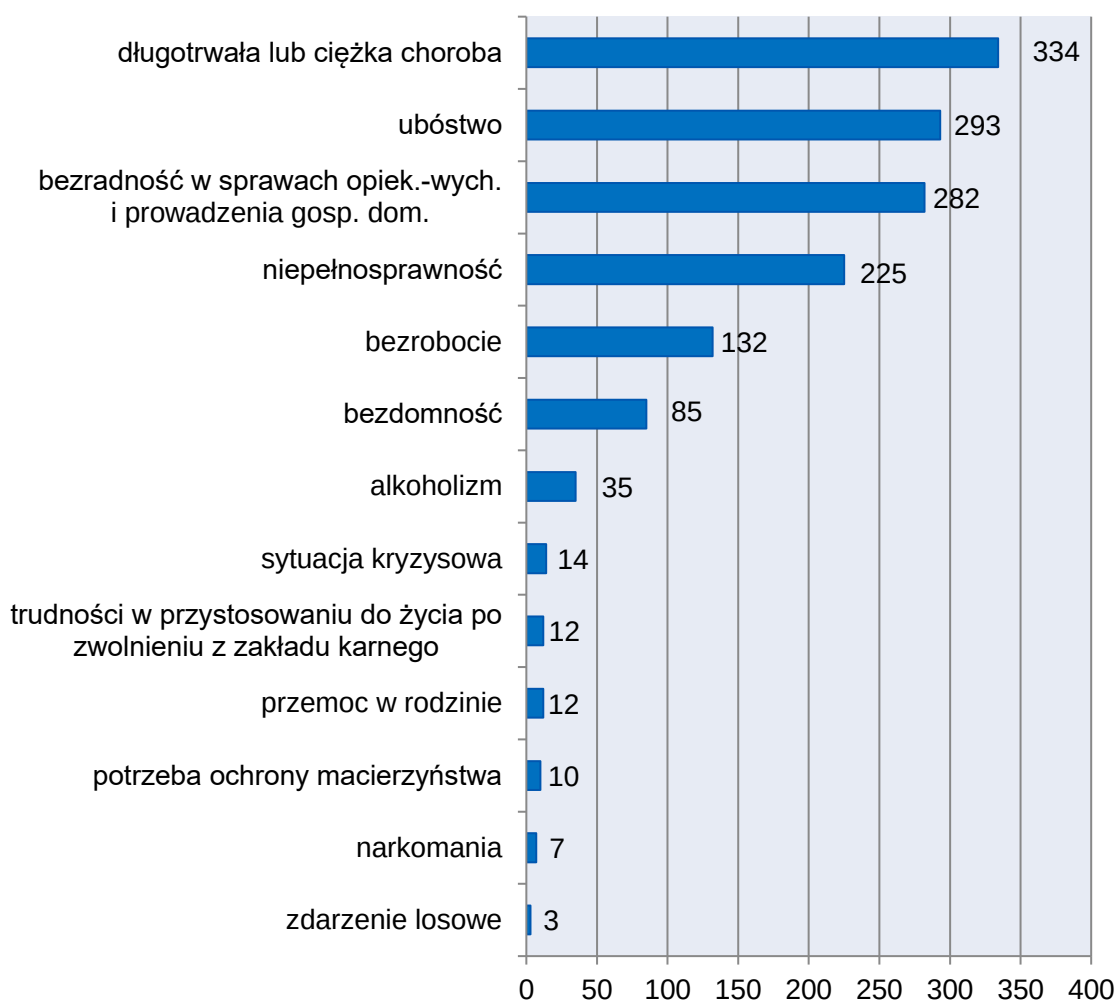
Tabela 10. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2019-2021

płeć	2019	2020	2021
kobiety	84	79	110
mężczyźni	80	86	107
ogółem	164	165	217

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 i 2021 rok

W 2021 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w mieście Żory była długotrwała lub ciężka choroba – z tego powodu pomoc otrzymały 334 rodziny. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy społecznej znajdowało się ubóstwo (293 rodziny), natomiast na trzecim – bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (282 rodziny). Wśród powodów udzielania świadczeń charakteryzujących się znaczną ilością rodzin je otrzymujących, znajdowała się także niepełnosprawność (225 rodzin) i bezrobocie (132 rodziny).

Wykres 10. Powody udzielania świadczeń w 2021 roku (liczba rodzin)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Poniżej przedstawione zostały zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych funkcjonujące na terenie miasta Żory. Należą do nich:

- Centrum Integracji Społecznej w Żorach,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Komenda Miejska Policji w Żorach,
- lokalne instytucje kultury, sportu i rekreacji,
- Miejski Dom Pomocy Społecznej w Żorach,
- Miejskie Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach,
- organizacje pozarządowe, kościoły oraz inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (NGO),
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach,
- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Żorach,
- Ośrodek Wczesnej Interwencji w Żorach,
- Placówka Wsparcia Dziennego „Horyzont” w Żorach,
- placówki ochrony zdrowia,
- placówki oświatowe,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Żorach,
- Zarząd Budynków Miejskich,
- Powiatowy Urząd Pracy w Żorach,
- Urząd Miasta Żory,
- Polskie Stowarzyszenie Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną – Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żorach,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych.

2. Sytuacja społeczna miasta Żory

Na podstawie danych empirycznych przekazanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach, danych Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do każdego z obszarów wymienionych we wprowadzeniu do Strategii przeprowadzono analizy diagnostyczne (diagnoza sytuacji społecznej), w skład których wchodzi charakterystyka i skala problemu oraz podejmowane działania interwencyjne.

Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Prowadzony jest on za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

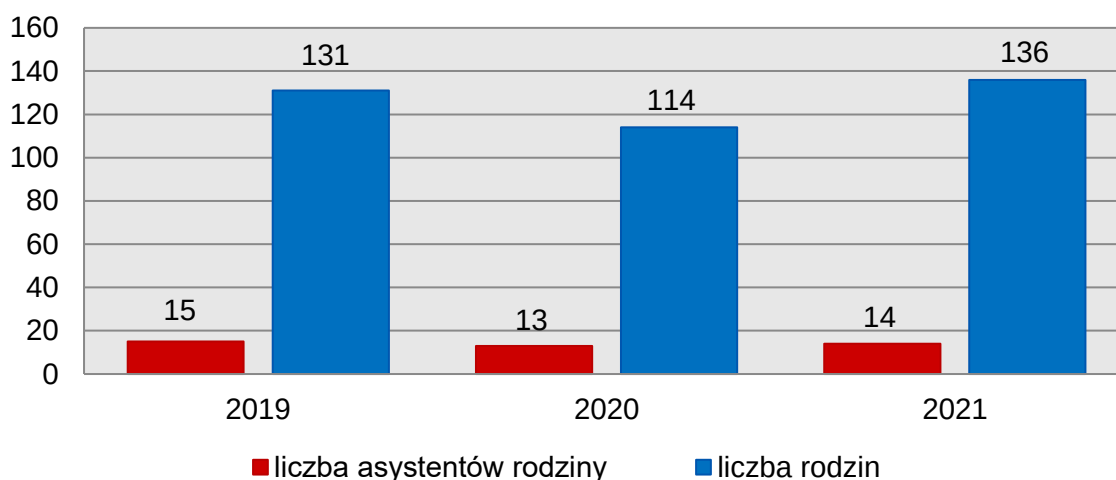
1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,
5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka (w tym pomocy finansowej).

Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, który służy pomocą rodzinom z terenu Miasta znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych ich potrzeb i umożliwiające życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. W dalszej części dokumentu przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny oraz podejmowane przez te instytucje działania.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.), która kładzie nacisk na pracę z rodziną celem niedopuszczenia do odebrania dziecka. W związku z tym wprowadzona została **instytucja asystenta rodziny**, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym.

W 2021 roku w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Żorach zatrudnionych było 14 asystentów rodziny, którzy w ramach realizacji ustawowego zadania prowadzili pracę w 136 rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, w których przebywało łącznie 231 dzieci. Od 2019 roku zauważalne są wahania w zakresie liczby rodzin korzystających z tej formy pomocy, jednakże w 2021 roku osiągnęła ona najwyższą wartość. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba zatrudnionych asystentów rodziny utrzymywała się na względnie stałym poziomie.

Wykres 11. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Raport o stanie Gminy Miejskiej Żory za 2019, 2020 i 2021 rok

W roku 2021 w mieście Żory nie było **rodzin wspierających**, to znaczy takich, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego gospodarowania budżetem rodzinnym oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Zadanie w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 realizuje **Miejski Żłobek w Żorach**, który powstał w 2012 roku w ramach resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH”. Placówka dysponuje 177 miejscami dla dzieci do 3 roku życia, bądź w wyjątkowych sytuacjach – 4 roku życia i jest podzielona na 7 grup wiekowych. Edukacja i opieka opiera się o indywidualne potrzeby dziecka, z uwzględnieniem wieku oraz możliwości rozwojowych podopiecznych. Ponadto, w Mieście funkcjonują również **placówki niepubliczne**.

Istotnym zasobem w zakresie wsparcia rodzin oraz dzieci i młodzieży, w szczególności tych pochodzących z rodzin zmagających się z różnego rodzaju problemami społecznymi są **placówki wsparcia dziennego**, działające na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W Mieście działa jeden tego rodzaju podmiot, tj. **Placówka Wsparcia Dziennego – Świetlica dla dzieci „Horyzont” w Żorach**.

PWD Świetlica „Horyzont” jest placówką typu opiekuńczego, podejmującą działania opiekuńczo-wychowawcze wobec dzieci i młodzieży, również tych pochodzących z rodzin zmagających się z różnego rodzaju problemami społecznymi. W 2021 roku ze wsparcia Świetlicy korzystało średnio 20 wychowanków miesięcznie.

Wspieraniem prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży z terenu miasta Żory zajmuje się również **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Żorach**, która jest publiczną placówką oświatową prowadzoną przez Gminę Miejską Żory. Głównym celem podmiotu jest udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także zapewnienie rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży¹². W ramach Poradni funkcjonuje również Ośrodek Koordynacyjno-Rehabilitacyjno-Opiekuńczy oferujący diagnozę w zakresie oceny rozwoju małego dziecka, wsparcie i pomoc terapeutyczną dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością, a także porady i konsultacje dla rodziców dzieci z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych niepełnosprawnością.

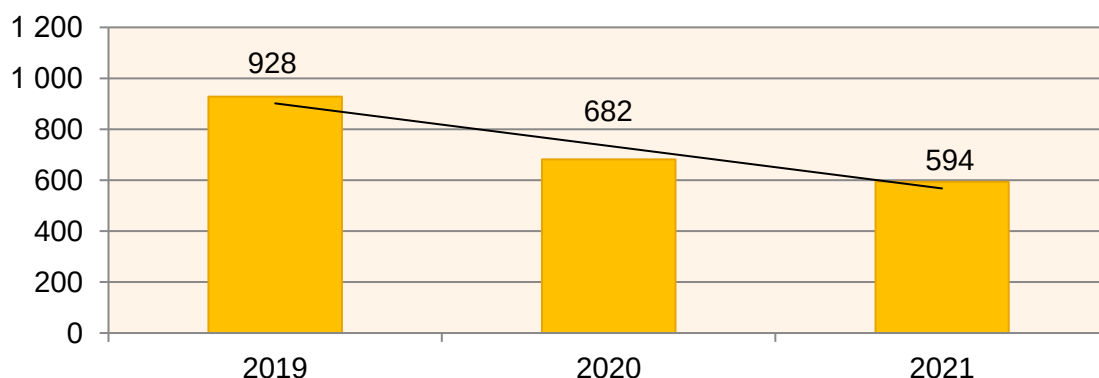
Działaniem zapewniającym żorskim rodzinom równy dostęp do kultury, rekreacji, sportu i innych usług jest **Program Duża Rodzina**, oferujący rodzinom 3+ system zniżek i dodatkowych uprawnień zarówno w instytucjach publicznych,

¹² Statut Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żorach.

jak i w przedsiębiorstwach prywatnych. Posiadacze KDR mają możliwość tańszego korzystania z oferty podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej. KDR wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do dóbr i usług. Aktualnie 48 podmiotów funkcjonujących na terenie miasta Żory, przystąpiło do realizacji Programu.

Na kolejnym wykresie zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2019-2021. Można zauważyć, że ze świadczeń tych w 2021 roku korzystały średnio 594 rodziny, czyli o 36% mniej niż w roku 2019. W latach 2019-2021 dostrzegalny jest zatem systematyczny spadek średniomiesięcznej liczby rodzin korzystających z tego typu świadczeń, co ma m.in. związek z niezmieniającym się w ostatnich latach poziomem kryterium dochodowego.

Wykres 12. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Dodatkowym świadczeniem wspierającym rodzinę jest „świadczenie wychowawcze 500+”, które zostało wprowadzone 1 kwietnia 2016 roku, ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Od stycznia 2022 roku nowe sprawy oraz obsługę zadania przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), jednakże dotychczas realizowały je Ośrodki Pomocy Społecznej, które przez kolejne lata będą wygaszały postępowania w tym zakresie i wyłącznie koordynowały system zabezpieczenia społecznego. Świadczenie 500+ przysługuje rodzicom bądź opiekunom dziecka do dnia ukończenia przez nie 18 roku życia w wysokości 500 zł miesięcznie. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego

potrzeb życiowych. Szczegółowe zestawienie liczby świadczeń i przeznaczonej na nie kwoty w latach 2019-2021 prezentuje poniższa tabela. W 2021 roku świadczenie wypłacono 7 936 rodzinom, na łączną kwotę 69 841 225,00 zł. W latach 2019-2021 nastąpił regularny wzrost w zakresie liczby rodzin korzystających ze świadczenia, podobnie jak w przypadku kwoty przeznaczonej na ten cel.

Tabela 11. Liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2019-2021

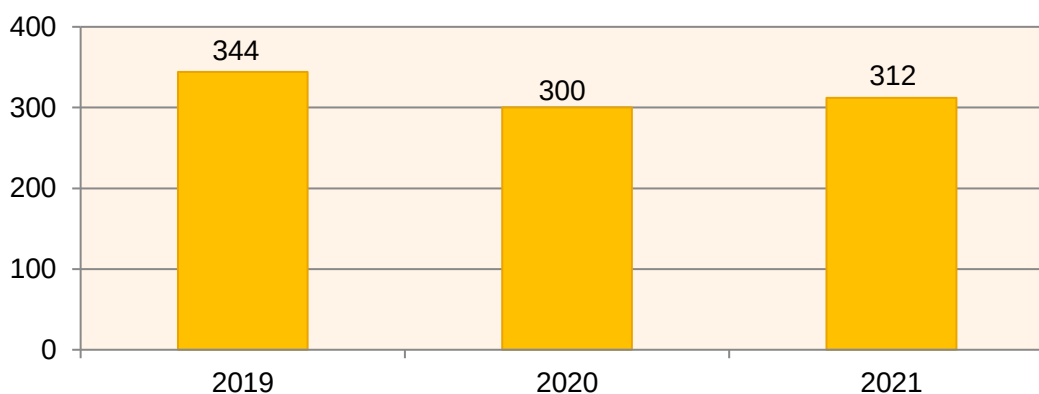
wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba rodzin	3 852	7 063	7 936
kwota świadczeń (w zł)	50 139 682,00	69 090 758,00	69 841 225,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

Ośrodki Pomocy Społecznej z dniem 01.07.2018 roku otrzymały do realizacji nowe zadanie, którym było ustalenie prawa i wypłata świadczeń „Dobry start”, przysługujących w związku z rozpoczęciem roku szkolnego dzieciom lub osobom uczącym się do 20 roku życia oraz dzieciom lub osobom uczącym się do 24 roku życia – w przypadku dzieci lub osób uczących się i legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności. Od 1 lipca 2021 roku realizację tego zadania przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W przypadku samotnego wychowywania dzieci, gdy jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. Na przestrzeni ostatnich trzech lat widoczne są wahania liczby osób korzystających z omawianego świadczenia. W roku 2021 było to 312 osób, w 2020 roku – 300 osób, z kolei w 2019 roku – 344 osoby. Dane w tym zakresie przedstawione zostały na poniższym wykresie.

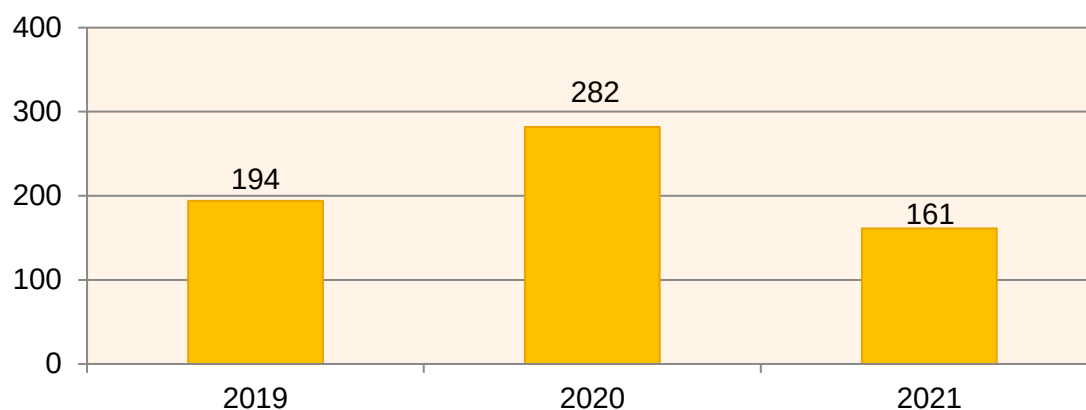
Wykres 13. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin, którym udzielona została pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ulegała wahaniom, jednakże w 2021 roku osiągnęła najniższą wartość – 161. Wśród rodzin, którym zostało udzielone wsparcie z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej w 2021 roku znajdowało się 49 rodzin wielodzietnych oraz 75 rodzin niepełnych.

Wykres 14. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

W 2021 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt 141 dzieci w rodzinach zastępczych oraz 16 dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej, na łączną kwotę 78 732 zł. Można zauważyć, że kwota przekazana na pobyt dzieci w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2019-2021 ulegała systematycznemu spadkowi. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych systematycznie wzrastała – w 2021 roku względem 2019 roku o 24%. Na terenie miasta Żory nie funkcjonuje placówka opiekuńczo-wychowawcza, wobec tego dzieci kierowane są do placówek w sąsiednich powiatach. W przypadku liczby wychowanków przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej w analizowanym okresie, dostrzegalny jest spadek, który ukształtował się na poziomie 36%.

Tabela 12. Dane dotyczące pobytu dzieci z terenu Miasta w pieczy zastępczej za lata 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba rodzin zastępczych	83	86	103
liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych	113	118	141
liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej (poza powiatem)	25	21	16
kwota odpłatności (w złotych)	499 239	103 083	78 732

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach za 2020 i 2021 rok

Wsparcie osób z niepełnosprawnością

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

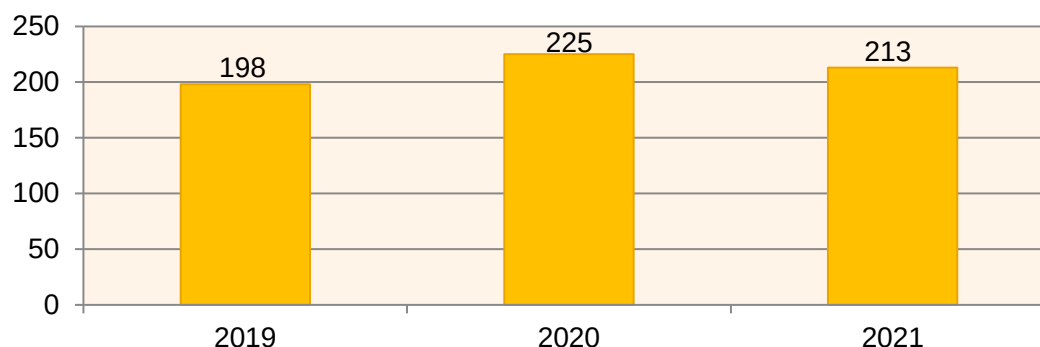
Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby z niepełnosprawnością z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej.* Osoby z niepełnosprawnością dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności. Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby z niepełnosprawnością tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji.

Niepełnosprawność

- w 2021 roku jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowała się na trzecim miejscu. W tym samym roku liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej wyniosła 705, a więc rodziny borykające się z problemem niepełnosprawności stanowiły 30% ogółu.

W 2021 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności kształtowała się na poziomie 213. Z prezentowanych danych wynika, że w latach 2019-2021 liczba rodzin, którym udzielono pomocy społecznej ulegała wahaniom, jednakże w 2020 roku osiągnęła najwyższą wartość.

Wykres 15. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

Kolejna tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2019-2021. W 2019 roku przyznano 4 429 świadczeń na łączną kwotę 837 157,00 zł, w 2020 roku liczba świadczeń wyniosła 4 520 na kwotę 975 033,00 zł, z kolei w 2021 roku kształtowała się na poziomie 4 944 świadczeń na kwotę 1 066 737,00 zł. W omawianym okresie liczba przyznanych świadczeń ulegała systematycznemu wzrostowi, który w 2021 roku względem 2019 roku wyniósł 12%. W przypadku kwoty świadczeń dostrzegalna jest taka sama tendencja.

Tabela 13. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba świadczeń	4 429	4 520	4 944
kwota świadczeń (zł)	837 157,00	975 033,00	1 066 737,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności od 2019 roku ulegała spadkowi. W 2019 roku przyznano 6 298 świadczeń, w 2020 roku – 6 142, natomiast w 2021 roku – 5 961. Kwota przeznaczana na ten cel systematycznie malała.

Tabela 14. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba świadczeń	6 298	6 142	5 961
kwota świadczeń (zł)	1 191 325,00	1 324 525,00	1 285 328,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

W 2019 roku przyznano 4 616 świadczeń dla osób z niepełnosprawnością powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia, w 2020 roku – 4 758, natomiast w 2021 roku – 5 308 świadczeń. W ostatnich trzech latach obserwowany jest znaczny wzrost w zakresie liczby przyznanych zasiłków z tego tytułu, podobnie jak w przypadku przeznaczanej na ten cel kwoty pieniężnej.

Tabela 15. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba świadczeń	4 616	4 758	5 308
kwota świadczeń (zł)	873 280,00	1 026 307,00	1 143 358,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Poniższa tabela zawiera dane dotyczące przyznawanego na przestrzeni ostatnich lat specjalnego zasiłku opiekuńczego (liczba i kwota świadczeń). Zasiłek ten przysługuje w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: koniecznością stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz koniecznością stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

W 2021 roku w ramach tego zasiłku wypłacono 11 świadczeń, a więc znacznie mniej niż w roku ubiegłym oraz w roku 2019. Na przestrzeni ostatnich lat kwota przyznanych świadczeń również ulegała znacznemu spadkowi.

Tabela 16. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba świadczeń	69	21	11
kwota świadczeń (zł)	42 325,00	12 580,00	6 820,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Zadaniem gmin, które jest realizowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej, jest również świadczenie **usług opiekuńczych** osobom chorym, samotnym oraz osobom z niepełnosprawnościami. Zakres usług obejmuje pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną i pielęgnacyjną oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Jak przedstawia poniższa tabela, na przestrzeni lat 2019-2021 liczba osób korzystających z podstawowych usług opiekuńczych ulegała systematycznemu wzrostowi – w 2021 roku względem 2019 roku o 9%. Kwota ponoszona przez Miasto na opłacenie świadczonych usług ulegała wahaniom na przestrzeni lat 2019-2021. Warto nadmienić, że w 2021 roku 1 mieszkaniec Żor skorzystał ze specjalistycznych usług opiekuńczych, na co przeznaczono kwotę w wysokości 18 068,40 zł. Tego rodzaju usługi obejmują m.in. zabiegi o charakterze medycznym, które na terenie Miasta realizowane są przez firmę zewnętrzną, wyłanianą corocznie w drodze przetargu.

Tabela 17. Liczba świadczeniobiorców podstawowych usług opiekuńczych oraz poniesiona na ten cel kwota na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba świadczeniobiorców	121	125	132
koszty świadczeń (zł)	49 851,50	41 770,00	41 855,50

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach za 2021 rok

W ramach wsparcia społecznego oraz dążenia do poprawy funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością w jej środowisku, miasto Żory brało udział w **programie „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”**, współfinansowanym ze środków Funduszu Solidarnościowego. W 2021 roku wsparciem objętych było 26 osób, a świadczyło je 20 asystentów. Na realizację Programu w omawianym roku przekazano łącznie 210 803,97 zł.

Opiekunowie sprawujący bezpośrednią opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami zamieszkujący Żory mogli również skorzystać z programu rządowego **„Opieka Wytchnieniowa”**. Program miał za zadanie odciążenie poprzez wsparcie w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. Dzięki tej formie wsparcia osoby zaangażowane w sprawowanie opieki pozyskiwały czas, który mogły przeznaczyć na odpoczynek i regenerację oraz załatwienie niezbędnych spraw. Tego rodzaju wsparciem objęto w 2021 roku łącznie 21 osób.

Do programów realizowanych na rzecz osób z niepełnosprawnościami przez miasto Żory w 2021 roku, można zaliczyć także **„Aktywny Samorząd”**, którego celem

było wyeliminowanie i zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

W omawianym roku w ramach Programu udzielono dofinansowanie z PFRON do:

- zakupu i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu;
- pokrycia kosztów w uzyskaniu prawa jazdy;
- zakupu sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania;
- szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania;
- zakupu wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- utrzymania sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym;
- zakupu protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązanie techniczne;
- utrzymania sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne;
- oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego;
- opłaty za pobyt dziecka osoby niepełnosprawnej w żłobku lub przedszkolu;
- opłaty za naukę (czesne) oraz dodatku na pokrycie kosztów kształcenia na poziomie nauki oraz dodatku na pokrycie kosztów kształcenia.

Istotnym zasobem w zakresie wsparcia dzieci i młodzieży zmagających się z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym oraz niepełnosprawnością sprzężoną, w tym m.in. z autyzmem jest **Zespół Szkół Specjalnych im. Matki Teresy z Kalkuty w Żorach**, w którego strukturach znajdują się:

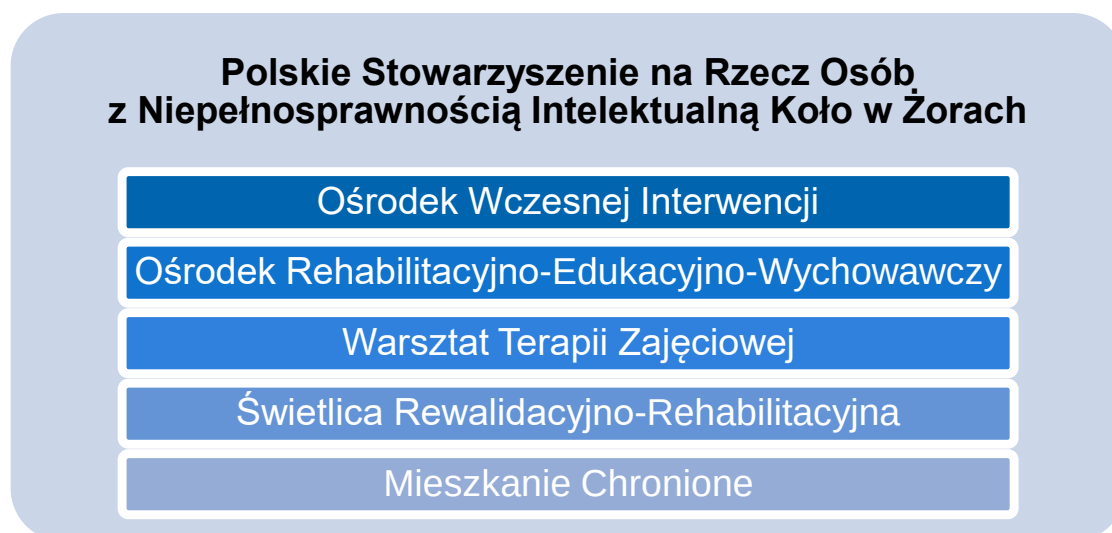
- Szkoła Podstawowa nr 12 Specjalna;
- Branżowa Szkoła I stopnia Specjalna;
- Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy.

Zespół jest publiczną placówką oświatowo-wychowawczą i opiekuńczą dla dzieci i młodzieży z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego wydanym przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną. W 2021 roku w ZSS w Żorach funkcjonowało 28 oddziałów, do których uczęszczało łącznie 128 uczniów ze specjalnymi potrzebami.

Na terenie miasta Żory działalność prowadzą również inne **placówki kształcenia specjalnego**, do których należą: 3 przedszkola z oddziałami integracyjnymi, 2 szkoły podstawowe z oddziałami integracyjnymi, przedszkole specjalne niepubliczne „Syriusz”, niepubliczna specjalna szkoła podstawowa „Syriusz”, Szkoła Podstawowa Horyzont – dla dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera, Nasza Szkoła – szkoła podstawowa dla dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera, Terapeutyczny Punkt Przedszkolny „Zakątek”, Parasolki – Przedszkole Terapeutyczne, „Bucca” – Niepubliczne Centrum Terapeutyczno-Edukacyjne, „Sensus” Centrum Wspierania Rozwoju oraz Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Terapeutyczny. Istotne znaczenie w zakresie edukacji specjalnej ma także **Wiodący Ośrodek Koordynująco-Rehabilitacyjno-Opiekuńczy w Żorach**, z którego wsparcia w 2021 roku skorzystało 63 dzieci. Do głównych zadań WOKRO należy informowanie i doradztwo, organizacja i koordynacja działań wspierających dla dziecka i jego rodziców, a także prowadzenie działań terapeutycznych i specjalistycznych na rzecz dziecka z zaburzeniami rozwoju.

Szeroką działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Żorach realizuje również **Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Żorach**, które prowadzi 5 placówek, przedstawionych na kolejnej grafice.

Rysunek 4. Placówki prowadzone przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Żorach

Świadczenie wielospecjalistycznej i kompleksowej rehabilitacji dzieci zagrożonych nieprawidłowym rozwojem psychoruchowym oraz dzieci ze zdiagnozowanym zaburzonym rozwojem psychoruchowym jest domeną działalności

Ośrodka Wczesnej Interwencji w Żorach. Placówka jest niepubliczną, specjalistyczną placówką, realizującą kontrakt w ramach realizacji umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie rehabilitacji leczniczej dla dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego.

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Żorach jest niepubliczną placówką oświatową, której celem jest wszechstronny rozwój uczniów z głęboką niepełnosprawnością intelektualną ze sprzężeniami oraz przygotowanie ich do życia w społeczeństwie. Podopieczni OREW objęci są pomocą rehabilitacyjno-edukacyjną, świadczoną w odpowiednich warunkach i z opieką dostosowaną do ich stanu psychofizycznego i wieku.

W ramach rehabilitacji społeczno-zawodowej mieszkańców zmagających się z niepełnosprawnością, na terenie Miasta funkcjonuje placówka pobytu dziennego dla osób z niepełnosprawnościami w formie **Warsztatu Terapii Zajęciowej**. W zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia przez uczestników WTZ, terapia zajęciowa odbywa się w grupach pięcioosobowych, w następujących pracowniach terapeutycznych: biżuterii, bukiciarskiej, ceramicznej, dekoratorsko-technicznej, ekspresji artystycznej, florystycznej, gospodarstwa domowego, komputerowej, ogrodniczej, rękodzielniczej stolarskiej, sztuki użytkowej, świecy i witrażu, technik różnych, tkactwa i makramy, tkaniny artystycznej oraz wikliny i papieroplastyki.

Świetlica Rewalidacyjno-Rehabilitacyjna w Żorach jest placówką przeznaczoną dla osób dorosłych po 25 roku życia, posiadających orzeczenie o głębokiej niepełnosprawności intelektualnej. Placówka 25+, inaczej zwana ŚRR została utworzona z myślą o byłych wychowankach OREW, którzy po ukończeniu 25 roku życia, nie mogą korzystać w dalszym ciągu z zajęć rewalidacyjno-wychowawczych.

W 2021 roku na terenie miasta Żory funkcjonowało **8 mieszkań chronionych**, które dysponowały 39 miejscami przeznaczonymi m.in. dla osób z niepełnosprawnościami, ale również seniorów, osób długotrwale lub ciężko chorujących, bądź znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Udzielane jest w nich wsparcie w codziennym funkcjonowaniu osobom niewymagającym całodobowej opieki. W 2021 roku z formy wsparcia w postaci pobytu w mieszkaniu chronionym skorzystało 29 mieszkańców Miasta.

Zdrowie psychiczne

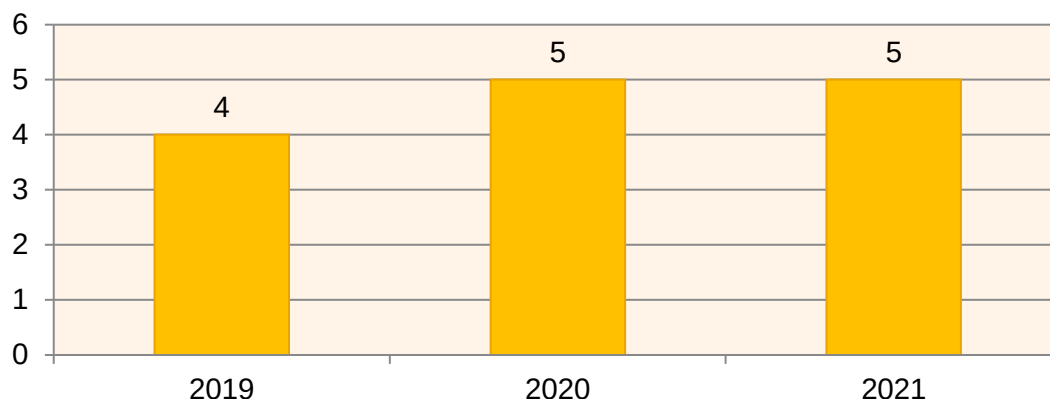
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne, zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych, elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych, a także harmonijny związek między ciałem, a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej. Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian¹³.

Dotarcie do wiarygodnych danych dotyczących zdrowia psychicznego zazwyczaj stwarza wiele problemów. Dzieje się tak ponieważ termin „zdrowie psychiczne” jest bardzo płynny i zawierają się w nim inne problemy społeczne.

Dla mieszkańców Miasta świadczone są **specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi**. Usługi te przeznaczone są dla osób dorosłych i dzieci, wykazujących zaburzenia wymienione w art. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego: chorych psychicznie (wykazujących zaburzenia psychiatryczne), upośledzonych umysłowo, osób wykazujących inne poważne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga takiej formy pomocy i opieki niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba mieszkańców Miasta korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi utrzymywała się na względnie stałym, niskim poziomie.

¹³ www.psychiatriapolska.pl

Wykres 16. Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego mieszkańcom Żor jest świadczone przede wszystkim przez **Ośrodek Interwencji Kryzysowej**, który udziela natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb, również innych form wsparcia. W 2021 roku z pomocy OIK skorzystało 301 osób, natomiast największa część z nich uczestniczyła wówczas w terapii indywidualnej (237 osób). Warto również podkreślić, że 48 osób objętych pomocą Ośrodka to osoby zmagające się z różnego rodzaju zaburzeniami psychicznymi, w tym nerwicą oraz depresją.

W szkołach podstawowych na terenie miasta Żory, uczniowie mogą skorzystać również z poradnictwa świadczonego przez **psychologa szkolnego**.

Problemy w zakresie zdrowia psychicznego mogą nasilać się w najbliższych latach ze względu na pandemię COVID-19. Pandemia wiąże się z poczuciem zagrożenia, lękiem, niepewnością oraz niepokojem. W skrajnych przypadkach mogą pojawić się stany paniki oraz poczucie beznadziei. Konsekwencją tego mogą być narastające zaburzenia psychiczne, począwszy od teraz, po ustąpieniu zagrożenia, a nawet ujawniające się przez kolejne lata. Biorąc pod uwagę, że już przed wybuchem pandemii statystyki dotyczące problemów ze zdrowiem psychicznym były dramatyczne, a obecna sytuacja może je znacznie pogorszyć, istnieje pilna potrzeba podejmowania szerokich działań w tym zakresie.

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień

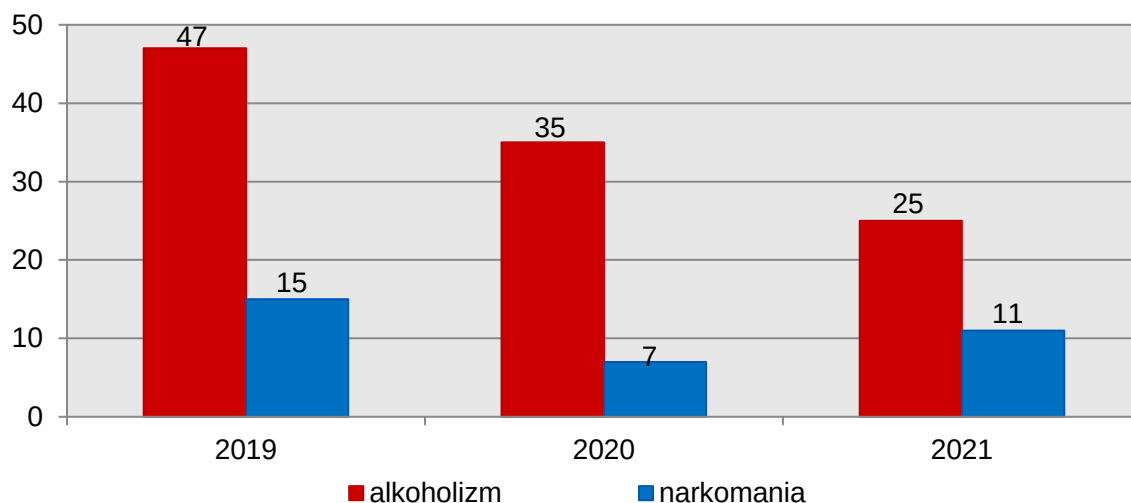
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Trzecim wskaźnikiem choroby są zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny¹⁴.

Działaniami określonymi w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zadania przez nią podejmowane wynikają między innymi z *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*.

W 2021 roku z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach z powodu uzależnienia od alkoholu skorzystało 25 rodzin. Alkoholizm jako powód udzielania pomocy i wsparcia w omawianym roku znajdował się na siódmym miejscu pod względem liczby rodzin otrzymujących pomoc. Można zauważyć, że na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu ulegała systematycznemu spadkowi, który ukształtował się na poziomie 47%. W omawianym okresie rodziny z terenu Miasta korzystały również z pomocy i wsparcia z powodu narkomanii, a ich liczba ulegała wahaniom – w 2021 roku zwiększyła się względem roku poprzedniego o 57%, z kolei w stosunku do 2019 roku spadła o 27%.

¹⁴ Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

Wykres 17. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu i narkomanii na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Mieście, w ramach przysługujących jej uprawnień. Według stanu na koniec 2021 roku Komisja liczyła 11 członków. W 2021 roku przeprowadzili oni rozmowy z 67 osobami uzależnionymi od alkoholu oraz 18 członkami rodzin osób uzależnionych. Jednocześnie w omawianym roku Komisja podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce uzależnienia wobec 129 osób oraz wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec 35 osób. Na przestrzeni lat 2019-2021 zauważalne jest wahanie w zakresie liczby osób uzależnionych oraz członków ich rodzin, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy oraz liczby osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. W przypadku liczby osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia dostrzegalne są wahania w omawianym okresie. Jak wynika z danych przedstawionych w poniższej tabeli, w 2020 roku nie prowadzono rozmów z osobami uzależnionymi oraz członkami ich rodzin, co związane było z obostrzeniami narzuconymi przez pandemię koronawirusa.

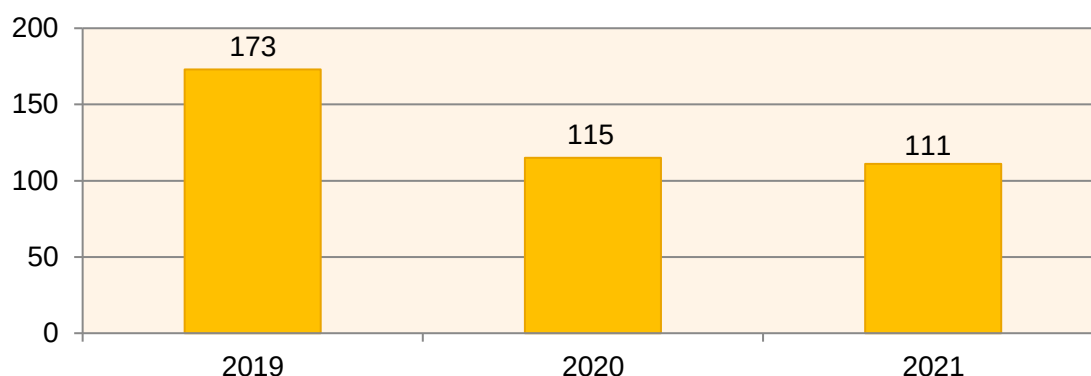
Tabela 18. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w mieście Żory wobec osób uzależnionych w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	102	0	67
liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	50	0	18
liczba osób w stosunku, do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia	149	146	129
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	31	37	35

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

Statystyki policyjne przekazane przez Komendę Miejską Policji w Żorach pokazują, że łączna liczba zatrzymanych nietrzeźwych kierowców na przestrzeni lat 2019-2021 systematycznie malała, a wartość spadkowa w 2021 roku względem 2019 roku kształtuje się na poziomie 36%. W 2021 roku łączna liczba odnotowanych nietrzeźwych kierowców w Mieście wyniosła 111, w tym 63 kierujących było w stanie nietrzeźwości, tj. zawartość alkoholu we krwi przekraczała 0,5 promila, z kolei w 48 przypadkach zatrzymani byli w stanie wskazującym na spożycie alkoholu, tj. zawartość alkoholu we krwi wynosiła od 0,2 do 0,5 promila.

Wykres 18. Dane dotyczące nietrzeźwych kierowców w latach 2019-2021

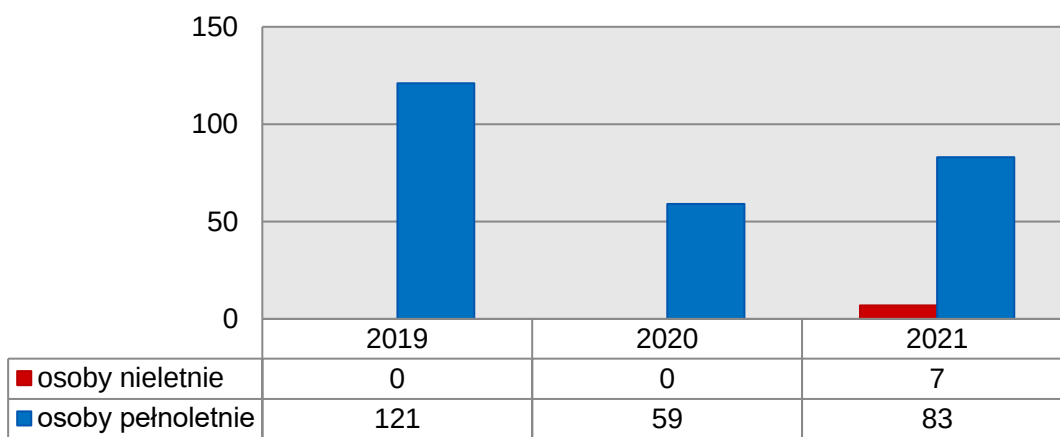

Źródło: Raport o stanie Gminy Miejskiej Żory za 2019 i 2021 rok

Nietrzeźwość jest zjawiskiem często występującym na terenie Miasta, co potwierdzają dane statystyczne w zakresie działalności funkcjonariuszy Policji. Na przestrzeni ostatnich lat występowała konieczność podjęcia interwencji wobec

osób będących pod wpływem alkoholu – zarówno dorosłych, jak i nieletnich. W przypadku osób przed 18 rokiem życia, liczba odwiezionych do domu lub zatrzymanych w policyjnych izbach dziecka uległa wzrostowi – w 2021 roku wyniosła 7, z kolei w poprzednich dwóch latach nie zaszła potrzeba podjęcia takich działań. Liczba dorosłych osób zatrzymanych w policyjnych pomieszczeniach w celu wytrzeźwienia ulegała wahaniom – w 2021 roku zmniejszyła się względem 2019 roku o 31%, z kolei w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 41%.

Wykres 19. Liczba osób zatrzymanych w związku ze spożywaniem alkoholu w latach 2019-2021

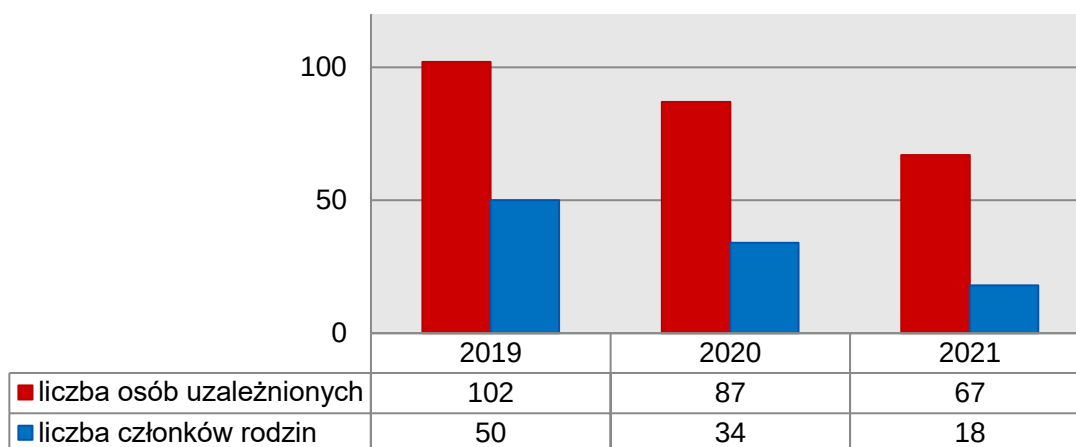

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za lata 2019-2021

W 2021 roku na terenie Miasta funkcjonował **Punkt Konsultacyjny**, działający ze środków pochodzących z koncesji przyznawanych na sprzedaż napojów alkoholowych (tzw. korkowe), który był czynny średnio 60 godzin w miesiącu. Pomoc i wsparcie mogły uzyskać tam osoby uzależnione, współuzależnione, dzieci z rodzin dotkniętych przemocą lub alkoholizmem rodziców, osoby doznające przemocy w rodzinie lub stosujące przemoc.

W 2021 roku w Punkcie udzielono porady 67 osobom z problemem alkoholowym oraz 18 członkom ich rodzin. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba osób uzależnionych, którzy skorzystali z poradnictwa oferowanego przez Punkt uległa znacznemu spadkowi, który ukształtował się na poziomie 34% (w 2021 roku względem 2019 roku). W przypadku liczby członków rodzin osób uzależnionych, korzystających ze wsparcia PK dostrzegalna jest zbliżona tendencja, a spadek w omawianym okresie wyniósł 64%.

Wykres 20. Liczba osób uzależnionych oraz dorosłych członków ich rodzin, którzy skorzystali z porad udzielanych w Punkcie Konsultacyjnym w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

Na terenie Miasta rozwinięty jest również **ruch samopomocowy** organizowany przede wszystkim przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach, w ramach, którego funkcjonuje **grupa AL – ANON** dla członków rodzin osób uzależnionych oraz **grupa anonimowych alkoholików „BARIERA”** dla osób uzależnionych od alkoholu.

GKRPA zajmuje się także profilaktyką zachowań ryzykownych. W latach 2019-2021 w mieście Żory realizowano **programy profilaktyczne z zakresu profilaktyki uniwersalnej w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, KBdsPN (obecnie KCPU), ORE, IPiN**. Jak wynika z poniższej tabeli, na przestrzeni lat 2019-2021 dochodziło do wahań w zakresie liczby ich uczestników. Znaczny spadek dostrzegalny jest w 2020 roku, co mogło mieć związek z trwającą pandemią koronawirusa. W 2021 roku zrealizowano programy pn. „Archipelag Skarbów” oraz „CUDER”. Ponadto, w omawianym roku przeprowadzono szkolenie na realizatorów programu profilaktycznego pn.: „Przyjaciele Zippiego”, w którym wzięło udział 43 nauczycieli, wychowawców, pedagogów i psychologów z żorskich placówek oświatowych.

Tabela 19. Liczba uczestników programów z obszaru profilaktyki uniwersalnej skierowanej do dzieci i młodzieży w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba uczniów	564	291	379
liczba nauczycieli i wychowawców	43	10	69
liczba rodziców	0	143	26

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

W 2021 roku GKRPA w Żorach prowadziła również inne działania profilaktyczne, do których należały:

- konkurs na hasło profilaktyczne promujące zdrowy styl życia bez uzależnień,
- szkolenia dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania problemów Alkoholowych oraz pracowników Urzędu Miasta Żory pn.: „Podstawy podejmowania kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych”,
- szkolenie stacjonarne dla sprzedawców napojów alkoholowych pn.: „Odpowiedzialny sprzedawca” oraz szkolenia terenowe w 88 punktach sprzedaży napojów alkoholowych,
- szkolenia dla pracowników Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Miasta Żory, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żorach oraz funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Żorach realizujących zadania z zakresu ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Działalność profilaktyczna na rzecz dzieci i młodzieży, realizowana jest także w placówkach wsparcia dziennego. W Placówce Wsparcia Dziennego – Świetlica „Horyzont” w Żorach w 2021 roku kontynuowano realizację programu profilaktyczno-wychowawczego „Wygrać siebie”, opartego na profilaktyce alternatyw, którego celem było kształtowanie w wychowankach nawyków zdrowego i konstruktywnego spędzania wolnego czasu.

Prewencja i profilaktyka są również obszarem działalności **Wydziału Ruchu Drogowego** oraz **Wydziału Prewencji KMP w Żorach**, które w 2021 roku w zakresie przeciwdziałania podejmowaniu zachowań ryzykownych związanych z substancjami psychoaktywnymi, przeprowadziły następujące działania profilaktyczne:

- Ruch Drogowy – jazda po alkoholu, prędkość, niechronieni uczestnicy ruchu drogowego;

- wojewódzka akcja pn. „Trzeźwość” – 17 działań;
- Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży – warsztaty profilaktyczne dot. szkodliwości alkoholu, narkotyków, dopalaczy, połączone z pierwszą pomocą;
- spotkania z uczniami szkół podstawowych poświęcone trzeźwości w ruchu drogowym (wpływ trzeźwości lub nietrzeźwości na zachowania pieszych uczestników ruchu drogowego);
- spotkania w szkołach poświęcone potencjalnym przyszłym kierowcom, na temat problematyki nietrzeźwości kierowców;
- Program „Domowi detektywi”, skierowany do nauczycieli, pedagogów celem przeszkolenia na temat zachowania wobec dzieci dotkniętych problemem agresji i alkoholu;
- XII Wiosenny Przegląd Teatrów Profilaktycznych;
- program „STOP dopalaczom! Chroń swoje dzieci!”.

W dalszej części przedstawione zostały dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w mieście Żory. W roku 2021 wartość alkoholu sprzedanego na terenie Miasta wyniosła łącznie 83 325 117,25 zł, w tym 35 869 124,01 zł o zawartości alkoholu do 4,5% (oraz piwa), 9 748 630,89 zł o zawartości alkoholu od 4,5% do 18% (z wyjątkiem piwa) 37 707 362,35 zł o zawartości alkoholu powyżej 18%. W 2021 roku w stosunku do 2019 roku łączna wartość sprzedanego na terenie Miasta alkoholu uległa zwiększeniu o 35%.

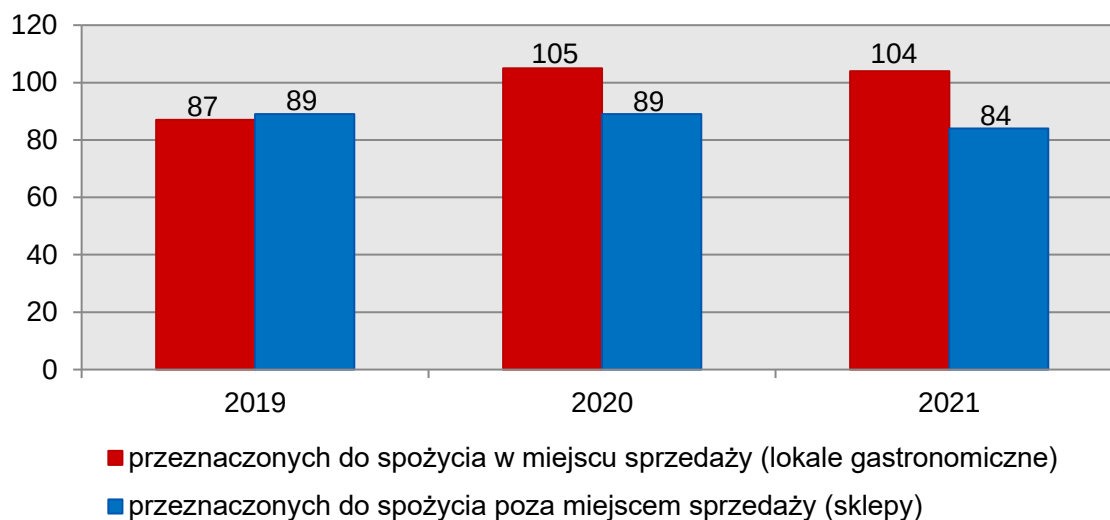
Rysunek 5. Łączna wartość sprzedanego na terenie miasta Żory alkoholu w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

W 2021 roku na terenie miasta Żory znajdowało się łącznie 188 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym 84 przeznaczone do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) oraz 104 przeznaczone do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne). W stosunku do 2019 roku liczba punktów prowadzących sprzedaż alkoholu zmniejszyła się o 5 sklepów, z kolei liczba lokali gastronomicznych zwiększyła się o 17 punktów.

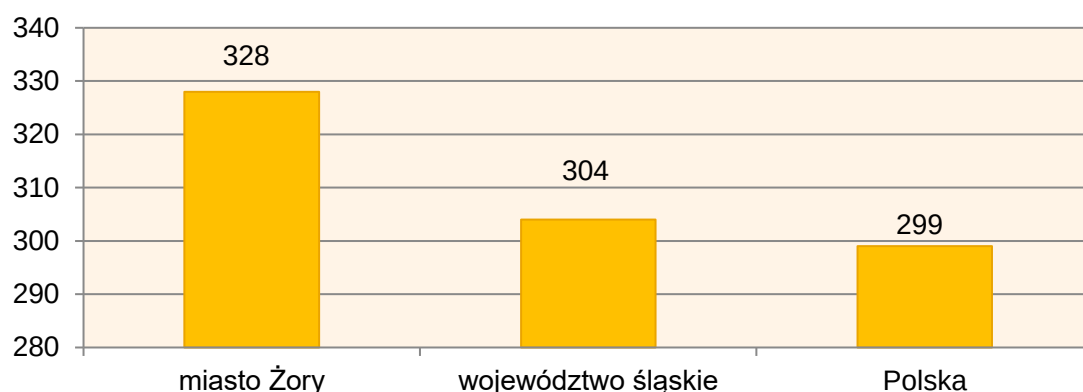
Wykres 21. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w mieście Żory na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

Kolejną analizowaną kwestią dotyczącą rynku napojów alkoholowych jest liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w mieście Żory, w porównaniu do województwa śląskiego oraz do całej Polski. W 2021 roku na terenie Miasta liczba ta wyniosła 328 osób na 1 punkt sprzedaży alkoholu. Jak wynika z poniższego wykresu, liczba mieszkańców w Mieście przypadająca na jeden punkt jest znacznie wyższa niż ma to miejsce w województwie (304) i całej Polsce (299), co świadczy o korzystniejszej sytuacji miasta Żory w zakresie polityki antyalkoholowej.

Wykres 22. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w mieście Żory, województwie śląskim i całej Polsce w 2021 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

Pandemia COVID-19 oraz związane z nią ograniczenia aktywności społecznej, izolacji, niepokoju o zdrowie swoje i najbliższych, a także bezpieczeństwo ekonomiczne, w istotny sposób zwiększyły obciążenie zdrowotne i społeczne związane z uzależnieniami. Konsekwencją pandemii może być wzrost liczby osób uzależnionych zarówno od alkoholu, innych substancji psychoaktywnych, jak i urządzeń elektronicznych.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie osoby jej doznającej. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „*przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą*”.

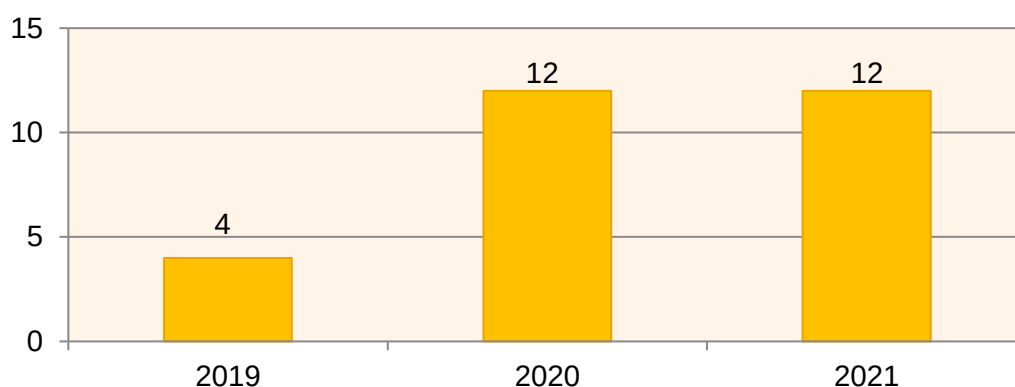
Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy jest potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości

wdrożenia czynności prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w mieście Żory zajmuje się **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**.

Celem funkcjonowania Zespołu jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w *Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie*.

W 2021 roku w mieście Żory z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie korzystało 12 rodzin, co oznacza, że rodziny z problemem przemocy stanowiły wówczas 2% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej. Liczba rodzin uwikłanych w problem przemocy domowej, korzystających z pomocy MOPS w latach 2020-2021 była stała, natomiast względem 2019 roku wzrosła trzykrotnie.

Wykres 23. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej na 2019, 2020 i 2021 rok

Kolejną analizowaną kwestią są dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz grup roboczych. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba posiedzeń Zespołu ulegała wahaniom – w latach 2019 i 2021 wynosiła 4, z kolei w 2020 roku Zespół spotkał się jeden raz, na co miały wpływ obostrzenia spowodowane pandemią koronawirusa. W celu bezpośredniej pracy z rodzinami, w których dochodzi do zachowań przemocowych, w ramach Zespołu powoływane są grupy robocze. W ciągu omawianych lat liczba spotkań grup roboczych systematycznie malała. W 2021 roku w stosunku do roku 2019 dostrzegalny jest spadek o 28%.

Tabela 20. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i grup roboczych w latach 2019-2021

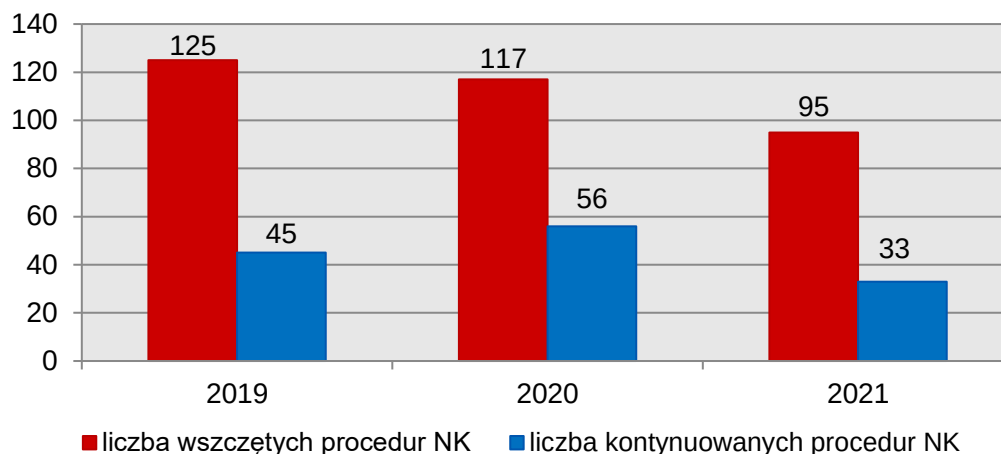
wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	4	1	4
liczba spotkań grup roboczych	389	328	282

Źródło: Sprawozdanie z realizacji uchwał przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach w 2019, 2020 i 2021 r.

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskiej Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskiej Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego.

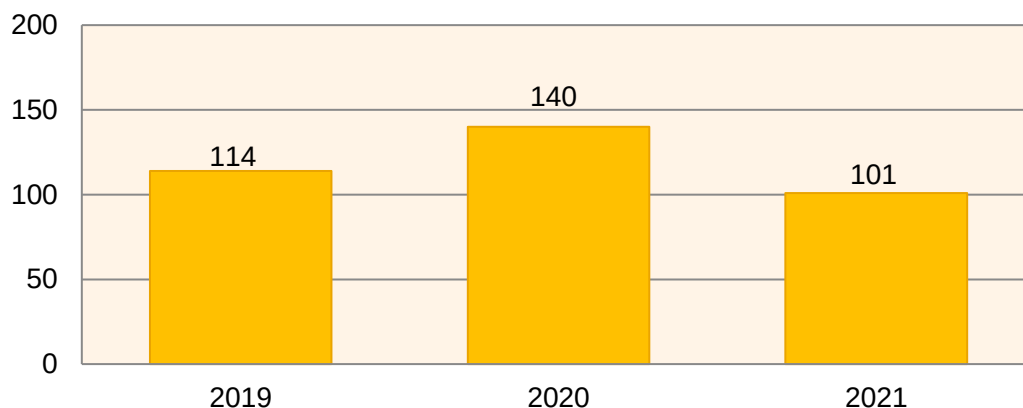
Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” w przypadku powzięcia w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, bądź przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Na przestrzeni lat 2019-2021 dostrzec można spadek w zakresie liczby wszczętych procedur NK na terenie miasta Żory – w 2021 roku względem roku 2019 o 24%. W przypadku liczby kontynuowanych procedur widoczne są wahania, jednakże w 2021 roku osiągnęła ona najniższą wartość, tj. 33.

Wykres 24. Liczba wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z realizacji uchwał przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach w 2019, 2020 i 2021 r.

W latach 2019-2021 liczba zakończonych procedur „Niebieskiej Karty” ulegała wahaniom jednakże w 2021 roku osiągnęła najniższą wartość. W omawianym roku zakończono ich 101, czyli o 11% mniej niż w 2019 roku oraz o 28% mniej niż w roku poprzednim. Szczegółowe dane z tego zakresu prezentuje poniższy wykres.

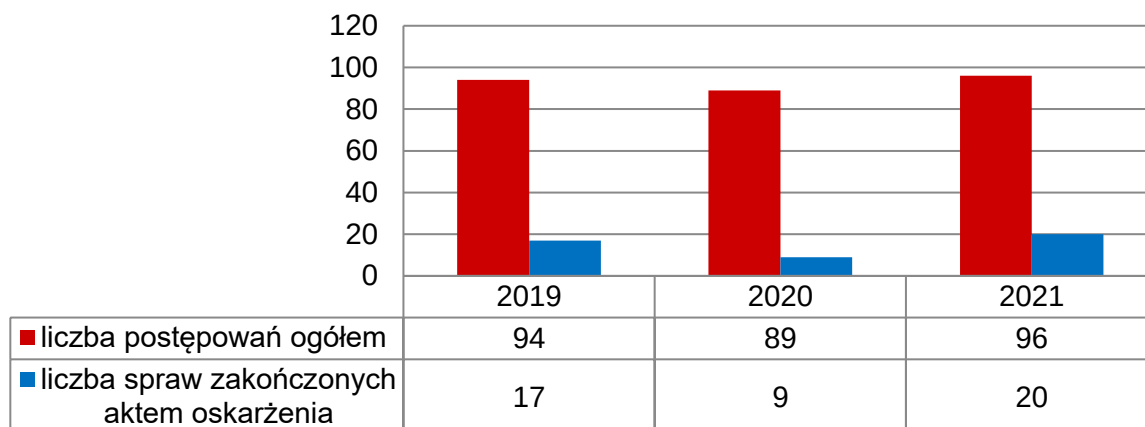
Wykres 25. Liczba zakończonych procedur „Niebieskiej Karty” w mieście Żory w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z realizacji uchwał przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach w 2019, 2020 i 2021 r.

Rozwiązywanie problemu przemocy w rodzinie wymaga współpracy interdyscyplinarnej, wobec tego znaczny udział w realizowaniu tego zadania mają funkcjonariusze Policji biorący m.in. udział w procedurze „Niebieskiej Karty”, a także Prokuratura rejonowa prowadząca postępowania w zakresie naruszenia zapisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Jak wynika z dostępnych danych, na przestrzeni lat 2019-2021 liczba postępowań z art. 207 kk (znęcanie się)

prowadzonych przez Prokuraturę, ulegała wahaniom, a w 2021 roku osiągnęła najwyższą wartość, tj. 96. W przypadku liczby aktów oskarżenia skierowanych do Sądu dostrzec można analogiczną zależność. W 2021 roku postępowania, które zakończyły się skierowaniem sprawy do Sądu stanowiły 21% ogółu, w 2020 roku – 10%, z kolei w 2019 roku odsetek ten wyniósł 18%.

Wykres 26. Liczba postępowań z art. 207 kk oraz skierowanych do sądu aktów oskarżenia w związku z przemocą domową na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z realizacji uchwał przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach w 2019, 2020 i 2021 r.

Wsparciem rodzin borykających się z problemem przemocy domowej na terenie miasta Żory zajmuje się w szczególności **Ośrodek Interwencji Kryzysowej** oraz **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**. Osoby i rodziny doznające przemocy w rodzinie mogą uzyskać pomoc i wsparcie m.in. w postaci poradnictwa psychologiczno-terapeutycznego, prawnego, rodzinnego, pomocy socjalnej, interwencji kryzysowej, a także możliwości uczestnictwa w grupie wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej oraz udzielania informacji na temat możliwych sposobów uzyskania pomocy. Ze względu na brak jednolitych zasad prowadzenia statystyki, kolejna tabela przedstawia liczbę osób, rodzin lub porad, w zależności od udzielonej formy wsparcia. W 2021 roku najwięcej działań odnotowano w zakresie liczby osób korzystających ze wsparcia o charakterze informacyjnym (125 osób), natomiast na drugim miejscu znalazła się pomoc socjalna (112 rodzin). Najmniejsze zainteresowanie dotyczyło uczestnictwa w grupie wsparcia (6 osób), a także pomocy prawnej (10 porad) oraz terapii rodzinnej (10 rodzin).

Na przestrzeni lat 2019-2021 dostrzegalne są wahania w zakresie udzielanego wsparcia w postaci interwencji kryzysowej oraz pomocy psychologiczno-terapeutycznej, z kolei w pozostałych formach pomocy dostrzegalny jest spadek.

Tabela 21. Liczba rodzin/osób objętych/udzielonych w zakresie różnych form wsparcia w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
interwencja kryzysowa (liczba rodzin)	107	48	50
grupy wsparcia (liczba osób)	16	13	6
pomoc psychologiczno-terapeutyczna (liczba osób)	83	57	63
pomoc prawna (liczba porad)	19	18	10
pomoc socjalna (liczba rodzin)	160	156	112
terapia rodzinna (liczba rodzin)	15	10	10
udzielenie informacji (liczba osób)	230	165	125

Źródło: Sprawozdanie z realizacji uchwał przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach w 2019, 2020 i 2021 r.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie obejmuje również działania skierowane w stosunku do osób ją stosujących. Istotnym działaniem mającym na celu resocjalizację sprawców przemocy jest ich udział w programie korekcyjno-edukacyjnym. Miasto Żory realizuje autorski program pn. „Stop-Start”, w którym w 2019 roku wzięło udział 16 osób. W latach 2020-2021 ze względu na zagrożenie pandemiczne oraz brak uczestników, program nie był wdrażany. Osoby stosujące przemoc domową mogą również skorzystać z pomocy psychologicznej świadczonej w OIK w Żorach. Jak wynika z przedstawionych w kolejnej tabeli danych, liczba osób objętych wsparciem psychologicznym systematycznie malała na przestrzeni analizowanych lat. Pracownicy społeczni MOPS udzielają ponadto informacji dotyczących konsekwencji czynów osób stosujących przemoc, a także informują o działalności instytucji i organizacji mogących zaoferować pomoc w zaprzestaniu stosowania takich działań wobec rodziny. W omawianym okresie liczba osób objętych działaniami informacyjnym ulegała wahaniom, jednakże w 2021 roku osiągnęła najniższą wartość, tj. 61.

Należy zaznaczyć, że zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, istnieje możliwość odizolowania osoby stosującej przemoc domową, poprzez wyeksmitowanie jej ze swojego miejsca zamieszkania i zapewnienie jej miejsca w lokalu zastępczym. Na przestrzeni lat 2019-2021 nie zaszła potrzeba podejmowania tego rodzaju działań.

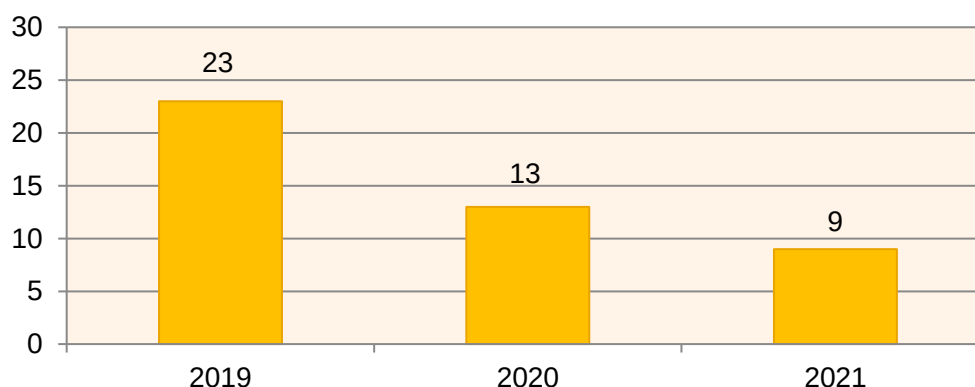
Tabela 22. Działania podejmowane wobec osób stosujących przemoc domową w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
autorski program korekcyjno-edukacyjny	16	0	0
pomoc psychologiczna	27	9	6
udzielenie informacji	91	109	61
eksmisja i udzielenie lokalu zastępczego	0	0	0

Źródło: Sprawozdanie z realizacji uchwał przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach w 2019, 2020 i 2021 r.

Jednym z zadań Ośrodka Interwencji Kryzysowej jest również prowadzenie **hostelu dla osób doświadczających przemocy**, który służy całodobowemu zabezpieczeniu osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Umieszczenie w hostelu przebiega na podstawie skierowania dyrektora MOPS Żory. W 2021 roku schronienia w hostelu OIK udzielono 9 osobom, w tym 4 dzieciom. W latach 2019-2021 liczba osób objętych tą formą pomocy systematycznie malała – wartość spadkowa ukształtowała się na poziomie 61%.

Wykres 27. Liczba osób doświadczających przemocy domowej, które skorzystały ze schronienia w hostelu OIK na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z realizacji uchwał przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach w 2019, 2020 i 2021 r.

Miasto Żory w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, prowadzi również **działania o charakterze profilaktycznym** dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców. W 2021 roku w 21 żorskich placówkach oświatowych zrealizowano 105 programów profilaktyczno-edukacyjnych dla dzieci i młodzieży. Działania te obejmowały elementy diagnozowania i zarządzania własnymi emocjami, pozyskiwanie umiejętności zachowań prospołecznych w relacjach międzyludzkich, w tym także w rodzinie. Łączna liczba uczestników programów wyniosła wówczas 4 768 osób. W ramach wzmocnienia opiekuńczych i wychowawczych kompetencji

rodziców, w omawianym roku pedagodzy i wychowawcy z placówek oświatowych, prowadzili konsultacje wychowawcze, w których wzięło udział 2 594 rodziców. Działania profilaktyczne uzupełnione zostały o dystrybucję materiałów informacyjno-edukacyjnych dla pracowników instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy oraz dla osób doznających przemocy domowej i świadków przemocy.

Z uwagi na sytuację pandemiczną, w 2020 oraz 2021 roku nie zostały zorganizowane akcje, ani kampanie profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania przemocy, skierowane do ogółu społeczności lokalnej.

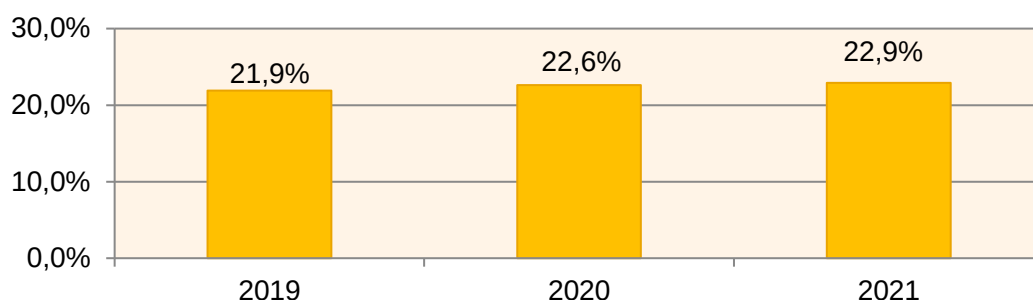
Aktywność i integracja społeczna seniorów

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej, należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Miasta.

Na przestrzeni ostatnich lat możemy zauważyć wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów. W mieście Żory odsetek osób będących w wieku poprodukcyjnym w 2021 roku wyniósł 22,9%, co oznacza wzrost w stosunku do 2019 roku o 1 pp. Na przestrzeni lat 2019-2021 udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Miasta ulegał regularnemu wzrostowi. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

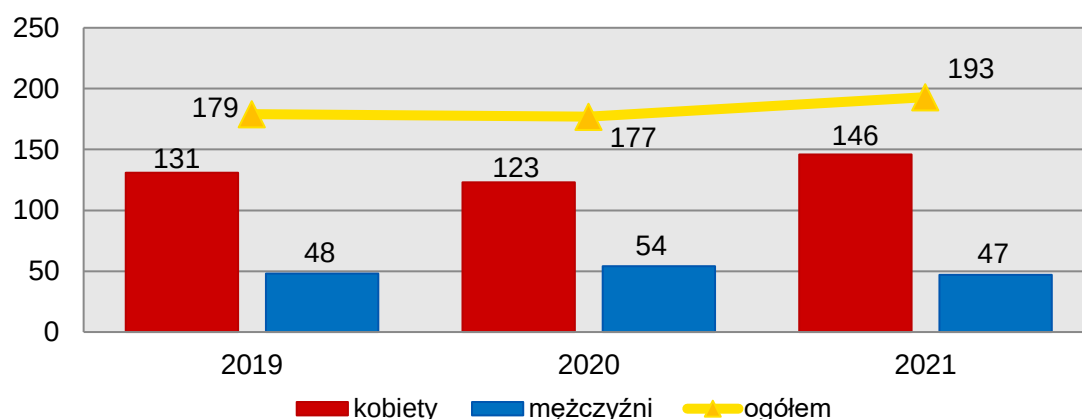
Wykres 28. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w mieście Żory na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy i wsparcia z pomocy społecznej wyniosła w 2021 roku 193. Zdecydowaną większość stanowiły kobiety – 146 osób, natomiast liczba mężczyzn wyniosła wówczas 47. Na przestrzeni lat 2019-2021 dostrzec można wzrost w zakresie liczby korzystających z pomocy społecznej mieszkańców Miasta będących w wieku poprodukcyjnym, który ukształtował się na poziomie 8% (2021 rok względem 2019 roku).

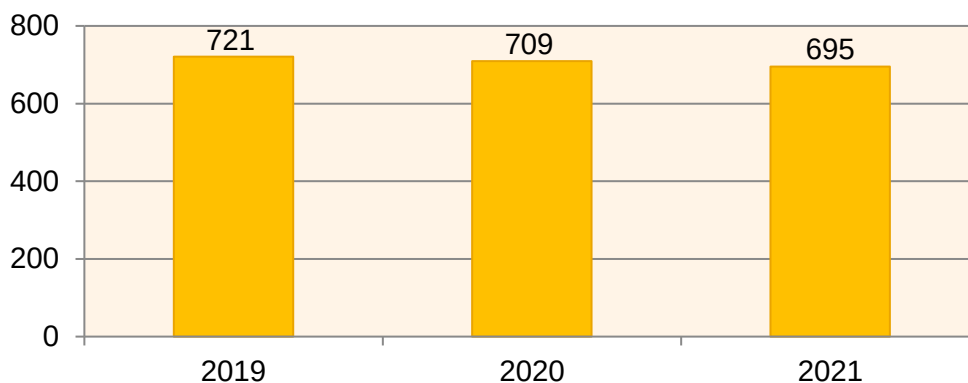
Wykres 29. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

Osoba, która ukończyła 75 rok życia, jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego bez potrzeby weryfikowania jej stanu zdrowia w drodze badania lekarza orzecznika ZUS, jak ma to miejsce wobec pozostałej grupy uprawnionych. W latach 2019-2021 roku z zasiłku pielęgnacyjnego skorzystało 695 mieszkańców po 75 roku życia, zamieszkujących miasto Żory. Na przestrzeni ostatnich trzech lat dostrzec można systematyczny spadek w tym zakresie – w 2021 roku względem 2019 roku wyniósł on 4%. Pomimo niewielkiego spadku, widoczne jest jednak zapotrzebowanie w tym zakresie.

Wykres 30. Liczba osób korzystających z zasiłku pielęgnacyjnego dla osób, które ukończyły 75 lat w latach 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Kluczowym zasobem w zakresie wsparcia seniorów są domy pomocy społecznej. Świadczone w instytucjach usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, skierowane są do osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby czy niepełnosprawności, które nie są zdolne do samodzielnej egzystencji. Na terenie Miasta funkcjonuje **Miejski Dom Pomocy Społecznej w Żorach**, będący jednostką budżetową Miasta Żory. Dom jest placówką koedukacyjną, przeznaczoną dla 26 osób starszych i z niepełnosprawnością fizyczną. MDPS zapewnia swoim mieszkańcom terapię zajęciową, rehabilitację, a także udział w różnego rodzaju wydarzeniach i zajęciach kulturalno-rozrywkowych.

Kierowanie do DPS i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca w Domu jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Opłatę za pobyt w DPS ponosi sam mieszkaniec, jednak nie więcej niż 70% swojego dochodu. Jeżeli nie pokrywa on opłaty w całości, różnicę ponoszą członkowie rodziny zobowiązani do alimentacji, a w przypadku, gdy ich dochody nie przekraczają 300% kryterium dochodowego, koszty ponosi gmina. Liczbę osób skierowanych w roku sprawozdawczym do domów pomocy społecznej w Mieście oraz ponadlokalnie, liczbę osób przebywających w nich oraz przeznaczone na to środki prezentuje poniższa tabela. W latach 2019-2021 łączna liczba mieszkańców przebywających w DPS, za których pobyt miasto Żory poniosło odpłatność ulegała systematycznemu wzrostowi, podobnie jak liczba osób skierowanych do DPS w danym roku. W przypadku przeznaczanej na ten cel kwoty przez MOPS, na przestrzeni ostatnich pięciu lat wzrosła ona o 12%.

Tabela 23. Odpłatność miasta Żory za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób skierowanych do DPS	7	10	11
liczba osób przebywających w DPS	66	68	83
kwota świadczeń (w złotych)	1 859 352	1 982 818	2 087 433

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach za 2019, 2020 i 2021 rok

Zadania w zakresie wsparcia i aktywizacji najstarszych mieszkańców miasta Żory realizuje **Dzienny Dom Senior+**, działający w ramach Miejskiego Domu Pomocy Społecznej w Żorach na podstawie Rządowego Programu Wieloletniego Senior+. Placówka ma na celu zapewnienie wsparcia seniorom z terenu miasta Żory, przez które rozumie się osoby nieaktywne zawodowo, powyżej 60 roku życia, poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji, w tym oferty prozdrowotnej, edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej w zależności od stwierdzonych potrzeb indywidualnych. Do szczegółowych działań podejmowanych na rzecz uczestników DDS+ w Żorach zaliczyć można:

- korzystanie z zajęć od poniedziałku do piątku przez 8 godzin dziennie,
- zapewnienie 3 posiłków w ciągu dnia,
- rehabilitację w oparciu o wskazania lekarskie,
- podstawową opiekę pielęgniarstwa,
- działania z zakresu profilaktyki zdrowotnej,
- terapię zajęciową,
- udział w wydarzeniach kulturalnych i społecznych oraz imprezach lokalnych,
- zajęcia edukacyjne oraz zabawy i gry dydaktyczne, a także integracyjne,
- organizację świąt i uroczystości okazjonalnych, spotkań ze społecznością lokalną,
- pomoc w utrzymaniu higieny osobistej,
- poradnictwo i wsparcie, w tym psychologiczne,
- dowóz do placówki.

W 2021 roku z oferty DDS+ skorzystało 35 osób, tj. o 1 osobę mniej niż w roku ubiegłym.

W odpowiedzi na zjawisko starzejącego się społeczeństwa powstała idea *lifelong learning*, czyli całościowego uczenia się, zakładająca patrzenie na edukację

jak na nieodłączny element całego życia, a także zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Wobec tego żorscy seniorzy mają możliwość poszerzania swojej wiedzy i kompetencji, poprzez aktywne uczestnictwo w **Stowarzyszeniu Uniwersytet Trzeciego Wieku w Żorach**. UTW poza wzmacnianiem kondycji umysłowej poprzez organizację wykładów, lektoratów i warsztatów, kładzie nacisk również na zdrowie fizyczne i aktywność ruchową. Ponadto, Uniwersytet promuje wzmacnianie relacji międzyludzkich oraz działalność na rzecz społeczności lokalnej.

W mieście Żory w 2021 roku realizowany był program „**Wspieraj Seniora**”, który oferował wsparcie osobom starszym i samotnym w czasie trwania pandemii. Pomoc polegała przede wszystkim na robieniu i dostarczaniu zakupów, załatwianiu spraw urzędowych, wyprowadzaniu psa, czy dostarczaniu ciepłych posiłków. W omawianym roku z pomocy pracowników MOPS i wolontariuszy skorzystało tylko 3 seniorów.

Każdy mieszkaniec Miasta, który ukończył 60 rok życia, może również skorzystać z systemu zniżek oferowanych przez lokalnych przedsiębiorców, w postaci **Żorskiej Karty Seniora**. Program ma na celu zwiększenie dostępu do usług publicznych poprawiających jakość życia seniorów, podniesienie aktywności i sprawności seniorów, poprzez zwiększenie dostępności do dóbr kultury oraz zachęcanie do uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, sportowych i edukacyjnych, umożliwienie seniorom rozwoju pasji i zainteresowań oraz aktywnego spędzania czasu wolnego, a także kształtowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej. W 2021 roku wydano 175 nowych Kart, która była honorowana przez 54 lokalnych partnerów, z kolei od początku obowiązywania Programu jego liczba beneficjentów kształtuje się na poziomie 4 473 osób.

Na terenie Miasta funkcjonuje **Żorska Rada Seniorów**, stanowiąca organ konsultacyjny, doradczy i opiniotwórczy w zakresie spraw dotyczących bezpośrednio najstarszych mieszkańców Miasta. W 2021 roku podczas trzech sesji ŻRS dyskusja obejmowała następujące obszary:

- rewitalizacja terenu przy Miejskim Domu Pomocy Społecznej,
- wsparcie samotnych seniorów w przeprowadzkach,
- sytuacja seniorów w obliczu pandemii COVID-19 i kwestia szczepień,
- tworzenie łąk kwietnych w Mieście,
- wywóz odpadów zielonych z nieruchomości.

Wysoki odsetek osób starszych w całym kraju, który z roku na rok wzrasta, a także trwająca pandemia stanowią wyzwanie dla polityki społecznej oraz opieki zdrowotnej. Poza samym zagrożeniem związanym z ryzykiem zachorowania i dotkliwym przechodzeniem choroby, istotnym problemem w czasie pandemii jest utrudniony dostęp do leczenia chorób przewlekłych. Ryzykiem jest również nasilenie się innych chorób czy schorzeń związanych z ograniczeniem aktywności ruchowej, jak i społecznej. Na podstawie badań przeprowadzonych w 2020 roku przez Krajowy Instytut Gospodarki Senioralnej na próbie 1 118 osób w wieku senioralnym wynika, że 1/3 ankietowanych przerwała dotychczasowe leczenie, większość badanych odczuła problemy z dostępem do opieki medycznej podczas pandemii, blisko połowa respondentów czuje się samotna podczas trwania pandemii i brakuje im spotkań z innymi ludźmi, a ponad połowa odczuwa potrzebę dostępu do lekarza specjalisty.

Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu

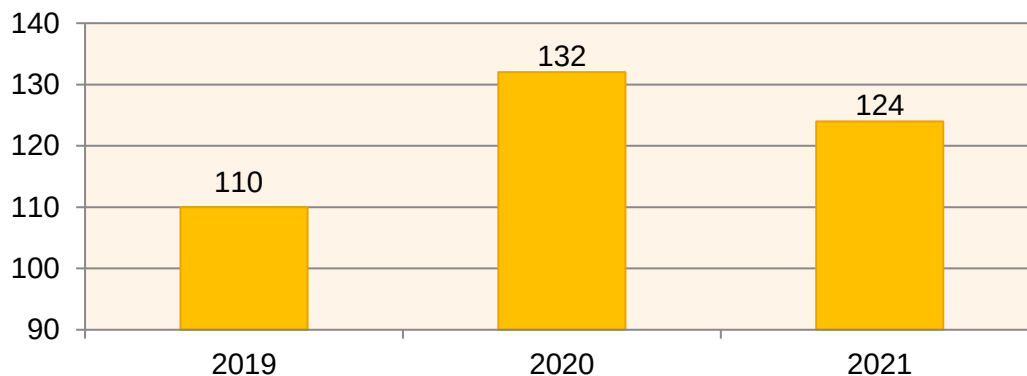
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej znajduje się bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy) jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość.

W 2021 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 124, co oznacza, że w stosunku do 2019 roku wzrosła o 13%, z kolei względem roku ubiegłego zmniejszyła się o 6%. Bezrobocie w 2021 roku jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowało się na piątym miejscu. W tym

samym roku liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej wyniosła 705, a więc rodziny borykające się z problemem bezrobocia stanowiły 18% ogółu.

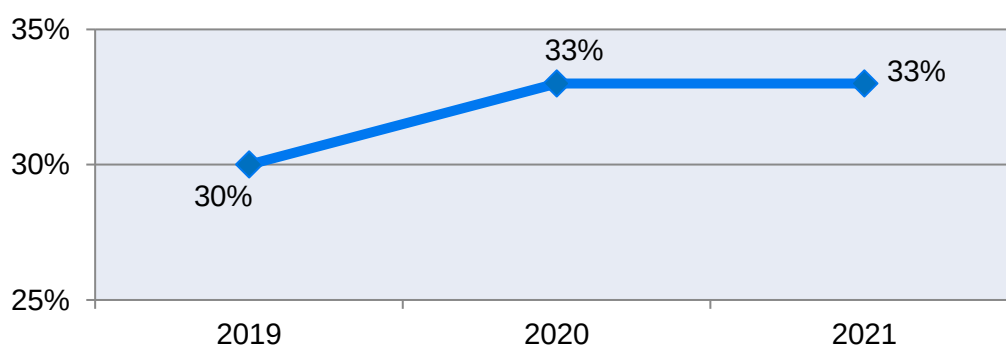
Wykres 31. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

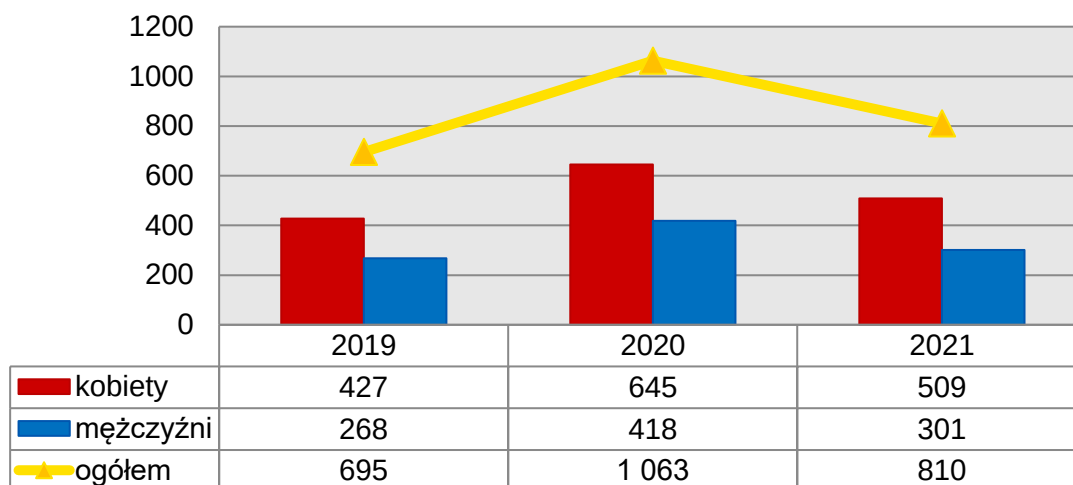
Dostrzegalna jest stosunkowo stała tendencja jeśli chodzi o zmianę wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej. Wskaźnik ten obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. W 2019 roku osiągnął on wartość 30%, z kolei w latach 2020-2021 roku zwiększył się o 3 pp. względem 2019 roku i przyjął wartość 33%.

Wykres 32. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Na koniec 2021 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Żorach, zarejestrowanych było łącznie 810 mieszkańców miasta Żory. Oznacza to wzrost względem 2019 roku na poziomie 17% oraz spadek w porównaniu do roku poprzedniego o 24%. Pod względem płci widoczna jest nieznaczna dysproporcja – pozostających bez pracy kobiet było w 2021 roku więcej niż mężczyzn (liczba kobiet – 509, liczba mężczyzn – 301).

Wykres 33. Mieszkańcy miasta Żory zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Rozpatrując kwestię liczby bezrobotnych osób z podziałem na grupę wiekową można zauważyć, że w 2021 roku w stosunku do 2019 roku nastąpił spadek udziału osób mających mniej niż 30 lat w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Miasta. Różnica pomiędzy rokiem 2021 a 2019 dla tej grupy kształtuje się na poziomie 5 pp. W przypadku udziału osób poniżej 25 roku życia oraz powyżej 50 roku wartość ta utrzymywała się na względnie stałym poziomie w omawianym okresie.

Tabela 24. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców miasta Żory w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Miasta w latach 2019-2021

kategoria wiekowa	31 grudnia 2019		31 grudnia 2020		31 grudnia 2021	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
do 25 roku życia	100	14	139	13	105	13
do 30 roku życia	188	27	275	26	181	22
powyżej 50 roku życia	132	19	183	17	152	19

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Ze zjawiskiem długotrwałego bezrobocia mamy do czynienia w przypadku osoby zarejestrowanej w urzędzie pracy jako bezrobotnej przez okres powyżej 12 miesięcy. Jest to zjawisko niekorzystne z punktu widzenia rynku pracy, ponieważ najczęściej świadczy o tym, że bezrobotny nie ma zamiaru czy możliwości podjęcia zatrudnienia bądź uzyskuje dochody z nielegalnych źródeł. Poniższa tabela przedstawia liczbę długotrwale bezrobotnych mieszkańców miasta Żory oraz ich udział

w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Miasta, w porównaniu do danych z całego województwa śląskiego. W przypadku Żor dostrzegalny jest systematyczny wzrost w zakresie udziału osób pozostających bez zatrudnienia w sposób długotrwały – na przestrzeni lat 2019-2021 ukształtował się on na poziomie 14 pp. Podobna tendencja wystąpiła w przypadku województwa śląskiego. Warto zwrócić uwagę na fakt, że odsetek osób długotrwale bezrobotnych w Mieście stanowi blisko połowę wszystkich mieszkańców pozostających bez zatrudnienia. W całej Polsce udział osób długotrwale bezrobotnych wyniósł w 2021 roku 57%, natomiast w województwie śląskim kształtował się na poziomie 51%, a więc sytuacja w mieście Żory była korzystniejsza w stosunku do sytuacji w kraju i całego województwa.

Tabela 25. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców miasta Żory oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Miasta w porównaniu do województwa śląskiego na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie		2019	2020	2021
miasto Żory	liczba osób	204	348	345
	udział (%)	29	33	43
województwo śląskie	liczba osób	29 024	37 793	39 054
	udział (%)	44	42	51

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Miasto Żory prowadzi ścisłą współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy w Żorach w zakresie aktywizacji osób pozostających bez zatrudnienia. PUP oferuje m.in. aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, do których należą m.in. staże, szkolenia, prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, bon zatrudnieniowy, bon na zasiedlenie, dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej. Jak przedstawia poniższa tabela, największym zainteresowaniem mieszkańców Miasta w 2021 roku cieszyło się poradnictwo zawodowe, z którego skorzystało wówczas 328 osób. Na drugim miejscu znalazły się prace interwencyjne (80 osób), z kolei na trzecim – staże (58 osób). Zbliżona liczba beneficjentów aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu dotyczyła również jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej (56 osób). Ponadto w omawianym roku 11 osób skorzystało z bonu na zasiedlenie, 10 pracodawców z wyposażenia/doposażenia stanowiska pracy, 9 mieszkańców wzięło udział w pracach społecznie użytecznych, 5 osób otrzymało bon zatrudnieniowy, z kolei 2 osoby ukończyły szkolenie. Na przestrzeni ostatnich trzech lat dostrzec można wzrost zainteresowania aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu, takimi jak prace interwencyjne,

jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej oraz bon na zasiedlenie. Wahania dostrzegalne są w przypadku prac społecznie użytecznych, z kolei spadek dotyczy staży, wyposażenia/doposażenia stanowiska pracy, bonu zatrudnieniowego szkoleń oraz poradnictwa zawodowego.

Tabela 26. Liczba osób objętych formami aktywizacji PUP w Żorach w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
prace interwencyjne	50	55	80
staże	144	116	58
jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	47	38	56
bon na zasiedlenie	6	7	11
wyposażenie/doposażenie stanowiska pracy	14	12	10
prace społecznie użyteczne	16	5	9
bon zatrudnieniowy	11	10	5
szkolenia	27	4	2
poradnictwo zawodowe	758	705	328

Źródło: Raport o stanie Gminy Miejskiej Żory za 2019 i 2021 rok

Warto nadmienić, że PUP w Żorach jest członkiem Sieci EURES (ang. *European Employment Services*), stanowiącej międzynarodowy system wymiany informacji o wolnych miejscach pracy. W 2021 roku w ramach przynależności do EURES złożono 334 oferty na 2 144 miejsc pracy, głównie w takich krajach jak: Norwegia, Niemcy, Estonia oraz Czechy.

Na terenie miasta Żory funkcjonuje **Młodzieżowe Centrum Kariery**, w ramach Śląskiej Wojewódzkiej Komendy Ochotniczych Hufców Pracy. MCK w Żorach świadczy poradnictwo i przekazuje informacje dotyczące możliwości zatrudnienia, m.in. poprzez udzielanie indywidualnych porad zawodowych za pośrednictwem kanałów komunikacji elektronicznej bądź telefonicznej, prowadzenie grupowych informacji zawodowych czy szkoleń z zakresu zatrudnienia i lokalnego rynku pracy.

W związku z pandemią COVID-19 oraz związanymi z nią obostrzeniami, pogorszeniu uległa sytuacja na rynku pracy. W czasie pandemii pracę straciło wiele osób, przede wszystkim pracujących w branżach szczególnie dotkniętych wprowadzanymi obostrzeniami oraz mających umowy cywilno-prawne. Skutki pandemii na rynku pracy mogą być jednak odroczone w czasie i dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej, jak między innymi kryzys występujący w wielu branżach. Radzenie sobie z epidemią, a w jej następstwie z kryzysem gospodarczym

i pogorszeniem sytuacji na rynku pracy, będzie wymagało w perspektywie najbliższych lat, zwrócenia szczególnej uwagi na podejmowanie działań wspierających mieszkańców w tym zakresie.

Wsparcie osób z problemem ubóstwa i zagrożonych wykluczeniem społecznym

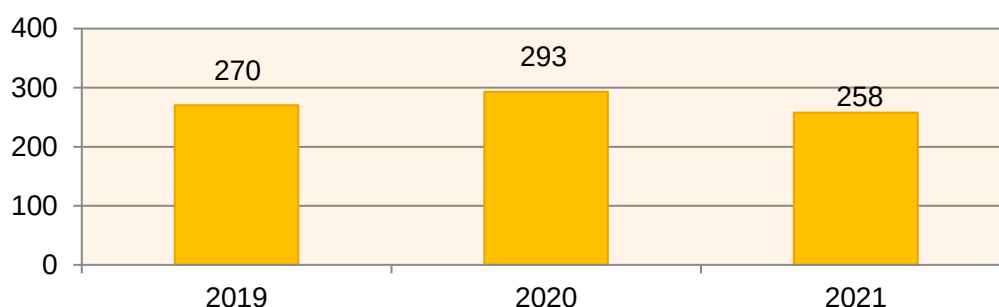
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń z pomocy społecznej. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego, jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian na przestrzeni lat. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawnione były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

Ubóstwo

- w 2021 roku jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znalazło się na drugim miejscu. W tym samym roku liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej wyniosła 705, a więc rodziny borykające się z problemem ubóstwa stanowiły 37% ogółu.

Dane źródłowe pokazują, że ogólna liczba rodzin zamieszkujących miasto Żory, którym zostały udzielone pomoc i wsparcie z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2019-2021 ulegała wahaniom, natomiast w 2021 roku osiągnęła najniższą wartość. W 2019 roku z tego powodu z pomocy skorzystało 270 rodzin, w 2020 – 293, natomiast w 2021 roku – 258.

Wykres 34. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

W 2021 roku zasiłki stałe pobierały 102 osoby, natomiast zasiłek okresowy – 90 osób. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba świadczeniobiorców zasiłku stałego utrzymywała się na względnie stałym poziomie, z kolei w przypadku zasiłku okresowego, dostrzegalny jest systematyczny spadek w zakresie liczby jego beneficjentów. Zasiłek celowy został przyznany w 2021 roku 322 osobom, co oznacza wahania liczby osób pobierających go na przestrzeni lat 2019-2021.

Tabela 27. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2019-2021

rodzaj zasiłku	2019		2020		2021	
	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
zasiłek stały	102	525 000	103	518 147	102	499 717
zasiłek okresowy	113	159 602	100	142 321	90	161 502
zasiłek celowy	308	339 760	360	400 163	322	421 416

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach od stycznia 2019 roku realizuje program „Posiłek w szkole i w domu”, który zastąpił przeprowadzany w latach poprzednich program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, osób samotnych, w podeszłym wieku i osób z niepełnosprawnością.

W 2021 roku świadczenie pieniężne w ramach tego Programu przyznane zostało 220 osobom, natomiast niepieniężne w formie posiłku – 222 osobom, w tym dzieci stanowiły 66% ogółu (146 osób). W ciągu ostatnich trzech lat liczba osób otrzymujących świadczenie pieniężne, jak i niepieniężne ulegała wahaniom.

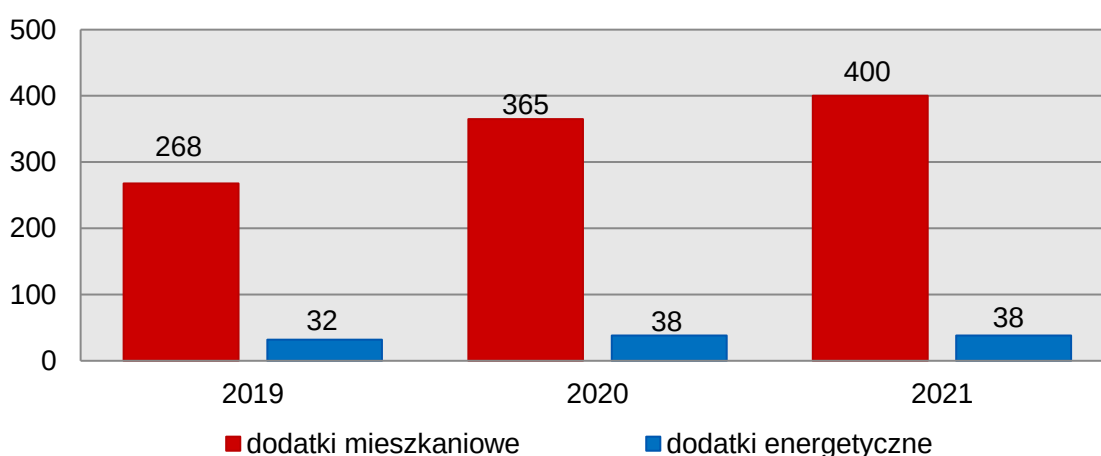
Tabela 28. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
świadczenie pieniężne	205	248	220
świadczenie niepieniężne	280	273	222

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

Osoby uzyskujące niskie dochody lub pozbawione dochodów mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Na przestrzeni ostatnich lat liczba gospodarstw domowych korzystających ze wsparcia w formie dodatków mieszkaniowych oraz energetycznych ulegała wzrostowi. W 2021 roku wsparcie w formie dodatku mieszkaniowego przyznano 400 gospodarstwom domowym, co oznacza wzrost względem 2019 roku o 49%, natomiast w przypadku dodatków energetycznych, ich beneficjentami było 38 rodzin, tzn. o 19% więcej niż w 2019 roku.

Wykres 35. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki mieszkaniowe oraz energetyczne w latach 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

Budownictwo socjalne stanowi niezwykle ważny element lokalnej polityki społecznej, zwłaszcza w przypadku wspierania rodzin żyjących w niewystarczających warunkach materialnych. W 2021 roku na terenie miasta Żory rozpoczęto realizację inwestycji polegającej na wykonaniu remontu dwóch zabytkowych kamienic z możliwością przeznaczenia ich na cele społeczne. Efektem przedsięwzięciem było powstanie 16 mieszkań o najmie socjalnym, dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Mieszkania stanowiąc będą bazę infrastrukturalną dla projektów

realizujących cele Europejskiego Funduszu Społecznego, związanych z włączeniem społecznym i zwalczaniem ubóstwa.

W 2021 roku w Żorach realizowano także **projekt pn. „O własnych siłach – wsparcie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym”**, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W jego ramach rozszerzono ofertę wsparcia dla 16 rodziców zastępczych i 46 wychowanków pieczy w postaci zorganizowania grupy wsparcia dla rodziców zastępczych, warsztatów edukacyjnych, treningów umiejętności i innych.

Kolejnym działaniem skierowanym na mieszkańców Miasta zagrożonych wykluczeniem społecznym lub ubóstwem był **projekt pn. „Kolej na zmianę! – kompleksowe działania na rzecz mieszkańców obszarów rewitalizowanych”**, realizowany przez Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych. Inicjatywa dotyczyła przede wszystkim mieszkańców rewitalizowanych terenów Miasta i przystąpiło do niej łącznie 65 osób, w tym 19 mężczyzn i 46 kobiet. Projekt polegał przede wszystkim na świadczeniu poradnictwa w ramach punktu informacyjno-konsultacyjnego, z zakresu doradztwa:

- zawodowego (217 godzin),
- psychologicznego (121 godzin),
- prawnego (72 godziny).

W zakresie wspierania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, na terenie miasta Żory funkcjonuje **Centrum Integracji Społecznej**, w ramach projektu 9.1.5. Centrum Integracji Społecznej w Żorach, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, z środków Unii Europejskiej. Głównym obszarem działalności placówki jest organizowanie reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem oraz realizacja zatrudnienia socjalnego. CIS świadczy usługi na podstawie indywidualnych programów integracji społecznej i zawodowej oraz wdraża programy społeczne. Organizowane działania doradcze i aktywizujące są podejmowane w sposób holistyczny, obejmujący również wsparcie otoczenia społecznego uczestników CIS i dążenie do poprawy warunków życiowych ich rodzin.

Jak wynika z danych przedstawionych w kolejnej tabeli, ogólna liczba uczestników CIS w Żorach w roku sprawozdawczym na przestrzeni lat 2019-2021 ulegała systematycznemu spadkowi. W 2021 roku osiągnęła wartość 38 osób,

co oznacza spadek względem 2019 roku na poziomie 42%. Taka sama tendencja występuje w przypadku liczby osób rozpoczynających uczestnictwo w CIS, z kolei liczba uczestników, którzy je zakończyli ulegała wahaniom w omawianym okresie.

Tabela 29. Liczba uczestników Centrum Integracji Społecznej w Żorach w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba uczestników ogółem	65	52	38
liczba osób rozpoczynających uczestnictwo w roku sprawozdawczym	39	18	17
liczba osób kończących uczestnictwo w roku sprawozdawczym	30	34	21

Źródło: Raport o stanie Gminy Miejskiej Żory za 2019 i 2021 rok

W 2021 roku dla uczestników CIS w Żorach zorganizowano następujące formy aktywizacji i wsparcia:

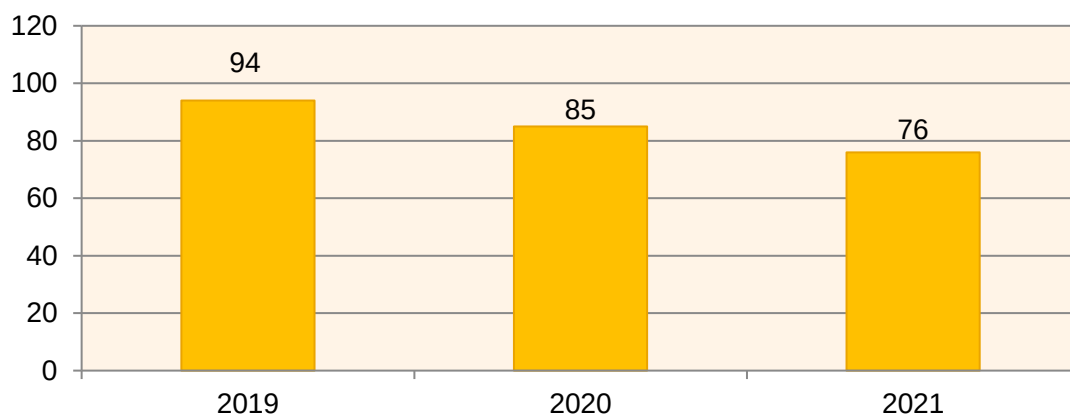
- wsparcie psychologiczne,
- doradztwo zawodowe,
- pomoc prawną,
- wsparcie indywidualne (pomoc w szukaniu lokalu mieszkalnego),
- wsparcie pracownika socjalnego,
- wsparcie specjalisty ds. rynku pracy,
- wsparcie terapeuty ds. uzależnień.

Reintegracja zawodowa prowadzona była w placówce poprzez aktywną naukę zawodu w 4 pracowniach warsztatowych: rękodzielniczo-krawieckiej, remontowo-budowlanej, ogrodniczo-porządkowej oraz baristyczno-gastronomicznej. W ramach CIS prowadzona jest także **aktywizacja społeczna** mieszkańców Miasta, którzy borykają się z problemami w zakresie uczestnictwa w codziennym życiu rodzinnym, społecznym, a także prawidłowego pełnienia ról społecznych.

Poza wskazanymi wyżej działaniami, miasto Żory podejmuje również inne inicjatywy na rzecz mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zaliczyć do nich można m.in. wspieranie powstawania nowych przedsiębiorstw społecznych i funkcjonowania już istniejących w ramach **projektu pn. „Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Obszaru Rybnickiego”**. Dofinansowanie rozwoju sektora przedsiębiorstw społecznych pozwoliło na utworzenie w 2021 roku 8 nowych miejsc pracy dla osób narażonych na wykluczenie społeczne.

Bezpośrednio z ubóstwem wiąże się problem bezdomności – jest często zarówno przyczyną ubóstwa jak i jego skutkiem. W 2021 roku z pomocy i wsparcia MOPS w Żorach z powodu bezdomności skorzystało 76 osób. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba osób ulegała systematycznemu spadkowi, który ukształtował się na poziomie 19%.

Wykres 36. Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

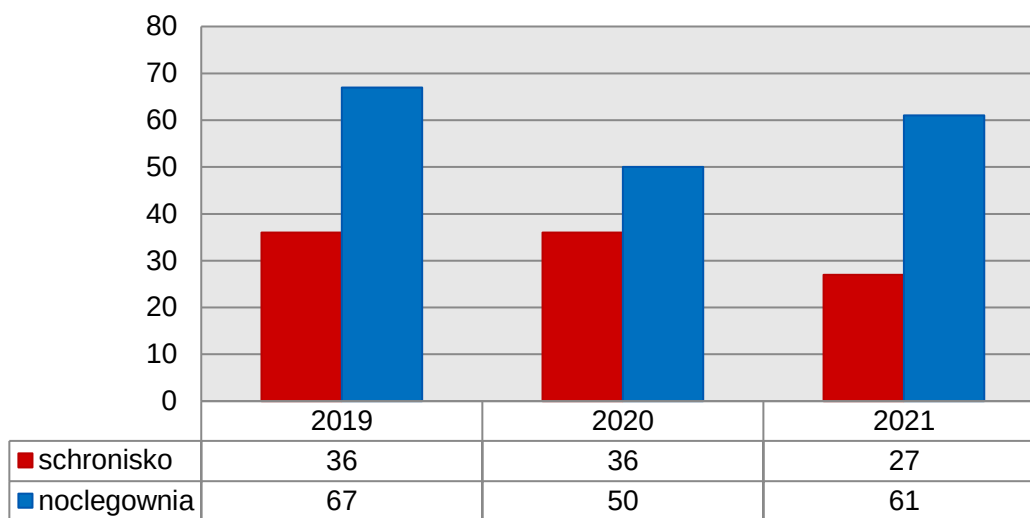
Zadanie własne gminy w zakresie udzielania **schronienia** osobom tego pozbawionym, na terenie miasta Żory realizowane jest w trzech placówkach, prowadzonych przez MOPS w Żorach:

- Noclegowni dla Osób Bezdomnych posiadającej 20 miejsc noclegowych,
- Schronisku dla Osób Bezdomnych (koedukacyjne) z 23 miejscami,
- Ogrzewalni dla Osób Bezdomnych, działającej w okresie zimowym.

Osoby z problemem bezdomności przebywające w schronisku, realizują Indywidualny Plan Wychodzenia z Bezdomności we współpracy z pracownikiem socjalnym. Kompleks świadczący pomoc osobom bezdomnym zapewnia gorący posiłek, pomoc żywnościową, odzież i obuwie, a także możliwość utrzymania higieny osobistej.

Dane dotyczące liczby osób bezdomnych, skierowanych przez MOPS w Żorach do noclegowni oraz schroniska, przedstawia kolejny wykres. W przypadku osób w kryzysie bezdomności skierowanych do schroniska, ich liczba w latach 2019-2020 była stała i wynosiła 36 osób, z kolei w 2021 roku zmniejszyła się o 25% i osiągnęła wartość 27. Liczba osób kierowanych do noclegowni ulegała w omawianym okresie wahaniom – w 2021 roku zmniejszyła się względem 2019 roku o 9%, z kolei w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 22%.

Wykres 37. Liczba osób bezdomnych skierowanych przez MOPS do noclegowni oraz schroniska w latach 2019-2021

Źródło: Raport o stanie Gminy Miejskiej Żory za 2019 i 2021 rok

Część programowa

Część programowa Strategii składa się z następujących elementów: misji i wizji rozwiązywania problemów społecznych, celów strategicznych i operacyjnych, zaplanowanych do realizacji działań, zakładanych rezultatów Strategii, sposobów aktualizacji, monitorowania i ewaluacji, ram finansowych oraz przepisów dotyczących wdrażania. Punktem wyjściowym dla przedstawionych w tej części prognoz, jest diagnoza sytuacji społecznej, będąca skutecznym narzędziem oceny uwarunkowań strategicznych. Przeprowadzona analiza przyniosła informacje niezbędne do podjęcia decyzji planistycznych i sformułowania kierunków rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 6. Elementy procesu planowania strategicznego

Elementy procesu planowania strategicznego

1. charakterystyka Miasta i diagnoza sytuacji społecznej
2. misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych
3. cele strategiczne i operacyjne
4. działania strategiczne
5. zakładane rezultaty Strategii

Źródło: opracowanie własne

1. Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Wizja Strategii służy do opisu obrazu Miasta w relatywnie odległej przyszłości. Przedstawia stan, który chcemy uzyskać w najbardziej korzystnych warunkach rozwoju. Wyznacza ona określony punkt orientacyjny. **Wizja** rozwiązywania problemów społecznych na terenie miasta Żory została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów problemowych w części diagnostycznej. Sformułowanie wizji pozwala na zdefiniowanie **misji**, czyli ogólnego celu, który pokazuje kierunek, w którym Miasto zmierza.

MISJA

Budowanie odpowiedzialności społecznej za pozytywne zmiany i procesy społeczne w Żorach, a także zapewnienie szerokiego dostępu do usług społecznych dla mieszkańców oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

WIZJA

Miasto Żory posiada sprzyjające warunki do rozwoju lokalnego kapitału społecznego, opierające się na efektywnym systemie wsparcia społecznego, przyjaznej polityce senioralnej, rodzinnej i skierowanej na grupy zagrożone wykluczeniem społecznym, a także mieszkańcach zaangażowanych i aktywnych społecznie.

2. Kierunki rozwiązywania problemów społecznych

W oparciu o wnioski wynikające z analizy danych dotyczących poszczególnych dziedzin sformułowano cele strategiczne, których realizacja da możliwość zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych. Dla każdego z celów strategicznych, wyznaczono cele operacyjne, przy których zaprezentowane zostały planowane zadania (kierunki działań). Przyczynią się one do realizacji celów strategicznych. Określone zostały także podmioty odpowiedzialne i współpracujące, wskaźniki realizacji zadań, termin realizacji poszczególnych zadań, zakładane rezultaty oraz źródła finansowania.

Kompleksowe wsparcie środowiska rodzinnego, z uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności opiekuńczo-wychowawcze i zmagających się z problemem przemocy domowej.

Rozwój środowiskowych form usług społecznych skierowanych na seniorów oraz osoby z niepełnosprawnościami.

Efektywny system przeciwdziałania nadużywaniu środków psychoaktywnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień.

Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia i promocja przedsiębiorczości.

Redukowanie niekorzystnych zjawisk społecznych, uniemożliwiających jednostkom i grupom społecznym zaspokajanie potrzeb życiowych w równym stopniu.

Wzmacnianie społecznych postaw i zachowań umożliwiających utrzymanie jak najdłużej zdrowia oraz sprawności psychicznej.

CEL STRATEGICZNY NR 1

Kompleksowe wsparcie środowiska rodzinnego, z uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności opiekuńczo-wychowawcze i zmagających się z problemem przemocy domowej.

Cel operacyjny nr 1 – Wzmacnianie kompetencji rodzicielskich oraz zapewnienie rodzinom odpowiednich warunków do przezwyciężania problemów społecznych.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze pomocy asystenta rodziny.	Poprawa sytuacji rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	MOPS	Budżet Miasta
Inicjowanie działań mających na celu utworzenie rodzin wspierających na terenie Miasta.	Wsparcie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze dzięki pomocy rodziny wspierającej.	Liczba podjętych działań mających na celu utworzenie rodzin wspierających.	MOPS, UM, NGO	Budżet Miasta
Zabezpieczenie pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.	Poprawa sytuacji dzieci znajdujących się w rodzinach zastępczych.	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.	MOPS	Budżet Miasta
Podjęmowanie współpracy międzyinstytucjonalnej w celu powrotu dzieci przebywających w pieczy zastępczej do rodzin naturalnych.	Wzmocnienie więzi rodzinnych.	Liczba działań podjętych we współpracy na rzecz powrotu dzieci do rodzin naturalnych.	MOPS	Budżet Miasta
Zapewnianie rodzinom zastępczym i dzieciom przebywającym w rodzinach zastępczych pomocy specjalistycznej oraz pomocy ze strony koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.	Ogólna poprawa funkcjonowania rodzin zastępczych i dzieci w nich przebywających.	Liczba rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych, którym udzielono pomocy specjalistycznej. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.	MOPS	Budżet Miasta

Organizowanie szkoleń/warsztatów rozwijających kompetencje zawodowe pracowników instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny.	Podniesienie poziomu i jakości usług świadczonych w stosunku do rodzin.	Liczba osób biorących udział w szkoleniach/ warsztatach. Liczba zorganizowanych warsztatów/ szkoleń.	MOPS, OIK, GKRPA, UM, jednostki oświatowe, PPP	Budżet Miasta
Rozwój publicznych przedszkoli i miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.	Umożliwienie rodzicom podjęcia zatrudnienia. Umożliwienie rodzicom załatwianie codziennych spraw.	Liczba przedszkoli. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.	UM, NGO	Budżet Miasta Budżet Państwa
Kontynuowanie Programu Duża Rodzina.	Zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej i rekreacyjnej i innych usług dla rodzin z terenu Miasta.	Liczba wydanych kart „Duża Rodzina”.	MOPS, UM, MOK, MM, MBP, MOSiR, inne podmioty kulturalno-rekreacyjne, podmioty sektora prywatnego	Budżet Miasta Budżet Państwa
Organizowanie warsztatów i szkoleń dla rodziców wzmacniających kompetencje wychowawcze.	Podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców z terenu Miasta.	Liczba rodziców biorących udział w warsztatach wzmacniających kompetencje wychowawcze. Liczba zorganizowanych warsztatów.	MOPS, PPP, jednostki oświatowe, NGO	Budżet Miasta

Cel operacyjny nr 2 – Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi dzieci i młodzieży w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin dysfunkcyjnych poprzez współpracę z jednostkami oświatowymi oraz placówkami wsparcia dziennego.	Poprawa sytuacji życiowej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.	Liczba jednostek oświatowych oraz placówek wsparcia dziennego, z którymi podjęto współpracę w celu monitorowania sytuacji dziecka.	MOPS, PWD, jednostki oświatowe	Bez kosztów

Kontynuowanie funkcjonowania placówek wsparcia dziennego na terenie Miasta oraz rozwijanie ich oferty.	Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży. Zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego.	Liczba uczestników placówek wsparcia dziennego. Liczba działań podjętych w celu rozwoju oferty placówek wsparcia dziennego.	MOPS, UM, NGO	Budżet Miasta
Współpraca z jednostkami oświatowymi w celu dostosowywania podejmowanych działań do problemów występujących wśród dzieci, młodzieży oraz ich rodzin.	Poprawa stopnia dostosowania usług skierowanych do dzieci i młodzieży.	Liczba placówek, z którymi podjęto współpracę.	MOPS, jednostki oświatowe, PPP	Bez kosztów
Organizowanie, wspieranie i promocja imprez oraz wydarzeń adresowanych do rodzin z dziećmi.	Wzrost integracji rodzin z dziećmi.	Liczba zorganizowanych imprez. Liczba uczestników.	MOPS, UM, jednostki oświatowe, NGO, MOK, MM, MBP, MOSiR, inne podmioty kulturalno-rekreacyjne	Budżet Miasta
Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej na terenie Miasta.	Organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży, rozwijanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego przez uczniów.	Liczba dostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych.	MOPS, UM, jednostki oświatowe, NGO, MOK, MM, MBP, MOSiR, inne podmioty kulturalno-rekreacyjne	Budżet Miasta Budżet Państwa
Wspieranie prawidłowego rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży.	Podnoszenie poziomu funkcjonowania psychospołecznego dzieci i młodzieży.	Liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem psychologicznym i socjalnym.	MOPS, jednostki oświatowe, PPP, PWD	Budżet Miasta
Udzielanie pomocy w usamodzielnieniu się wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych (opracowywanie Indywidualnych	Zapewnienie wychowankom pieczy zastępczej odpowiednich warunków do samodzielnego funkcjonowania.	Liczba wychowanków objętych pomocą i wsparciem w usamodzielnieniu się.	MOPS	Budżet Miasta

Programów
Usamodzielnienia).

Cel operacyjny nr 3 – świadczenie zintegrowanej pomocy rodzinom, w których występuje problem przemocy domowej.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Pomoc rodzinom uwikłanym w problem przemocy w ramach procedury „Niebieskiej Karty”.	Spadek liczby rodzin, w których występuje przemoc.	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty”. Liczba wszczętych procedur. Liczba zakończonych procedur.	MOPS, GKRPA, KMP, ZI, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Miasta
Organizacja szkoleń dla pracowników instytucjonalnych w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy domowej oraz procedury „Niebieskiej Karty”.	Poszerzenie i utrwalenie wiedzy pracowników instytucji pomocowych z zakresu realizacji procedury „Niebieskiej Karty”.	Liczba uczestników szkoleń.	MOPS, OIK, GKRPA, ZI, KMP, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Miasta
Praca z osobami stosującymi przemoc domową poprzez oddziaływania korekcyjno-edukacyjne i terapeutyczne.	Ograniczanie zjawiska przemocy domowej, poprzez resocjalizację osób stosujących przemoc.	Liczba podjętych oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i terapeutycznych.	OIK, MOPS, GKRPA	Budżet Miasta
Udzielanie poradnictwa psychologiczno-terapeutycznego osobom i rodzinom doświadczającym problemu przemocy domowej.	Objęcie osób i rodzin profesjonalnym wsparciem w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.	Liczba udzielonych porad. Liczba osób, którym udzielono porad.	MOPS, OIK, PK	Budżet Miasta
Zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy domowej.	Zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy domowej.	Liczba osób korzystających ze schronienia z powodu doświadczania przemocy domowej.	OIK, MOPS	Budżet Miasta
Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach społecznych	Wzrost poziomu wiedzy mieszkańców na temat przemocy domowej, a także	Liczba działań podjętych w ramach kampanii.	MOPS, OIK, GKRPA, KMP, UM, jednostki oświatowe	Budżet Miasta

przeciw przemocy domowej.	wzrost wrażliwości społeczności lokalnej na jej przejawy.	Liczba osób uczestniczących w kampanii.		
Realizacja warsztatów dla uczniów dotyczących, przemocy domowej, komunikacji interpersonalnej, umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.	Podniesienie umiejętności psychospołecznych uczniów. Wzrost wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie przemocy.	Liczba uczniów biorących udział w warsztatach. Liczba zorganizowanych warsztatów.	jednostki oświatowe	Budżet Miasta

CEL STRATEGICZNY NR 2

Rozwój środowiskowych form usług społecznych skierowanych na seniorów oraz osoby z niepełnosprawnościami.

Cel operacyjny nr 1 – zapewnienie odpowiednich do potrzeb form pomocy i dążenie do wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością oraz seniorów w życiu społecznym i zawodowym.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Inicjowanie działań mających na celu dostosowywanie infrastruktury miejskiej (punktów handlowych, usługowych, kulturowych, sportowych itp.) oraz publicznych środków transportu do potrzeb osób o ograniczonej mobilności.	Zwiększenie możliwości przemieszczania się osób o ograniczonej mobilności, po obiektach infrastruktury miejskiej.	Liczba obiektów infrastruktury miejskiej dostosowanych do potrzeb osób o ograniczonej mobilności.	UM, MOPS, NGO	Budżet Miasta PFRON Fundusze Europejskie
Rozwój małej architektury miejskiej, skierowanej w szczególności do seniorów i osób z niepełnosprawnościami (np. zwiększenie liczby ławek w przestrzeni publicznej).	Zwiększenie komfortu seniorów i osób z niepełnosprawnościami, w zakresie przemieszczania się po obszarze Miasta.	Liczba obiektów małej architektury miejskiej dostosowanych do potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami.	UM, NGO, ŻRS,	Budżet Miasta Budżet Państwa
Organizowanie wolontariatu na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnością.	Udzielanie wsparcia, w tym wsparcia emocjonalnego oraz dążenie do przełamywania barier społecznych.	Liczba wolontariuszy. Liczba osób objętych wolontariatem.	MOPS, NGO, DDS+, MDPS, WTZ, UTW, ŚRR, jednostki oświatowe, placówki	Budżet Miasta

				kształcenia specjalnego
Współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnością oraz wspieranie ich działalności.	Intensyfikacja działań mających na celu współpracę z NGO.	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	MOPS, NGO, UM, DDS+, UTW, ŚRR, MDPS, WTZ, placówki kształcenia specjalnego	Budżet Miasta
Inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych na rzecz osób z niepełnosprawnością, chorych oraz seniorów.	Aktywizacja i integracja osób z niepełnosprawnością i seniorów poprzez uczestnictwo w programach.	Liczba uczestników programów.	UM, MOPS, NGO	Budżet Miasta PFRON Budżet Państwa
Zapewnienie profesjonalnego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom faktycznym poprzez kontynuowanie realizacji programów „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” oraz „Opieka Wytchnieniowa”.	Wsparcie samodzielnego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnienie im specjalistycznej opieki. Odciążenie opiekunów faktycznych.	Liczba uczestników programów.	MOPS, NGO	Budżet Miasta Fundusz Solidarnościowy Budżet Państwa
Podniesienie jakości i dostępności podstawowych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych.	Poprawa jakości podstawowych usług opiekuńczych i stopnia ich powszechności.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi. Liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych.	MOPS, NGO	Budżet Miasta Budżet Państwa
Zapewnienie miejsc w Miejskim Domu Pomocy Społecznej w Żorach.	Poprawa warunków bytowych osób wymagających całodobowej opieki.	Liczba mieszkańców przebywających w Miejskim Domu Pomocy Społecznej w Żorach.	MOPS	Budżet Miasta
Udzielanie pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnością i osobom starszym.	Poprawa warunków bytowych osób z niepełnosprawnością i osób starszych.	Liczba osób objętych pomocą materialną.	MOPS	Budżet Miasta Budżet Państwa
Kontynuowanie działalności i rozwój	Zwiększenie jakości funkcjonowania	Liczba osób korzystających	NGO, MOPS	Budżet Miasta

mieszkalnictwa społecznego, osób z mieszkań chronionego dla seniorów niewymagających chronionych. i z niepełno- całodobowej opieki.

Cel operacyjny nr 2 – aktywizacja i integracja osób z niepełnosprawnościami i seniorów.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Organizacja zajęć promujących zdrowy i aktywny tryb życia, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.	Poprawa dostępności do różnego rodzaju zajęć sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych dla osób z niepełnosprawnością i seniorów. Wzrost ich aktywności społecznej.	Liczba seniorów oraz osób z niepełnosprawnością uczestniczących w zajęciach.	MOPS, UM, NGO, MOK, MBP, MOSiR, MM, DDS+, UTW, MDPS, ŚRR, WTZ	Budżet Miasta Fundusze Europejskie
Promowanie pozytywnego wizerunku seniora i osoby z niepełnosprawnością w społeczności lokalnej.	Zmiana postaw i zachowań środowiska lokalnego wobec seniorów oraz osób z niepełnosprawnością.	Liczba podjętych działań promujących.	MOPS, UM, NGO, jednostki oświatowe, placówki kształcenia specjalnego, MOK, MBP, MOSiR, DDS+, MDPS, WTZ	Budżet Miasta
Prowadzenie akcji informacyjnych/ warsztatów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych.	Wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród osób starszych.	Liczba podjętych akcji informacyjnych/ zrealizowanych warsztatów.	MOPS, UM, MOK, MBP, NGO, KMP, DDS+, UTW	Budżet Miasta
Kontynuowanie działalności Dziennego Domu Senior+ i Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz rozwijanie ich oferty.	Organizacja czasu wolnego osób starszych oraz ich integracja społeczna.	Liczba uczestników. Liczba dostępnych zajęć.	MDPS, UM, DDS+, UTW	Budżet Miasta Budżet Państwa
Rozwój działalności podmiotów ekonomii społecznej na terenie Miasta i inicjowanie powstawania nowych.	Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym.	Liczba funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej.	UM, MOPS, NGO	Budżet Miasta PFRON Budżet Państwa
Realizacja projektów socjalnych i programów adresowanych do osób starszych i osób	Stworzenie warunków do integracji społecznej osób starszych i osób	Liczba zrealizowanych projektów/ programów.	MOPS, UM, NGO, placówki kształcenia specjalnego,	Budżet Miasta PFRON

z niepełnosprawnością.	z niepełno-sprawnością.	Liczba uczestników.	DDS+, WTZ, MDPS	Budżet Państwa
Kontynuowanie i rozwijanie działalności Żorskiej Rady Seniorów.	Reprezentowanie interesów seniorów z terenu Miasta, za pośrednictwem ustrukturyzowanego podmiotu.	Liczba członków Żorskiej Rady Seniorów. Liczba inicjatyw podjętych przez Żorską Radę Seniorów.	UM	Budżet Miasta

CEL STRATEGICZNY NR 3

Efektywny system przeciwdziałania nadużywaniu środków psychoaktywnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień.

Cel operacyjny nr 1 – wzmacnianie i rozbudowa miejskiego systemu przeciwdziałania i rozwiązywania problemów uzależnień.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej rodzinom z problemem uzależnienia.	Poprawa warunków bytowych rodzin z problemem uzależnienia.	Liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna i niematerialna.	MOPS	Budżet Miasta
Kontynuowanie działalności grup samopomocowych dla osób uzależnionych oraz osób współuzależnionych.	Zapewnienie wsparcia emocjonalnego oraz psychicznego osobom z problemem uzależnień i ich rodzinom.	Liczba osób uczestniczących w grupach.	NGO, UM, GKRPA	Budżet Miasta
Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego.	Wzrost liczby osób podejmujących terapię w placówkach leczenia odwykowego.	Liczba osób wobec, których podjęte zostały rozmowy motywujące.	MOPS, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu; kierowanie wniosków do biegłych celem wydania opinii w przedmiocie	Zwiększenie liczby osób kończących leczenie odwykowe.	Liczba wniosków skierowanych do sądu. Liczba wydanych opinii.	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

uzależnienia oraz kierowanie wniosków do sądu.				
Wspieranie działań placówek leczenia odwykowego poprzez finansowanie programów terapeutycznych dla osób uzależnionych i współuzależnionych uzupełniających ofertę świadczeń zdrowotnych NFZ.	Zwiększenie dostępności do udziału w programach terapeutycznych.	Liczba sfinansowanych programów. Liczba uczestników programów.	GKRPA, placówki ochrony zdrowia	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Kontynuowanie działalności Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin.	Zapewnienie osobom uzależnionym oraz ich rodzinom dostępu do wstępnej formy wsparcia.	Liczba osób korzystających z pomocy PK. Liczba udzielonych porad.	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Cel operacyjny nr 2 – budowanie systemu profilaktyki i wczesnej pomocy dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych w zakresie uzależnienia od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Realizacja programów profilaktycznych w szkołach, rekomendowanych przez KCPU, ORE oraz IPiN związanych z tematyką uzależnień.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie problemu uzależnień. Rozwój psychospołeczny uczniów.	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktyki. Liczba przeprowadzonych programów.	UM, GKRPA, MOPS, jednostki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja w szkołach warsztatów i innych form edukacyjnych, uwzględniających zagadnienia dotyczące uzależnień oraz pozalekcyjnych zajęć z elementami profilaktyki.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie problemu uzależnień. Rozwój psychospołeczny uczniów.	Liczba uczestników warsztatów i innych form edukacyjnych.	jednostki oświatowe, GKRPA, MOPS, UM	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Realizacja szkoleń dla właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych i dla sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.	Spadek dostępności alkoholu dla dzieci i młodzieży. Obniżenie wieku inicjacji alkoholowej wśród dzieci i młodzieży.	Liczba właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz sprzedawców objętych szkoleniami.	GKRPA, UM	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie wypoczynku z programem profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemami uzależnień.	Ograniczenie zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży.	Liczba dzieci biorących udział w wypoczynku z programem profilaktycznym.	MOPS, UM, GKRPA	Budżet Miasta Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizowanie działań profilaktycznych wśród mieszkańców mających na celu uświadomienie konsekwencji spożywania alkoholu, w tym prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz spożywania alkoholu w trakcie ciąży.	Ograniczanie negatywnych skutków spożywania alkoholu.	Liczba zorganizowanych działań profilaktycznych. Liczba uczestników.	MOPS, UM, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce rozwiązywania problemów uzależnień.	Zmiana postaw mieszkańców względem używania substancji psychoaktywnych.	Liczba zrealizowanych ogólnopolskich i lokalnych kampanii informacyjno-edukacyjnych.	GKRPA, UM, MOPS, KMP, NGO, jednostki oświatowe	Budżet Miasta Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Organizowanie szkoleń dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innych grup zawodowych (m.in. pedagogów, nauczycieli, wychowawców, pracowników socjalnych, asystentów rodziny, policjantów) z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	Wzrost wiedzy specjalistów z zakresu profilaktyki uzależnień, zwiększenie skuteczności oddziaływań profilaktycznych.	Liczba uczestników zorganizowanych szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	UM, GKRPA, ZI, MOPS, KMP, jednostki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie imprez, festynów, konkursów, wydarzeń propagujących zdrowy styl życia przy współpracy instytucjonalnej.	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie wartości zdrowotnych oraz korzyści zdrowego stylu życia.	Liczba zorganizowanych imprez, festynów, konkursów, wydarzeń propagujących zdrowy styl życia. Liczba uczestników.	GKRPA, UM, MOPS, KMP, NGO, MOK, MBP, MOSiR, jednostki oświatowe	Budżet Miasta Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Wzmocnienie działań funkcjonariuszy Policji w zakresie ograniczania dystrybucji substancji psychoaktywnych na terenie Miasta.	Spadek dostępności do nielegalnych substancji psychoaktywnych na terenie Miasta.	Liczba działań podjętych przez funkcjonariuszy Policji.	KMP, UM	Budżet Miasta
Kreowanie polityki antyalkoholowej w Mieście, np. poprzez ograniczenia nocnej sprzedaży alkoholu, zmniejszenie liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych.	Ograniczenie fizycznej dostępności alkoholu.	Liczba punktów sprzedaży alkoholu. Liczba dorosłych mieszkańców przypadających na 1 punkt sprzedaży alkoholu.	UM, GKRPA	Budżet Miasta

CEL STRATEGICZNY NR 5

Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia i promocja przedsiębiorczości.

Cel operacyjny nr 1 – wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych oraz zapobieganie sytuacjom kryzysowym wynikającym z długotrwałego pozostawania bez pracy.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Wdrażanie projektów/programów adresowanych do osób bezrobotnych, w tym korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.	Zwiększenie motywacji osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej do podejmowania aktywności zawodowej.	Liczba realizowanych projektów/programów. Liczba uczestników projektów/programów.	MOPS, PUP, UM	Budżet Miasta Budżet Państwa Fundusz Pracy Fundusze Europejskie
Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie wdrażania i promowania aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu.	Wzrost liczby bezrobotnych mieszkańców Miasta korzystających z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu.	Liczba osób korzystających z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu.	MOPS, PUP, UM	Budżet Miasta Budżet Państwa Fundusz Pracy Fundusze Europejskie
Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych.	Wzrost wiedzy wśród osób bezrobotnych na temat dostępnych form wsparcia.	Liczba podjętych działań informacyjnych.	MOPS, PUP, UM, CIS	Budżet Miasta Fundusz Pracy Fundusze Europejskie
Kontynuowanie działalności Młodzieżowego Centrum Kariery.	Promocja zatrudnienia wśród młodych mieszkańców Miasta.	Liczba osób korzystających z MCK. Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje zawodowe.	OHP, lokalni przedsiębiorcy	Budżet Państwa Fundusz Pracy Fundusze Europejskie
Zwiększenie wykorzystywania w pracy socjalnej kontraktów socjalnych służących aktywizacji zawodowej i zwiększeniu szans na podjęcie zatrudnienia, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych.	Zwiększenie liczby kontraktów socjalnych w aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.	Liczba beneficjentów pomocy społecznej, z którymi zostały zawarte kontrakty socjalne.	MOPS	Budżet Miasta

Prowadzenie doradztwa zawodowego dla dzieci i młodzieży w jednostkach oświatowych.	Odpowiedni wybór ścieżki kształcenia i kariery przez dzieci i młodzież.	Liczba osób korzystających z doradztwa zawodowego.	jednostki oświatowe, PUP	Budżet Miasta Budżet Państwa Fundusz Pracy Fundusze Europejskie
Prowadzenie działań motywujących lokalnych przedsiębiorców do zatrudniania osób z niepełnosprawnościami oraz dostosowywania warunków zatrudnienia do potrzeb tej grupy.	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami z terenu Miasta.	Liczba podjętych działań motywujących.	MOPS, UM, NGO, WTZ	Budżet Miasta
Rozwój działalności spółdzielni socjalnych na terenie Miasta.	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami z terenu Miasta.	Liczba funkcjonujących na terenie Miasta spółdzielni socjalnej.	NGO, UM	Budżet Państwa Fundusz Pracy PFRON Fundusz Pracy Fundusze Europejskie
Wspieranie i rozwój lokalnej przedsiębiorczości.	Promocja aktywnej postawy na rynku pracy i udzielanie wsparcia w procesie samozatrudnienia i rozwoju przedsiębiorczości.	Liczba udzielonych dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz doposażenia stanowisk pracy.	PUP, UM instytucje wsparcia otoczenia biznesu	Fundusz Pracy Fundusze Europejskie Budżet Państwa
Wspieranie idei kształcenia ustawicznego.	Organizowanie szkoleń dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Pozyskiwanie dofinansowań dla osób pracujących i pracodawców.	Liczba osób korzystających ze szkoleń i dofinansowania.	PUP, NGO, podmioty szkoleniowe	Fundusz Pracy Fundusz Europejskie Krajowy Fundusz Szkoleniowy

CEL STRATEGICZNY NR 6

Redukowanie niekorzystnych zjawisk społecznych, uniemożliwiających jednostkom i grupom społecznym zaspokajanie potrzeb życiowych w równym stopniu.

Cel operacyjny nr 1 – wspieranie osób i rodzin dotkniętych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ubóstwem, w dążeniu do przezwyciężania trudnej sytuacji życiowej.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zapewnienie dostępu do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny podstawowych potrzeb bytowych.	Zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych mieszkańców Miasta.	Liczba osób/rodzin objętych pomocą materialną.	MOPS	Budżet Miasta Budżet Państwa
Udzielanie pomocy w zakresie dożywiania w formie zasiłków na zakup żywności oraz w formie pomocy pieniężnej – posiłku.	Zwiększenie dostępności do pomocy w zakresie dożywiania.	Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie zasiłku. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie posiłku.	MOPS, jednostki oświatowe, PES, NGO	Budżet Miasta Budżet Państwa
Udzielanie uczniom pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	Poprawa funkcjonowania dzieci z rodzin o ograniczonych środkach materialnych.	Liczba uczniów, którym została udzielona pomoc w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	MOPS, jednostki oświatowe	Budżet Miasta
Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych lub zagrożonych problemem ubóstwa.	Zniwelowanie nierówności edukacyjnych dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem.	Liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych.	MOPS, UM, jednostki oświatowe, PWD	Budżet Miasta Budżet Państwa
Realizacja zadania własnego Miasta, w zakresie udzielania schronienia osobom bezdomnym, poprzez współpracę z sąsiednimi gminami.	Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalnych osobom z problemem bezdomności.	Liczba osób bezdomnych korzystających ze wsparcia schronisk.	MOPS, NGO	Budżet Miasta Budżet Państwa

Kontynuowanie działalności Centrum Integracji Społecznej w Żorach, w zakresie wzmacniania osobistego potencjału osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Liczba uczestników CIS.	CIS	Budżet Miasta Fundusze Europejskie
Utworzenie Hufca Pracy na terenie Miasta.	Zapewnienie młodym mieszkańcom wsparcia w realizacji obowiązku szkolnego oraz praktyk zawodowych.	Liczba uczestników OHP.	UM, OHP	Budżet Miasta Budżet Państwa Fundusz Pracy Fundusze Europejskie
Rozwój budownictwa socjalnego na terenie Miasta.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu rodzin oraz zapewnienie odpowiednich warunków mieszkalnych adekwatnie do ich możliwości finansowych.	Liczba mieszkań o najmie socjalnym i o pełnym czynszu.	MOPS, UM	Budżet Miasta Fundusze Europejskie
Realizowanie projektów/programów skierowanych na osoby i rodziny ubogie oraz zagrożone wykluczeniem społecznym.	Zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Liczba realizowanych projektów/programów. Liczba uczestników projektów/programów.	MOPS, CIS, UM, NGO, PES, ŻCOP	Budżet Miasta Budżet Państwa Fundusz Pracy PFRON Fundusze Europejskie

CEL STRATEGICZNY NR 7

Wzmacnianie społecznych postaw i zachowań umożliwiających utrzymanie jak najdłużej zdrowia oraz sprawności psychicznej.

Cel operacyjny nr 1 – Rozwój infrastruktury pomocowej w zakresie wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego oraz edukacja społeczności lokalnej w zakresie zaburzeń psychicznych.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Wskaźniki realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób mających problemy w zakresie zdrowia psychicznego.	Zwiększenie liczby mieszkańców zgłaszających się po pomoc w przypadku problemów natury psychicznej.	Liczba przeprowadzonych działań. Liczba osób korzystających ze wsparcia.	MOPS, OIK,	Budżet Miasta
Wczesna profilaktyka szkolna dotycząca kwestii zdrowia psychicznego – prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego.	Zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży mających problemy w zakresie zdrowia psychicznego.	Liczba przeprowadzonych programów/warsztatów. Liczba uczestników.	jednostki oświatowe, UM	Budżet Miasta
Organizowanie regularnych spotkań z psychologiem w szkołach.	Poprawa psychospołecznego funkcjonowania dzieci i młodzieży.	Liczba zajęć prowadzonych przez psychologa w szkołach. Liczba uczestników zajęć.	jednostki oświatowe, UM	Budżet Miasta
Udzielanie pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dzieciom i młodzieży oraz osobom dorosłym.	Poprawa dobrostanu psychicznego mieszkańców Miasta.	Liczba osób, którym udzielono pomocy psychologicznej i psychiatrycznej.	MOPS, OIK, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Miasta

3. Ramy finansowe Strategii

Potrzeba określenia ram finansowych Strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z treści art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.). Jednym z warunków realizacji wskazanych celów w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jej finansowanie.

Podstawowym źródłem finansowania powyższej Strategii będą środki pochodzące z budżetu miasta Żory. Zaplanowane zadania w niniejszej Strategii będą finansowane także przez:

- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,

- Fundusz Solidarnościowy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe,
- środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

Ramy finansowe Strategii uzależnione są od możliwości finansowych miasta Żory. Realizacja poszczególnych celów i zadań wymienionych w Strategii uzależniona będzie od środków posiadanych przez Miasto oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028 przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków socjalnych w latach 2020-2021, która została opracowana na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej.

Należy zauważyć, że ogólna kwota prognozy na 2022 rok w zakresie środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej, znacznie zmniejszyła się względem dwóch poprzednich lat. Wynika to z pomniejszenia działu 855 o wartość świadczenia wychowawczego, w związku ze stopniowym przekazywaniem realizacji zadania do ZUS. W prognozie na lata 2023-2028 zastosowano średnią wzrostu 1,5% w skali roku wydatków na pomoc społeczną przewidywaną na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach.

Tabela 30. Ramy finansowe Strategii

rok	ochrona zdrowia (dział 851)	pomoc społeczna (dział 852)	pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (dział 853)	edukacyjna opieka wychowawcza (dział 854)	rodzina (dział 855)	ogółem
2020	1 421 042	17 328 616	2 056 029	141 002	97 665 472	118 612 161
2021	1 250 480	18 049 098	1 844 507	118 903	98 220 362	119 483 350
2022¹⁵	1 511 053	17 284 626	1 727 014	140 000	58 813 128	79 475 821
PROGNOZA						
2023	1 533 719	17 543 895	1 752 919	142 100	59 695 325	80 667 958
2024	1 556 725	17 807 053	1 779 213	144 232	60 590 755	81 877 977

¹⁵ Wartość za rok 2022 pochodzi z prognozy zamieszczonej w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok dla miasta Żory.

2025	1 580 076	18 074 159	1 805 901	146 395	61 499 616	83 106 147
2026	1 603 777	18 345 271	1 832 990	148 591	62 422 110	84 352 739
2027	1 627 834	18 620 450	1 860 485	150 820	63 358 442	85 618 030
2028	1 652 252	18 899 757	1 888 392	153 082	64 308 819	86 902 300

Źródło: opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

4. System wdrażania Strategii

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028 to wprowadzenie w życie zintegrowanego modelu polityki społecznej. Z uwagi na fakt, że opracowana Strategia jest dokumentem długookresowym i zawiera podstawowe cele perspektywiczne, musi być poddana okresowej weryfikacji, a także niezbędnym zmianom.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory zawiera zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji publicznych oraz niepublicznych, które działają na polu polityki społecznej w Mieście. Taka zasada partnerstwa i współpracy jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Jednak wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu lokalnych i ponadlokalnych instytucji, organizacji i środowisk, wymaga ścisłej koordynacji, a także współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji zadań wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze zależała będzie od instytucji zarządzającej jej wdrażaniem – Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028 obejmować będzie cztery etapy, przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 31. Harmonogram wdrażania Strategii

Etap	Wyszczególnienie	Termin realizacji
Etap I	Podjęcie uchwały przez Radę Miejską w Żorach o przyjęciu do realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028”.	II kwartał 2023 r.
Etap II	Koordinacja realizacji działań objętych Strategią.	II kwartał 2023 r. – IV kwartał 2028 r.
Etap III	Monitoring.	Na koniec każdego roku w okresie od 2023 r. do 2028 r.
Etap IV	Ewaluacja Strategii.	I kwartał 2029 r.

Źródło: opracowanie własne

5. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Zakłada się, że realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028 przyniesie:

- pełną diagnozę problemów społecznych i idącą za tym ocenę stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem;
- wzrost aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych innych podmiotów niż jednostki pomocy społecznej oraz poprawę przepływu i wymiany informacji między tymi podmiotami;
- poprawę dostępu do informacji i stałą aktualizację wiedzy o oferowanych usługach społecznych, w tym o charakterze specjalistycznym dla rozmaitych grup adresatów w formie dla nich przyjaznej, z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji oraz środków przekazu skierowanych do grup o szczególnych potrzebach (w tym seniorów, osób z niepełnosprawnościami itp.);
- zwiększenie udziału lokalnej społeczności Miasta, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych, w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia;
- wzrost atrakcyjności miasta Żory jako miejsca przyjaznego dla rodzin z dziećmi, grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wszystkich mieszkańców;
- opracowanie i wdrożenie programów rewitalizacji społecznej szczególnie zaniedbanych rejonów Miasta z udziałem samych mieszkańców i podmiotów ich reprezentujących;
- wzrost liczby osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej.

6. System aktualizacji Strategii

Strategia jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, ale w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków Strategii. Przeglądy strategiczne powinny być realizowane cyklicznie. Najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w dokumencie Strategii jest jej weryfikacja w społecznym

procesie zbliżonym do tego, który towarzyszył tworzeniu Strategii. Dyrektor MOPS przy wyborze zadań do realizacji będzie brał pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego podczas aktualizacji dokumentu Strategii Dyrektor MOPS powinien uwzględniać nie tylko istniejące zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory, ale również nowe, nie ujęte w niej zadania, których w obecnym czasie uczestnicy nie byli w stanie przewidzieć. Bezpośrednim koordynatorem jest Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach. Zadaniem koordynatora jest ciągły nadzór nad pracami MOPS w zakresie wdrażania i aktualizacji Strategii.

7. Komunikacja społeczna i promocja Strategii

W celu sprawnego funkcjonowania Strategii należy umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie jej tworzenia i realizacji. Partnerzy mają możliwość zgłoszenia zmian w treści Strategii w zakresie wymagającym ich współpracy. Władze samorządowe w trakcie wdrażania Strategii muszą znaleźć skuteczną metodę przekazywania informacji do otoczenia. Powinny także zwrócić uwagę na sprawny system przyjmowania informacji z otoczenia, od partnerów społecznych.

Władze samorządowe muszą współpracować i być w stałym kontakcie z jednej strony z podmiotami wewnętrznymi, obejmującymi pracowników uczestniczących bezpośrednio w administrowaniu Miastem, czerpiąc przy tym z ich wiedzy, motywacji, umiejętności praktycznych czy kompetencji interpersonalnych, ale też korzystać z technologii i zasobów organizacji.

Z drugiej strony muszą również komunikować się z otoczeniem zewnętrznym obejmującym: ogół mieszkańców Miasta, grupy, organizacje, stowarzyszenia, instytucje czy przedsiębiorstwa.

Otoczenie zewnętrzne dalsze to natomiast otoczenie Miasta, jako wspólnoty terytorialnej: sąsiednie gminy, struktury powiatowe, wojewódzkie i ogólnopolskie. Obszarami działań w zakresie komunikacji społecznej są:

- możliwość wnioskowania zmian zapisów Strategii przed jej uchwaleniem;
- informacja o postępach wdrażania Strategii;

- współpraca z mediami – podawanie informacji o wdrażanych projektach w mediach;
- informacje zamieszczane na stronach internetowych.

Promocja Strategii ma na celu stanowienie i utrzymywanie wzajemnej współpracy między samorządem a społeczeństwem. Informowanie oraz promocja odbywać się będzie poprzez podawanie w prasie lokalnej oraz w Internecie danych na temat zaangażowania finansowego Unii Europejskiej w realizację projektów oraz stanie zaawansowania realizacji zadań i ich efektów w ramach Strategii.

8. Monitoring i ewaluacja

Proces monitoringu Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Będzie on polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą między innymi przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Dane do monitoringu pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UM, Policji, PUP, ze sprawozdań MOPS, GKRPA, ZI, sprawozdań z realizacji miejskich programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji Strategii przygotowywana będzie przez MOPS i zawarta w corocznie składanych sprawozdaniach z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach.

Końcowa ewaluacja (ex-post) posłuży samorządowi miasta Żory do oceny realnej sytuacji i stanu rozwiązywania problemów społecznych w Mieście, a także będzie pomocnym narzędziem pomagającym w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących kształtu polityki i pomocy społecznej Miasta w kolejnych latach. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport ukazujący kumulatywne osiągnięcie założonych celów strategicznych. Końcowa ewaluacja

Strategii pozwoli ocenić w jakim stopniu założone wartości w zestawieniu kumulatywnym, kilkuletnim zostały zrealizowane oraz ukaże realne nakłady finansowe, a w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

Wskaźniki monitoringowe, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, określone zostały w oparciu o przewidywane rezultaty zadań, a także przewidywane dane, zaplanowane do osiągnięcia w całym okresie realizacji działań. Zostały one szczegółowo przedstawione w oparciu o aktualny stan faktyczny. Zarówno monitoring jak i ewaluacja prowadzone będą między innymi w oparciu o niżej przedstawione wskaźniki monitoringowe. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych źródeł informacji i zasobów. Wartości bazowe oznaczają dane dla roku poprzedzającego wdrożenie Strategii, natomiast wartości docelowe wskazują pożądane wartości, oznaczające osiągnięcie poszczególnych celów.

Tabela 32. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych

Lp.	Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa (w 2021 roku)	Wartość docelowa (w 2028 roku)
1	Kompleksowe wsparcie środowiska rodzinnego, z uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności opiekuńczo-wychowawcze i zmagających się z problemem przemocy domowej.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	135	do 200
		Liczba asystentów rodziny.	14	min. 14
		Liczba rodzin wspierających.	0	min. 2
		Odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w ogóle beneficjentów materialnej pomocy społecznej (%).	23	poniżej 20
		Liczba publicznych żłobków/klubów dziecięcych.	1	min. 2
		Liczba miejsc w publicznych placówkach opieki nad dziećmi do lat 3.	177	min. 250
		Liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.	2	min. 2

		Liczba dzieci z terenu Miasta przebywających w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.	157	do 180
		Liczba rodzin zastępczych na terenie Miasta.	103	min. 100
		Liczba lokalnych podmiotów uczestniczących w Programie Duża Rodzina.	48	min. 50
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu problemu przemocy.	12	do 10
		Liczba wszczętych/kontynuowanych procedur NK.	95/33	do 100/30
		Liczba zakończonych procedur NK.	101	powyżej 100
		Liczba osób stosujących przemoc, biorących udział w programach edukacyjno-korekcyjnych.	0	do 20
		Liczba osób doświadczających przemocy domowej, korzystających ze schronienia w hostelu OIK.	9	do 20
2	Rozwój środowiskowych form usług społecznych skierowanych na seniorów oraz osoby z niepełno-sprawnościami.	Liczba osób objętych pomocą w formie podstawowych usług opiekuńczych.	132	min. 130
		Liczba podmiotów realizujących rehabilitację społeczną i zawodową (OWI, WTZ, ŚRR, OREW, mieszkanie chronione).	5	5
		Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (%).	22,9	do 25,0
		Liczba osób w DPS, za których Miasto ponosi odpłatność.	83	do 100
		Liczba podmiotów aktywizujących seniorów (DDS+, UTW).	2	min. 2
		Liczba osób objętych wsparciem asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej.	26	min. 25
		Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności, w ogólnej liczbie beneficjentów materialnej pomocy społecznej.	30	poniżej 30
		Liczba wydanych Żorskich Kart Seniora, w roku sprawozdawczym.	175	min. 100

3	Efektywny system przeciwdziałania nadużywaniu środków psychoaktywnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień.	Liczba punktów konsultacyjnych dla osób uzależnionych i ich rodzin.	1	min. 1
		Liczba osób korzystających z punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin.	67	min. 50
		Liczba członków rodzin osób uzależnionych korzystających z punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin.	18	powyżej 30
		Liczba uczniów/rodziców/nauczycieli objętych rekomendowanymi programami profilaktycznymi.	379/26/69	min. 500/150/150
		Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Mieście.	328	powyżej 310
		Liczba grup samopomocowych dla osób uzależnionych, współuzależnionych i dorosłych dzieci alkoholików (DDA).	2	powyżej 2
		Liczba zatrzymanych nietrzeźwych kierowców.	111	poniżej 100
4	Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia i promocja przedsiębiorczości.	Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej (%).	33	poniżej 30
		Udział mieszkańców Miasta korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, w ogóle beneficjentów (%).	18	do 20
		Liczba mieszkańców miasta Żory zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy.	810	poniżej 700
		Liczba Ochotniczych Hufców Pracy w Żorach.	0	1
		Udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców w ogóle zarejestrowanych w PUP mieszkańców Miasta (%).	43	poniżej 35
		Liczba podmiotów ekonomii społecznej (PES) w Mieście.	11	min. 10

5	Redukowanie niekorzystnych zjawisk społecznych, uniemożliwiających jednostkom i grupom społecznym zaspokajanie potrzeb życiowych w równym stopniu.	Udział mieszkańców Miasta korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa, w ogóle beneficjentów (%).	37	poniżej 35
		Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki mieszkaniowe.	400	do 350
		Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki energetyczne.	38	do 50
		Liczba osób bezdomnych, skierowanych do schroniska/noclegowni.	27/61	powyżej 35/80
		Liczba nowych mieszkań socjalnych na terenie Miasta.	0	16
		Liczba uczestników Centrum Integracji Społecznej.	38	min. 50
6	Wzmacnianie społecznych postaw i zachowań umożliwiających utrzymanie jak najdłużej zdrowia oraz sprawności psychicznej.	Liczba osób korzystających ze wsparcia OIK.	301	min. 300
		Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	5	do 15

Źródło: opracowanie własne

9. Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2023-2028 stanowi kontynuację istniejącego systemu wsparcia i tworzy możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Jej założenia są dostosowane do zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów i potrzeb społecznych i przewidują planowane sposoby ich zaspokajania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia zakłada rozszerzenie i pogłębienie form wsparcia w zakresie pomocy społecznej, a także szeroką współpracę z różnymi

instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w jej obszarze. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory, zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych. Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców Miasta Żory i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym. Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

- podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
- dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa; działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
- podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmacnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
- wspieraniu działań prospołecznych, wolontarystycznych i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy,
- promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,
- doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,

- zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych, chorych i starszych,
- interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców Miasta.

Zgodnie z celami strategicznymi realizacja niniejszego dokumentu powinna przyczynić się do podniesienia jakości życia mieszkańców miasta Żory, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Miasta, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

VII. Bibliografia

1. Bendyk E., Buras P., Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie Zadania na nowy czas, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022.
2. Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
3. <http://www.parpa.pl>.
4. <https://bdl.stat.gov.pl>.
5. <https://mosir.zory.pl>.
6. Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996.
7. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.
8. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok.
9. Oniszczyk J., Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy. Warszawa 2011.
10. Piśula N.G., Grewiński M., Zdebska E., Glanc W., Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa, Kraków 2020.
11. Raport o stanie Gminy Miejskiej Żory za 2019, 2020 i 2021 rok.
12. Sprawozdanie w zakresie realizacji gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz programu przeciwdziałania narkomanii za 2019, 2020 i 2021 rok.
13. Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach za 2019, 2020 i 2021 rok.
14. Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Żorach za 2019, 2020 i 2021 rok.
15. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok.
16. Sprawozdanie z realizacji uchwał przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żorach w 2019, 2020 i 2021 roku.
17. Statut Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Żorach.
18. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
19. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).
20. www.psychiatriapolska.pl.

VIII. Spis rysunków, tabel, wykresów

1. Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie miasta Żory na mapie województwa śląskiego i całej Polski.	16
Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie mieście Żory według klas wielkości (stan na koniec 2021 roku).....	20
Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej	29
Rysunek 4. Placówki prowadzone przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób ..	49
Rysunek 5. Łączna wartość sprzedanego na terenie miasta Żory alkoholu w latach 2019-2021	59
Rysunek 6. Elementy procesu planowania strategicznego.....	85

2. Spis tabel

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	8
Tabela 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w mieście Żory w porównaniu do województwa śląskiego na przestrzeni lat 2019-2021	18
Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2019-2021 (w procentach).....	18
Tabela 4. Liczba złożonych wniosków o wynajem lokali z zasobów Miasta	21
Tabela 5. Liczba wniosków rozpatrzonych pozytywnie, zakwalifikowanych do wynajmu	21
Tabela 6. Liczba uczniów przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych w latach 2019-2021.....	23
Tabela 7. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej w mieście Żory w porównaniu do województwa śląskiego w 2021 roku	27
Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2019-2021.....	34
Tabela 9. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2019-2021.....	35
Tabela 10. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2019-2021.....	36

Tabela 11. Liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2019-2021.....	42
Tabela 12. Dane dotyczące pobytu dzieci z terenu Miasta w pieczy zastępczej za lata 2019-2021	44
Tabela 13. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2019-2021	45
Tabela 14. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2019-2021 .	46
Tabela 15. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2019-2021	46
Tabela 16. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2019-2021	46
Tabela 17. Liczba świadczeniobiorców podstawowych usług opiekuńczych oraz poniesiona na ten cel kwota na przestrzeni lat 2019-2021	47
Tabela 18. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w mieście Żory wobec osób uzależnionych w latach 2019-2021	55
Tabela 19. Liczba uczestników programów z obszaru profilaktyki uniwersalnej skierowanej do dzieci i młodzieży w latach 2019-2021.....	58
Tabela 20. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i grup roboczych w latach 2019-2021	63
Tabela 21. Liczba rodzin/osób objętych/udzielonych w zakresie różnych form wsparcia w latach 2019-2021	66
Tabela 22. Działania podejmowane wobec osób stosujących przemoc domową w latach 2019-2021.....	67
Tabela 23. Odpłatność miasta Żory za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2019-2021	71
Tabela 24. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców miasta Żory w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Miasta w latach 2019-2021	75
Tabela 25. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców miasta Żory oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Miasta w porównaniu do województwa śląskiego na przestrzeni lat 2019-2021	76
Tabela 26. Liczba osób objętych formami aktywizacji PUP w Żorach w latach 2019-2021.....	77

Tabela 27. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2019-2021	79
Tabela 28. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2019-2021	80
Tabela 29. Liczba uczestników Centrum Integracji Społecznej w Żorach w latach 2019-2021	82
Tabela 30. Ramy finansowe Strategii	104
Tabela 31. Harmonogram wdrażania Strategii	105
Tabela 32. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych.....	109

3. Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców miasta Żory w latach 2019-2021	17
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w mieście na prawach powiatu Żory na przestrzeni lat 2019-2021 w porównaniu do województwa śląskiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach).....	19
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność w mieście Żory w latach 2019-2021.....	20
Wykres 4. Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w mieście Żory oraz województwie śląskim w latach 2019-2021	21
Wykres 5. Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 ludności w mieście Żory oraz województwie śląskim w latach 2019-2021	24
Wykres 6. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w mieście Żory oraz województwie śląskim w latach 2019-2021	25
Wykres 7. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w mieście Żory i województwie śląskim na przestrzeni lat 2019-2021	31
Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w mieście Żory w latach 2019-2021	33
Wykres 9. Wskaźnik deprywacji lokalnej na przestrzeni lat 2019-2021	34
Wykres 10. Powody udzielania świadczeń w 2021 roku (liczba rodzin)	36
Wykres 11. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2019-2021.....	39

Wykres 12. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2019-2021	41
Wykres 13. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2019-2021	42
Wykres 14. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2019-2021.....	43
Wykres 16. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2019-2021.....	45
Wykres 17. Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	52
Wykres 18. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu i narkomanii na przestrzeni lat 2019-2021.....	54
Wykres 19. Dane dotyczące nietrzeźwych kierowców w latach 2019-2021.....	55
Wykres 20. Liczba osób zatrzymanych w związku ze spożywaniem alkoholu w latach 2019-2021	56
Wykres 21. Liczba osób uzależnionych oraz dorosłych członków ich rodzin, którzy skorzystali z porad udzielanych w Punkcie Konsultacyjnym w latach 2019-2021.....	57
Wykres 22. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w mieście Żory na przestrzeni lat 2019-2021	60
Wykres 23. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w mieście Żory, województwie śląskim i całej Polsce w 2021 roku ...	61
Wykres 24. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na przestrzeni lat 2019-2021.....	62
Wykres 25. Liczba wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” na przestrzeni lat 2019-2021.....	64
Wykres 26. Liczba zakończonych procedur „Niebieskiej Karty” w mieście Żory w latach 2019-2021	64
Wykres 27. Liczba postępowań z art. 207 kk oraz skierowanych do sądu aktów oskarżenia w związku z przemocą domową na przestrzeni lat 2019-2021.....	65
Wykres 28. Liczba osób doświadczających przemocy domowej, które skorzystały ze schronienia w hostelu OIK na przestrzeni lat 2019-2021.....	67
Wykres 29. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w mieście Żory na przestrzeni lat 2019-2021	69

Wykres 30. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2019-2021	69
Wykres 31. Liczba osób korzystających z zasiłku pielęgnacyjnego dla osób, które ukończyły 75 lat w latach 2019-2021	70
Wykres 32. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2019-2021	74
Wykres 33. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2019-2021	74
Wykres 34. Mieszkańcy miasta Żory zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2019-2021	75
Wykres 35. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2019-2021	79
Wykres 36. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki mieszkaniowe oraz energetyczne w latach 2019-2021	80
Wykres 37. Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2019-2021	83
Wykres 38. Liczba osób bezdomnych skierowanych przez MOPS do noclegowni oraz schroniska w latach 2019-2021	84